Załącznik
do Uchwały Nr XXIII/143/20
Rady Gminy Bytoń
z dnia 19.06.2020 r.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń na lata 2020-2029

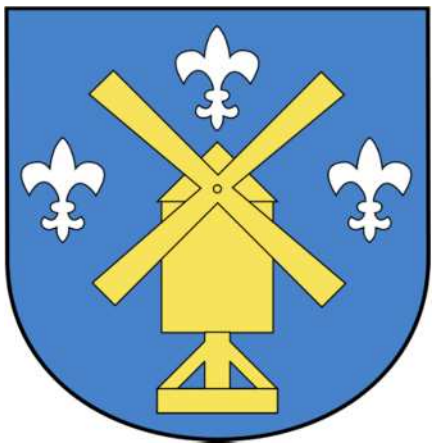

GMINA BYTOŃ

POWIAT RADZIEJOWSKI

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE

ZAMAWIAJĄCY	**GMINA BYTOŃ NA RZECZ GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W BYTONIU**
WYKONAWCA OPRACOWANIA	**WESTMOR CONSULTING**

BYTOŃ 2020 R.

Opracowanie:

Westmor Consulting
Urszula Wódkowska
ul. Królewiecka 27, 87-800 Włocławek
NIP: 556-102-79-09
REGON: 910263330
Siedziba: ul. 1 Maja 1A, 87-704 Bądkowo

Zespół autorów pod kierownictwem Karoliny Drzewieckiej – Kierownika Projektu:

Joanna Kaszubska – Konsultant

Mateusz Grzelak – Młodszy Analityk

Spis treści

1. Wprowadzenie 4
2. Metodologia opracowania Strategii 14
3. Diagnoza sytuacji społecznej 15
3.1. Charakterystyka sytuacji społecznej 15
3.1.1. Charakterystyka ogólna Gminy Bytoń 15
3.1.2. Demografia 16
3.1.3. Rynek pracy 20
3.1.4. Gospodarka mieszkaniowa 24
3.1.5. Służba zdrowia 24
3.1.6. Edukacja 25
3.1.7. Kultura i sport 30
3.1.8. Podmioty wsparcia społecznego 30
3.1.9. Współpraca z organizacjami pozarządowymi 42
3.2. Problemy społeczne występujące na terenie gminy Bytoń 43
3.2.1. Bezrobocie 44
3.2.2. Ubóstwo 46
3.2.3. Problemy osób z niepełnosprawnością oraz długotrwale lub ciężko chorych 47
3.2.4. Problemy osób starszych 51
3.2.5. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego 53
3.2.6. Uzależnienia 64
3.2.7. Bezdomność 66
3.2.8. Przemoc w rodzinie 66
3.2.9. Przestępczość 68
3.3. Wyniki badania ankietowego 70
3.4. Analiza SWOT 82
4.1. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią 84
4.1. Prognoza demograficzna 84
4.2. Prognoza zmian 86
5. Wizja rozwoju społecznego i cele strategiczne 88
6. Kierunki niezbędnych działań 89
7. Sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe 92
8. Monitoring i wskaźniki pomiaru stopnia realizacji strategii 93
9. Wnioski i podsumowanie 99
10. Spis tabel, wykresów, rysunków 102

1. Wprowadzenie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Bytoń jest dokumentem definiującym najważniejsze kierunki interwencji w odniesieniu do problemów społecznych występujących na terenie gminy Bytoń. Jest narzędziem materializacji lokalnej polityki społecznej. Zobowiązanie sporządzenia dokumentu wynika z art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1507 z późn. zm.), w którym zostało napisane: „*do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka*".

W Strategii wskazano obszary problemowe, cele i kierunki działań. Osiągnięcie wyznaczonych celów i rezultatów podlegać będzie stałemu monitoringowi i okresowej ewaluacji. Planowanie strategiczne zakłada myślenie długofalowe, skupione na dążeniu do realizacji określonego celu działań. W obszarze rozwiązywania problemów społecznych jest to przede wszystkim integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, a w konsekwencji zachowanie lub podniesienie spójności społecznej w społeczności lokalnej.

W Strategii uwzględniono zakres problematyki społecznej, a planowaniem strategicznym objęto następujące dziedziny:

1. Wspieranie rodziny;
2. Wsparcie osób niepełnosprawnych;
3. Zdrowie psychiczne;
4. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych;
5. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;
6. Aktywność i integracja społeczna seniorów;
7. Promocja zatrudniania, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu;
8. Wsparcie osób z problemem ubóstwa;
9. Problem przestępczości;
10. Rewitalizacja Społeczna.

Wskazane dziedziny nie mają charakteru rozłącznego – cechą charakterystyczną są wzajemne powiązania, zarówno w odniesieniu do obszaru funkcjonalnego, jak i na płaszczyźnie podmiotowej.

Zgodnie z art. 16b, ust 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1507 z późn. zm.), strategia rozwiązywania problemów społecznych zawiera przede wszystkim:

1) diagnozę sytuacji społecznej;
2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
3) określenie:
   - celów strategicznych projektowanych zmian,
   - kierunków niezbędnych działań,
   - sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
   - wskaźników realizacji działań.

Akty prawne regulujące opracowanie i wykonanie gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowią również:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z 2001 r. Nr 28, poz. 319, z 2006 r. Nr 200, poz. 1471, z 2009 r., Nr 114, poz. 946);
- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2020 poz. 713);
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2019 r. poz. 1482 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2020 r. poz. 685);
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 2133)
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1111 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2019 r. poz. 688 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2020 r. poz. 218);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2019 r. poz. 852 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz.U. z 2019 r. poz. 1390 z późn. zm.);

- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 111);
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U. z 2019 r. poz. 2407);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2019 r. poz. 2277);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2020 poz. 426 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 176);
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz.U. 2019 poz. 2133);
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. 2018 poz. 1205 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 23 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2020 r. poz. 35);
- ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (Dz. U. z 2020 r. poz. 8);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1666);
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U z 2020 r. poz. 808);
- ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2019 r. poz. 2086 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 54 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 266 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 256 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2019 r. poz. 351 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 869 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 611);

- ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia mieszkalnych na wynajem mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń (Dz. U. z 2020 r. poz. 508);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz.1373 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2018 r. poz.969);
- ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 295 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. systemie oświaty (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1481 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. z 2020 r. poz. 818);
- uchwała nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego Gmin w zakresie dożywiania "Pomoc państwa w zakresie dożywiania" na lata 2014 – 2020
- uchwała nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu "Posiłek w szkole i w domu" na lata 2019-2023
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2019 r. poz. 473 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407)
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” (Dz. U. z 2018 r. poz. 1061)
- ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz. U. z 2020 r. poz. 833 z późń. zm.).

Różnorodność problemów społecznych nakłada na realizatorów polityki społecznej konieczność uwzględniania adekwatnych instrumentów pomocowych. Głównym celem strategii rozwiązywania problemów społecznych jest pogłębianie i rozwój form pracy socjalnej, kooperacja z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się problemami społecznymi oraz instytucjami funkcjonującymi w sferze polityki społecznej, Świadomość przenikania się perspektyw problemowych wskazuje, iż w rozwiązywanie problemów społecznych powinni zostać zaangażowani różni przedstawiciele społeczni – poza przedstawicielami sektora publicznego także przedstawiciele sektora pozarządowego oraz pozostali członkowie wspólnoty samorządowej Gminy Bytoń.

Przy rozwiązywaniu problemów społecznych należy położyć nacisk na wykorzystanie dostępnych instrumentów o charakterze innowacyjnym i aktywizującym, w tym z zakresu ekonomii społecznej. Aby można było mówić o angażowaniu członków społeczności lokalnej w proces strategicznego rozwiązywania problemów społecznych, ich udział musi zostać uwzględniony na każdym etapie planowania strategicznego – począwszy od wyboru kierunków priorytetowych, a skończywszy na opracowaniu planu wdrażania i monitorowania Strategii.

Skuteczna strategia to taka, która jest konkretnym instrumentem kierunkowania i programowania działań społecznych. To zbiór reguł, które metodycznie stosowane pozwalają na efektywne działanie, urzeczywistniając jednocześnie sukces podejmowanych przedsięwzięć. Stanowią szansę na skuteczne budowanie i wykorzystanie potencjału w sferze instytucjonalnej i społecznej na rzecz kształtowania ładu społecznego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń na lata 2020-2029 jest wieloletnim dokumentem programowym, stanowiącym niebagatelne znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego jego mieszkańców, zwłaszcza grup społecznych, którym grozi izolacja społeczna.

POWIĄZANIE Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI WYŻSZEGO SZCZEBLA

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest jednym ze sposobów realizacji strategii rozwoju gminy i dokumentem wdrażającym politykę lokalną, a w wyniku tego dokumentem wypełniającym politykę regionalną i krajową. Konstruowana jest zgodnie z logiką kaskadowego układu strategii i programów, co ma na celu uspójnienie podejścia do procesu programowania, zarówno w odniesieniu do relacji strategii z programami szerszego zasięgu jak i programami konstruowanymi w jej ramach. W praktyce oznacza to, że długo i średniookresowe programy operacyjne i strategiczne na poziomie krajowym są planami wykonawczymi dla polityk formułowanych na poziomie Unii Europejskiej. Z kolei na poziomie lokalnym programy operacyjne i strategie rozwoju stanowią głównie długo i średniookresowe plany wykonawcze dla polityk formułowanych na poziomie krajowym. Zachowanie spójności niesie ze sobą również korzyści związane z możliwością aplikowania o środki pomocowe z funduszy UE.

Poniżej ukazano sprzężenie niniejszego dokumentu z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla, włączając te, które wydaje Unia Europejska.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń wpisuje się w elementy polityki spójności Unii Europejskiej, która ma wspierać rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu. Jest to jeden z głównych priorytetów Strategii „Europa 2020”, która zastąpiła „Strategię Lizbońską”. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu

koncentruje się na zwiększeniu aktywności zawodowej społeczeństw UE, podnoszeniu kwalifikacji obywateli oraz walce z ubóstwem.

Na poziomie krajowym przedmiotowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych wpisuje się w dokumenty strategiczne, które powstawały w okresie finalizacji prac nad strategią „Europa 2020". Wspólną podstawę dla krajowych dokumentów strategicznych stanowi raport „POLSKA 2030".

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030 to dokument mający na celu przede wszystkim poprawę jakości życia obywateli. Ukazuje on główne tendencje, wyzwania i schematy rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, a także kierunki zagospodarowania przestrzennego państwa. Powyższy dokument wyznaczył trzy strategiczne obszary, w których powinien odbywać się rozwój Polski:

- Obszar konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:
  - Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna,
  - Polska Cyfrowa,
  - Kapitał ludzki,
  - Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko,
- Obszar równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski:
  - Rozwój regionalny,
  - Transport,
- Obszar efektywności i sprawności państwa:
  - Kapitał społeczny,
  - Sprawne państwo.

Realizacja *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń na lata 2020-2029* umożliwi wsparcie mieszkańców gminy, a co za tym idzie, wpłynie pozytywnie na przyrost i efektywność kapitału społecznego.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Narodowa Strategia Integracji Społecznej została opracowana z powodu przystąpienia Polski do realizacji drugiego zadania ze Strategii Lizbońskiej UE, stawiającego na unowocześnienie europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi i pokonywanie izolacji społecznej. Państwo powinno tworzyć warunki kształtowania kapitału społecznego poprzez spójną politykę. Niekorzystne warunki ekonomiczne, dyskryminacja ze względu na niepełnosprawność, choroby, uzależnienia prowadzą do marginalizacji społecznej.

Wdrożenie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń na lata 2020-2029, umożliwi realizację koncepcji Narodowej Strategii Integracji Społecznej.

Projekt Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Trwają prace nad uchwaleniem przez Radę Ministrów Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.). Obecnie opracowany został Projekt ww. dokumentu. Celem głównym Strategii jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności Społecznej w Polsce. W dokumencie wyznaczono również cztery cele szczegółowe:

1. Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych.
2. Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej.
3. Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy.
4. Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.

Działania skierowane do mieszkańców gminy Bytoń, w szczególności beneficjentów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bytoniu będą miały wpływ na osiągnięcie wyżej wymienionych założeń, a zwłaszcza na zwiększenie aktywności i wzrost poziomu umiejętności wspomagających rozwój kapitału społecznego.

Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+

Dokument przyjęty został Uchwałą nr XLI/693/13 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 października 2013 r.

W powyższej Strategii zidentyfikowano osiem następujących celów strategicznych:

- Gospodarka i miejsca pracy,
- Dostępność i spójność,
- Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi,
- Innowacyjność,
- Nowoczesny sektor rolno-spożywczy,
- Bezpieczeństwo,
- Sprawne zarządzanie,
- Tożsamość i dziedzictwo.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń na lata 2020-2029 przyczyni się do realizacji celu strategicznego: Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi, zmierzającym m.in. do wzmacniania relacji i więzi społecznych, promocji aktywności społecznej, samorozwoju i idei kształcenia przez całe życie, tworzenia warunków rozwoju społecznego osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i niesamodzielnych, rozwoju form opieki dla realizacji potrzeb starzejącego się społeczeństwa i ludności niesamodzielnej oraz

budowanie systemu wspierania rodziny. Przedmiotowy dokument jest więc spójny ze Strategią rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+.

Strategia Rozwoju Powiatu Radziejowskiego na lata 2014-2020

Zasadniczym celem Strategii jest zobrazowanie sytuacji społeczno-ekonomicznej powiatu radziejowskiego, w kontekście zarówno obecnych jak i przyszłych procesów rozwoju regionalnego, powodowanych przez różnego rodzaju czynniki o charakterze endogenicznym oraz egzogenicznym, a także przedstawienie opracowanych w toku tworzenia dokumentu, przedsięwzięć strategicznych dla jego rozwoju.

Celami strategicznymi określonymi w powyższym dokumencie, w które wpisuje się *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń* są:

- Podniesienie poziomu kapitału społecznego,
- Rozwój i dostosowanie systemu pomocy społecznej do potrzeb oraz zachodzących zmian demograficznych.

Zakładają one m.in. wsparcie pomocy społecznej i osób bezrobotnych oraz rozwój infrastruktury i form wsparcia pomocy środowiskowej. Wobec powyższego oba dokumenty są ze sobą zgodne.

Strategia Rozwoju Gminy Bytoń na lata 2015-2020

Powyższy dokument został przyjęty Uchwałą Nr XXIX/210/2017 Rady Gminy Bytoń z dnia 11 października 2017 r. Jest to najważniejszy dokument strategiczny Gminy Bytoń, obejmujący syntetyczną diagnozę wspólnoty lokalnej, bilans strategiczny w kategoriach sił i słabości oraz szans i zagrożeń (analizę SWOT), a także rozstrzygnięcia strategiczne.

Wizją gminy określoną w Strategii jest: *„Gmina Bytoń – gmina przyjazna dla mieszkańców, turystów i inwestorów, zapewniająca wysoki standard życia z poszanowaniem walorów środowiska przyrodniczego”.*

Realizowana ona będzie przez trzy następujące cele strategiczne:

- Cel strategiczny 1: Wzrost atrakcyjności osiedleńczej gminy Bytoń,
- Cel strategiczny 2: Rozwój gospodarczy gminy Bytoń,
- Cel strategiczny 3: Wzrost atrakcyjności turystycznej i poprawa stanu środowiska przyrodniczego gminy Bytoń.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych uwzględnia nadrzędną rolę Strategii Rozwoju dla Gminy Bytoń. Kluczowe jej elementy wpisują się zarówno w obowiązujące

kierunki polityki w sferze społecznej zawarte w obowiązującej Strategii Rozwoju dla Gminy Bytoń, jak i kluczowe założenia wypracowywane w toku prowadzonej jej aktualizacji.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń na lata 2020-2029 wpisuje się w cel strategiczny 1: Wzrost atrakcyjności osiedleńczej gminy Bytoń, a dokładniej w wyznaczony w jego ramach cel operacyjny 1.3. Dostosowanie infrastruktury społecznej do potrzeb mieszkańców. Zakłada on konieczność realizacji inwestycji w infrastrukturę społeczną. Zatem założenia obu Programów są ze sobą zgodne.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Bytoń na lata 2015-2020

Gmina Bytoń realizuje Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Bytoń na lata 2015-2020, który stanowi podstawę do realizacji działań, mających na celu poprawę warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni wykluczeniem z lokalnej społeczności.

Dokument jest narzędziem służącym rozwiązywaniu problemów na obszarach zdegradowanych wyznaczonych do rewitalizacji.

W ramach Programu Rewitalizacji wyznaczono następujące cele rewitalizacji oraz kierunki działań w ich ramach:

1. Wzrost aktywności społecznej i integracja wielopokoleniowa mieszkańców z poprawą dostępu do usług publicznych:
   - Zintegrowanie i zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób starszych,
   - Zwiększanie aktywność edukacyjnej i społecznej mieszkańców,
   - Pomoc osobom rodzinom dysfunkcyjnym, dotkniętym problemami społecznymi,
   - Poprawa dostępu i stanu infrastruktury i przestrzeni użyteczności publicznej stanowiących miejsce integracji i aktywizacji mieszkańców.
2. Wzrost przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej mieszkańców:
   - Wsparcie rozwoju działalności gospodarczej,
   - Aktywizacja ekonomiczno-zawodowa mieszkańców.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń umożliwi realizację wyżej wymienionych założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Bytoń, w szczególności wzrostu aktywności społecznej i integracji wielopokoleniowej mieszkańców z poprawą dostępu do usług publicznych. W ramach rewitalizacji społecznej, co istotne w kontekście rozwiązywania problemów społecznych, planuje się prowadzenie szerokiego zakresu działań mających na celu włączanie społeczne i zawodowe osób, rodzin i środowisk znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych oraz rozwój aktywnych form integracji społecznej.

Wobec powyższego, dokumenty są ze sobą spójne.

2. Metodologia opracowania Strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń na lata 2020-2029 została podzielona na trzy zasadnicze części.

Pierwsza część – rozdział 3 – ukazuje charakterystykę sytuacji społecznej gminy Bytoń Zbadano strukturę demograficzną, stan gospodarki oraz sytuację na rynku pracy. Przedstawiono także dostępne dla mieszkańców usługi społeczne, czyli: pomoc społeczną, edukację i ochronę zdrowia.

Analizy dokonano w oparciu o:

- informacje Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bytoniu,
- dane Powiatowego Urzędu Pracy w Radziejowie,
- dane Głównego Urzędu Statystycznego,
- dane dostępne na stronach internetowych oraz w dokumentach strategicznych Gminy.

W pierwszej części ukazano także rezultaty przeprowadzonego badania ankietowego, którego celem było rozpoznanie problemów społecznych i potrzeb mieszkańców. Charakterystykę sytuacji społecznej reasumuje analiza SWOT – analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń.

Część drugą – rozdział 4 – stanowi prognoza zmian problemów społecznych wskazanych w części diagnostycznej. Prognoza ta została podzielona na 2 główne części:

- prognozę demograficzną sporządzoną w oparciu o Prognozę dla gmin na lata 2017-2030 opracowaną przez GUS;
- prognozę zmian problemów społecznych na terenie Gminy Bytoń w wyniku realizacji *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń na lata 2020-2029* oraz zadań w zakresie pomocy społecznej, które będą miały na celu przeciwdziałanie i niwelowanie istniejących problemów.

Prognoza stanowi fundament do określania celów strategicznych i kierunków działań.

Część trzecia – rozdziały 5-8 to określenie celów strategicznych i kierunków działań niezbędnych do zmniejszenia negatywnych zjawisk społecznych występujących na terenie gminy Bytoń. Ukazano w niej również sposób realizacji *Strategii* oraz określono możliwe wskaźniki monitorowania wykonania planowanych działań.

W procesie opracowywania przedmiotowej Strategii zastosowano podejście partycypacyjno – eksperckie. Zastosowanie podejścia partycypacyjnego wynika z wymagań stawianych przed samorządami oraz z dostrzegalnej przez przedstawicieli władzy samorządowej potrzeby, aby jak najpełniej angażować przedstawicieli lokalnych społeczności w

podejmowanie decyzji. Partycypacja społeczna, czyli uspołecznienie procesów decyzyjnych poprzez zwiększenie zaangażowania i roli obywateli, to efekt wdrażania konstytucyjnej zasady subsydiarności. Zasada ta ma fundamentalne znaczenie dla budowania współpracy i zapewnienia warunków udziału w życiu publicznym obywateli, najczęściej zrzeszonych w nieformalnych grupach społecznych lub działających w ramach organizacji pozarządowych.

W ramach prac nad sporządzeniem Strategii, projekt dokumentu został wyłożony do wglądu publicznego, celem zapewnienia udziału społeczeństwa w planowaniu strategicznym.

3. Diagnoza sytuacji społecznej

3.1. Charakterystyka sytuacji społecznej

3.1.1. Charakterystyka ogólna Gminy Bytoń

Gmina Bytoń jest gminą wiejską, położoną w powiecie radziejowskim, w południowej części województwie kujawsko-pomorskim. Według danych GUS jej powierzchnia wynosi 73 km^2. Podzielona jest ona na 17 sołectw.

Rysunek 1. Położenie Gminy Bytoń na tle powiatu radziejowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego

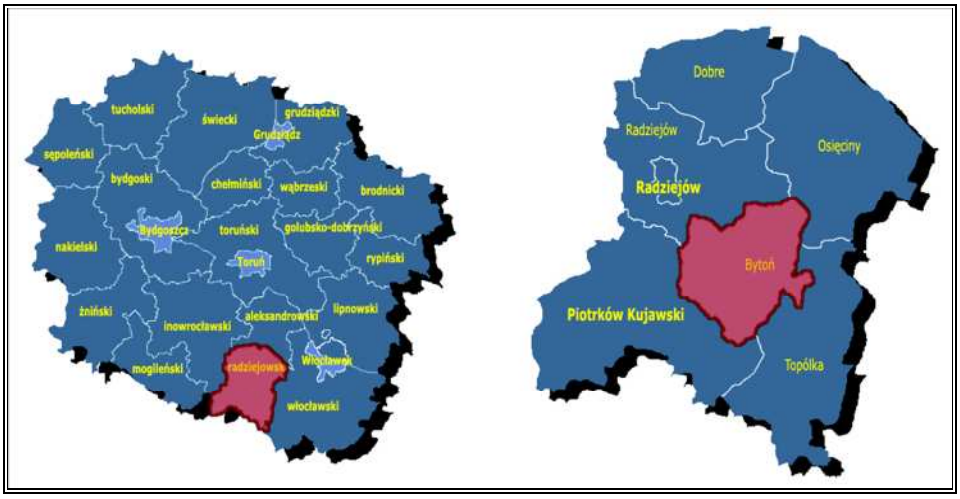

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://gminy.pl

Gmina Bytoń graniczy z:

- gminą Radziejów (gmina wiejska, powiat radziejowski, woj. kujawsko-pomorskie),
- gminą Osięciny (gmina wiejska, powiat radziejowski, woj. kujawsko-pomorskie),
- gminą Topólka (gmina wiejska, powiat radziejowski, woj. kujawsko-pomorskie),
- gminą Piotrków Kujawski (gmina miejsko-wiejska, powiat radziejowski, woj. kujawsko-pomorskie).

3.1.2. Demografia

LICZEBNOŚĆ GMINY

Zgodnie z danymi GUS w roku 2018 gminę Bytoń zamieszkiwały 3 484 osoby, z czego większość stanowiły kobiety (1 755 osób, tj. 50,37%), a pozostałą część stanowili mężczyźni (1 729 osób, tj. 49,63%). Na przestrzeni analizowanych lat (2014-2018) liczba mieszkańców spadła. Spadek dotyczył zarówno liczebności kobiet, jak i mężczyzn. Liczba mieszkańców ogółem zmniejszyła się o 125 osób, tj. o 3,46%

Tabela 1. Liczba mieszkańców gminy Bytoń z podziałem na płeć w latach 2014-2018

Wyszczególnienie		Jednostka miary	2014	2015	2016	2017	2018
Ogółem		Osoba	3 609	3 608	3 552	3 485	3 484
w tym:	Mężczyźni	Osoba	1 827	1 818	1 774	1 735	1 729
		%	50,62%	50,39%	49,94%	49,78%	49,63%
	Kobiety	Osoba	1 782	1 790	1 778	1 750	1 755
		%	49,38%	49,61%	50,06%	50,22%	50,37%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, https://bdl.stat.gov.pl/

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Bytoń z podziałem na płeć w latach 2014-2018

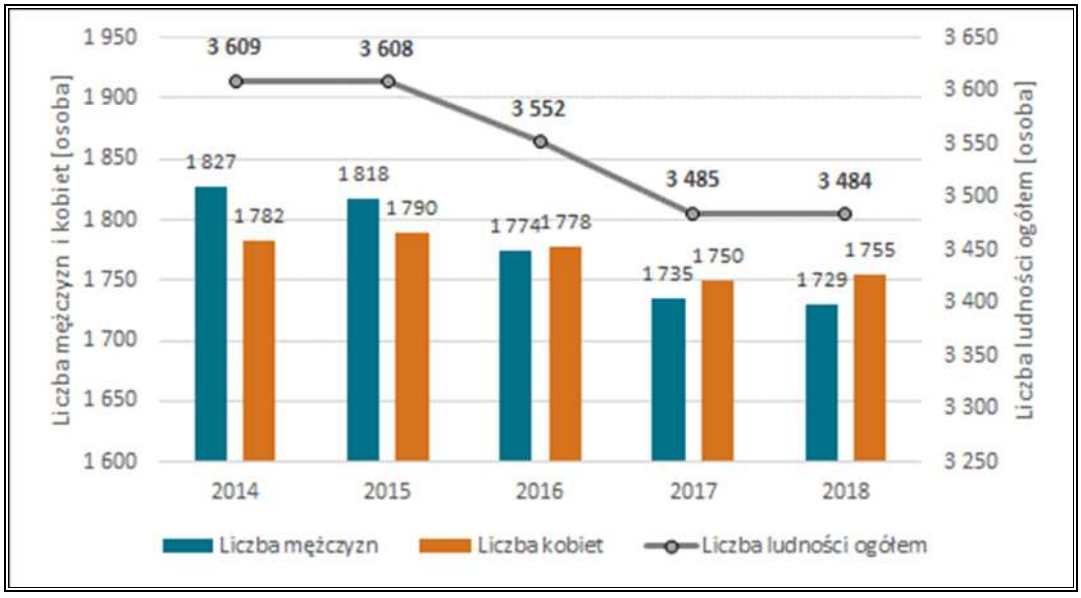

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, https://bdl.stat.gov.pl/

STRUKTURA WIEKOWA MIESZKAŃCÓW

W roku 2018 na terenie gminy Bytoń największa liczba osób znajdowała się w przedziale wiekowym 30-34 i wyniosła 294 osoby. Drugą najliczniejszą grupę stanowiły osoby w przedziale wiekowym 25-29 (287 osób). Wśród ludności w przedziałach wiekowych w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym obserwujemy przeważnie nadwyżkę liczby mężczyzn nad liczbą kobiet, natomiast w wieku poprodukcyjnym to liczba kobiet przeważa nad liczbą mężczyzn.

Wykres 2. Struktura wieku gminy Bytoń w roku 2018

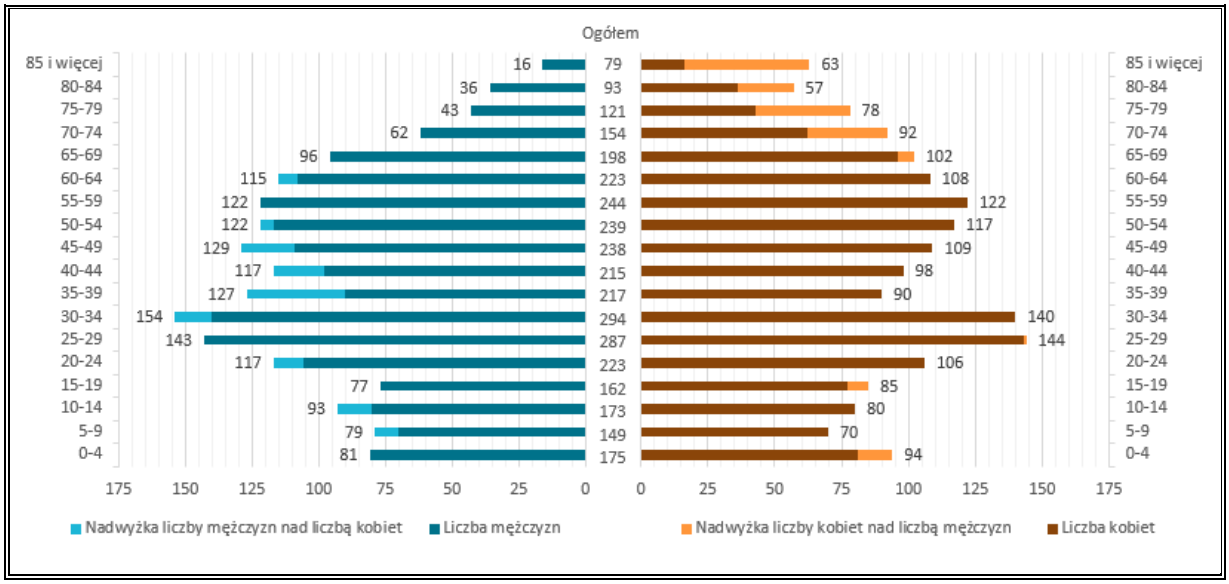

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, https://bdl.stat.gov.pl/

Analizując sytuację demograficzną w zakresie poszczególnych grup ekonomicznych na terenie gminy Bytoń w 2018 roku, najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku produkcyjnym – 61,50% ludności ogółem. Ludność w wieku poprodukcyjnym stanowiła 21,60% populacji, natomiast osoby w wieku przedprodukcyjnym były najmniej liczną grupą – w ogólnej liczbie ludności stanowiły 16,90%. Na przestrzeni analizowanych lat (2014-2018) spadek zanotował udział ludności w wieku produkcyjnym (0,80 p. p.) i ludności w wieku przedprodukcyjnym (0,20 p. p.). W badanych latach wzrósł natomiast udział ludności w wieku poprodukcyjnym o 1,00 p. p.

Wykres 3. Udział poszczególnych grup ekonomicznych gminy Bytoń w ogólnej liczbie ludności w [%] w latach 2014-2018

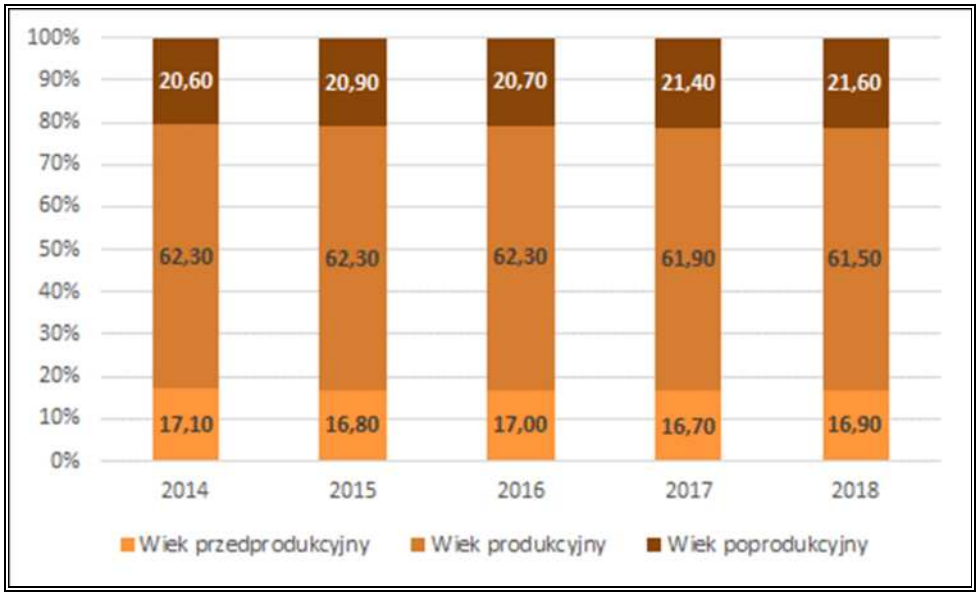

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, https://bdl.stat.gov.pl/

Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym na przestrzeni lat 2014-2018 zmniejszyła się o 28 osób, tj. 4,53%, a ludności w wieku produkcyjnym o 108 osób, tj. 4,80%. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym zwiększyła się natomiast o 11 osób, tj. 1,48%. Szczegóły zostały zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tabela 2. Liczba ludności gminy Bytoń w latach 2014-2018 wg grup ekonomicznych

Wyszczególnienie		Jednostka	2014	2015	2016	2017	2018
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Ogółem	Osoba	618	606	603	583	590
	Mężczyźni		332	320	306	299	303
	Kobiety		286	286	297	284	287
Ludność w wieku produkcyjnym	Ogółem	Osoba	2 249	2 247	2 212	2 157	2 141
	Mężczyźni		1 245	1 245	1 228	1 187	1 173
	Kobiety		1 004	1 002	984	970	968
Ludność w wieku poprodukcyjnym	Ogółem	Osoba	742	755	737	745	753
	Mężczyźni		250	253	240	249	253
	Kobiety		492	502	497	496	500

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, https://bdl.stat.gov.pl/

Spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a także wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym świadczą negatywnie o sytuacji demograficznej na terenie gminy. Zaobserwować można proces starzenia się społeczeństwa. Wzrost liczby osób starszych wiąże się z koniecznością zaspokojenia rosnących potrzeb tej grupy społeczeństwa, głównie w zakresie opieki społeczno – socjalnej i zdrowotnej.

PRZYROST NATURALNY

Analizując dane dotyczące zgonów i urodzeń na przestrzeni lat 2014-2018 można zauważyć, że jedynie w roku 2014 zanotowano dodatni przyrost naturalny. W całym pozostałym okresie przyjmował on wartości ujemne, co świadczy o większej liczbie zgonów niż urodzeń żywych w danym roku na danym obszarze. Najniższy przyrost naturalny w analizowanym okresie zaobserwowano w roku 2015. Szczegółowe dane przyrostu naturalnego na terenie gminy Bytoń przedstawione zostały w poniższej tabeli oraz na wykresie.

Tabela 3. Urodzenia żywe i zgony ogółem oraz przyrost naturalny w gminie Bytoń w latach 2014-2018

Wyszczególnienie		Jednostka	2014	2015	2016	2017	2018
Urodzenia żywe	Ogółem	Osoba	44	29	35	33	47
	Mężczyźni		20	12	14	16	22
	Kobiety		24	17	21	17	25
Zgony ogółem	Ogółem	Osoba	33	54	59	43	51

	Mężczyźni		17	36	32	22	28
	Kobiety		16	18	27	21	23
Przyrost naturalny	Ogółem	Osoba	11	-25	-24	-10	-4
	Mężczyźni		3	-24	-18	-6	-6
	Kobiety		8	-1	-6	-4	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, https://bdl.stat.gov.pl/

Wykres 4. Przyrost naturalny w gminie Bytoń w latach 2014-2018

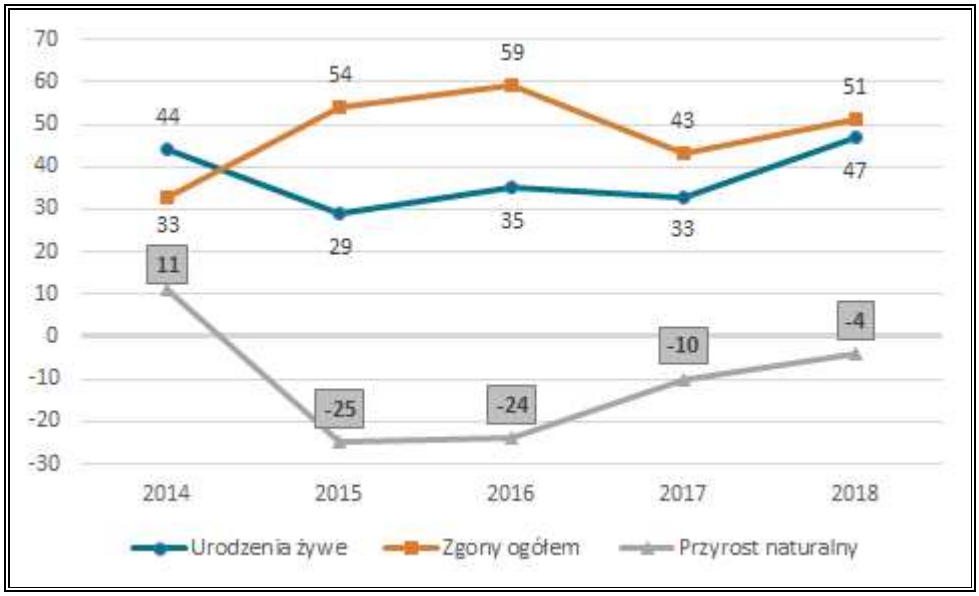

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, https://bdl.stat.gov.pl/

MIGRACJE

Poprzez migracje rozumie się stałą lub czasową zmianę miejsca pobytu. Saldo migracji ma istotny wpływ na wysokość populacji danego obszaru. Analizując dane dotyczące migracji na przestrzeni lat 2014-2018 można zauważyć, że jedynie w roku 2014 zanotowano dodatnie saldo migracji. W pozostałym okresie wskaźnik ten przyjmował wartości ujemne, co świadczy o większej liczbie osób wymeldowujących się niż meldujących na danym terenie. Najniższe saldo migracji zanotowano w latach 2015-2016.

Tabela 4. Migracja na pobyt stały w gminie Bytoń w latach 2014-2018

Wyszczególnienie		Jednostka	2014	2015[1]	2016	2017	2018
Zameldowania	Ogółem	Osoba	33	15	16	13	29
	Mężczyźni		15	7	6	4	12
	Kobiety		18	8	10	9	17
Wymeldowania	Ogółem	Osoba	28	43	44	55	49
	Mężczyźni		13	20	17	31	21
	Kobiety		15	23	27	24	28
Saldo migracji	Ogółem	Osoba	5	-28	-28	-42	-20
	Mężczyźni		2	-13	-11	-27	-9
	Kobiety		3	-15	-17	-15	-11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, https://bdl.stat.gov.pl/

3.1.3. Rynek pracy

Według danych GUS na terenie gminy Bytoń w roku 2019 zarejestrowanych było 255 podmiotów gospodarczych, z czego 245, tj. 96,08% funkcjonowało w sektorze prywatnym. Liczba podmiotów gospodarczych ogółem od roku 2014 wzrosła o 68 działalności tj. o 36,36%. W analizowanym okresie, w sektorze publicznym liczba podmiotów nie uległa zmianie, natomiast jeżeli chodzi o sektor prywatny to liczba podmiotów wzrosła o 66, tj. o 36,87%. Strukturę działalności gospodarczej prowadzonej na terenie gminy, zarówno w sektorze publicznym jak i prywatnym prezentuje tabela poniżej.

[1] Dane za rok 2015 z powodu braku dostępnych danych dla tego roku w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego o migracji w ruchu zagranicznym, uwzględniają jedynie migrację w ruchu wewnętrznym.

Tabela 5. Struktura działalności gospodarczej według sektorów na terenie gminy Bytoń w latach 2014-2019

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Podmioty gospodarki narodowej						
Ogółem	187	204	222	223	234	255
Sektor publiczny						
Ogółem	8	8	8	8	9	8
Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	5	5	5	5	7	6
Spółki handlowe	1	1	1	1	0	0
Sektor prywatny						
Ogółem	179	196	211	213	223	245
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	155	168	182	184	192	213
Spółki handlowe	1	2	3	3	4	4
Spółdzielnie	2	2	2	2	2	2
Fundacje	1	1	1	1	1	1
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	10	12	13	13	13	12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, https://bdl.stat.gov.pl/

W sektorze prywatnym można zaobserwować przodowanie dwóch sekcji nad innymi. Jest to sekcja F związana z branżą budowniczą (62 podmiotów) i sekcja G powiązana z handlem hurtowym i detalicznym, naprawą pojazdów samochodowych, włączając motocykle (70 podmiotów).

Natomiast działalność gospodarcza w sektorze publicznym na terenie gminy Bytoń w 2019 roku koncentrowała się głównie w sekcji O (administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne) i sekcji P (edukacja).

Ogółem największy wzrost w latach 2014-2019 odnotowała sekcja F (budownictwo). Liczba podmiotów w tej sekcji zwiększyła się o 36 tj. o 138,46%. Natomiast, największy spadek zanotowała sekcja A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) gdzie zaobserwowano spadek o 5 podmiotów, tj. 26,32%.

Tabela 6. Podział i liczba podmiotów gospodarczych w gminie Bytoń w latach 2014-2019

Wyszczególnienie	Jednostka	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Sektor publiczny							
Sekcja A	Podmiot	1	1	1	1	0	0
Sekcja O	Podmiot	2	2	2	2	2	2
Sekcja P	Podmiot	3	3	3	3	5	4
Sekcja Q	Podmiot	1	1	1	1	1	1
Sekcja R	Podmiot	1	1	1	1	1	1
Sektor prywatny							
Sekcja A	Podmiot	18	17	15	15	15	14
Sekcja C	Podmiot	13	19	23	25	27	26
Sekcja D	Podmiot	3	3	3	3	4	5
Sekcja E	Podmiot	1	1	1	0	0	0
Sekcja F	Podmiot	26	32	40	41	45	62
Sekcja G	Podmiot	63	67	65	67	68	70
Sekcja H	Podmiot	11	10	11	11	10	11
Sekcja I	Podmiot	2	2	3	3	4	4
Sekcja J	Podmiot	1	2	3	3	2	3
Sekcja K	Podmiot	3	3	4	4	5	4
Sekcja L	Podmiot	2	2	2	2	1	1
Sekcja M	Podmiot	8	7	9	8	8	8
Sekcja N	Podmiot	2	2	3	2	3	3
Sekcja O	Podmiot	4	4	4	4	4	4
Sekcja P	Podmiot	2	1	1	1	1	1
Sekcja Q	Podmiot	4	4	5	5	6	7
Sekcja R	Podmiot	3	5	5	4	4	5
Sekcja S i T	Podmiot	13	15	14	15	16	17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, https://bdl.stat.gov.pl/

Wykres 5. Liczba podmiotów gospodarczych (wg sekcji PKD) w roku 2019 w gminie Bytoń

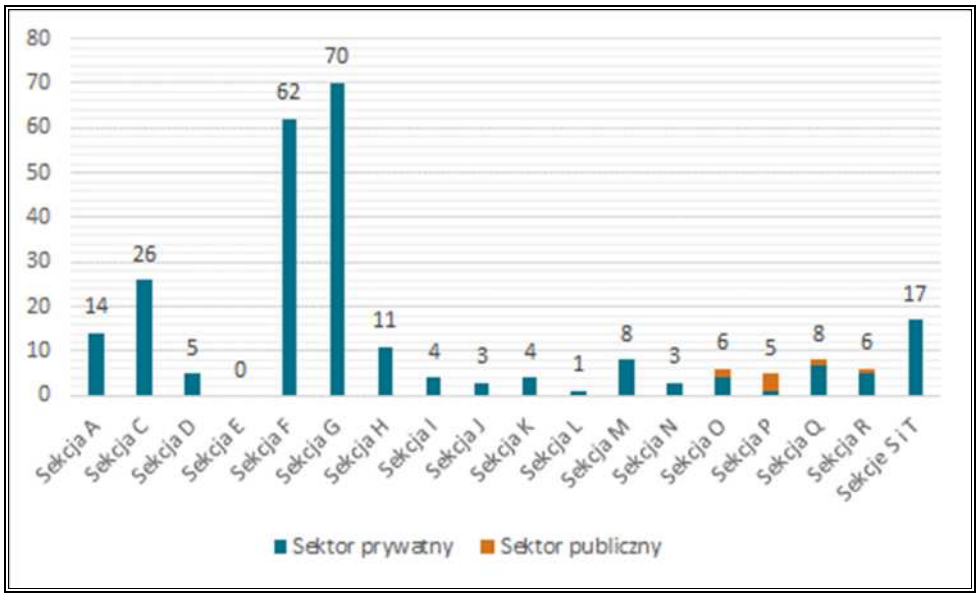

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, https://bdl.stat.gov.pl/

Legenda:

A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa Wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S	Pozostała działalność usługowa
T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

3.1.4. Gospodarka mieszkaniowa

Według danych GUS w 2018 roku na terenie gminy Bytoń znajdowało się 1 037 mieszkań (wzrost o 21 szt., tj. 2,07% w stosunku do roku 2014) o łącznej powierzchni 93 141 m^2 (wzrost o 2 502 m^2, tj. 2,76% w stosunku do roku 2014). Liczba izb w tym samym roku wyniosła 4 146 i wzrosła w stosunku do roku 2014 o 113 szt., tj. 2,73%. Zauważany jest zatem rozwój mieszkalnictwa w gminie na przestrzeni analizowanego okresu.

Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe na terenie gminy Bytoń w latach 2014-2018

Wyszczególnienie	Jednostka	2014	2015	2016	2017	2018
Mieszkania	szt.	1 016	1 020	1 025	1 031	1 037
Izby	szt.	4 146	4 168	4 194	4 224	4 259
Powierzchnia użytkowa mieszkań	m^2	90 639	91 178	91 714	92 352	93 141

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, https://bdl.stat.gov.pl/

Zadaniem własnym Gminy jest tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych swoim obywatelom. Zakres odpowiedzialności obejmuje przede wszystkim zapewnienie lokali socjalnych mieszkańcom o niskich dochodach. Lokale socjalne służą zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych osobom o niskich dochodach, nieposiadających tytułu prawnego do lokalu oraz osób eksmitowanych na podstawie wyroku sądowego.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w 2018 roku gmina dysponowała 12 mieszkaniami komunalnymi, których powierzchnia użytkowa wyniosła 485 m^2.

Tabela 8. Zasoby mieszkaniowe (komunalne) gminy Bytoń w latach 2014-2018

Wyszczególnienie	Jednostka	2014	2015	2016	2017	2018
Mieszkania	-	-	13	14	-	12
Powierzchnia użytkowa mieszkań	m^2	-	454	577	-	485

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, https://bdl.stat.gov.pl/

3.1.5. Służba zdrowia

Służba zdrowia na terenie gminy odpowiada za sprawowanie opieki zdrowotnej nad mieszkańcami. Na obszarze analizowanej jednostki opiekę medyczną zapewnia Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej NOV-MED zlokalizowany w Nowym Dworze. Funkcjonującym punktem aptecznym, z którego korzystają mieszkańcy jest SIGMA. PHU. Punkt Apteczny znajdujący się w Nowym Dworze.

Na terenie gminy w analizowanych latach 2014-2018, można zaobserwować spadek udzielonych porad lekarskich ogółem o 2 102 porady, tj. 12,71%. Szczegółowe informacje przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 9. Opieka zdrowotna na terenie gminy Bytoń

Wyszczególnienie	Jednostka	2014	2015	2016	2017	2018
Ambulatoryjna opieka zdrowotna - porady lekarskie ogółem	-	16 542	16 342	15 236	14 328	14 440
Przychodnie ogółem	ob.	1	1	1	1	1
Punkty apteczne	ob.	1	1	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, https://bdl.stat.gov.pl/

3.1.6. Edukacja

Wszystkie chętne dzieci z obszaru gminy Bytoń objęte są wychowaniem przedszkolnym. Realizowane jest ono w Publicznym Przedszkolu w Morzycach. Są to dwa oddziały oraz dwa oddziały zerowe przy Szkole Podstawowej w Morzycach. Pozostała młodzież pobiera naukę w Szkole Podstawowej im. Marii Konopnickiej w Morzycach. Do roku 2019 na terenie analizowanej jednostki funkcjonowało Publiczne Gimnazjum w Witowe, które po reformie edukacji zostało włączone w struktury Szkoły Podstawowej, tworząc razem Zespół Szkolno - Przedszkolny w Morzycach i Witowie. Każda z niżej wymienionych placówek oświatowych zapewnia dostęp do wykwalifikowanej kadry opiekuńczo-wychowawczej oraz bogatą ofertę dydaktyczną. Na terenie gminy nie funkcjonują szkoły średnie i wyższe.

Bazę oświatową stanowią: 2 budynki szkolne, 2 sale gimnastyczne, boisko do gry w piłkę nożną, boisko do gry w piłkę plażową, boisko do gry w koszykówkę, boisko wielofunkcyjne boisko szkolne.

Tabela znajdująca się poniżej przedstawia dane na temat liczby uczniów uczęszczających do poszczególnych kategorii placówek oświatowych, funkcjonujących na terenie gminy Bytoń w latach 2014-2018.

Tabela 10. Liczba uczniów na terenie gminy Bytoń

Wyszczególnienie	Jednostka	2014	2015	2016	2017	2018
Szkoła podstawowa	Osoba	204	212	189	207	239
Gimnazjum		88	89	88	64	36

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, https://bdl.stat.gov.pl/

Zgodnie z danymi GUS:

- na przestrzeni analizowanych lat, łączna liczba uczniów szkół podstawowych na terenie omawianej jednostki samorządu terytorialnego wzrosła o 35 uczniów, tj. 17,16%;
- w przypadku gimnazjalistów, na przestrzeni pięciu analizowanych lat odnotowano ich spadek o 52 uczniów, tj. 59,09%.

Należy zaznaczyć, że powyższe zjawiska, tj. wzrost liczby uczniów szkół podstawowych oraz gwałtowny spadek liczby gimnazjalistów mają miejsce ze względu na uchwalenie ustawy

dotyczącej wstrzymania procesu rekrutacji do gimnazjów. Zgodnie z Ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2019 r., poz. 1148 z późn. zm.) proces rekrutacji do gimnazjów został wstrzymany. Od 1 września 2017 r. rozpoczęło się „wygaszanie" szkół gimnazjalnych. W roku szkolnym 2017/2018 uczniowie, z rocznika 2016/2017, którzy ukończyli VI klasę szkoły podstawowej trafili do klasy VII. Ostatni rocznik objęty nauką w gimnazjach zakończył edukację gimnazjalną w roku szkolnym 2018/2019, w związku z czym 1 września 2019 roku gimnazja zostały zlikwidowane.

Stosunek wszystkich osób uczących się na danym poziomie kształcenia do całej populacji osób będących w wieku przypisanym danemu poziomowi kształcenia w okresie 2014-2018 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego na terenie gminy Bytoń

Wyszczególnienie	Jedn. Miary	2014	2015	2016	2017	2018
Szkoły podstawowe	%	83,79	88,32	88,09	89,18	83,79
Gimnazja	%	87,25	87,13	90,14	100,00	87,25

Źródło: Dane GUS

We wszystkich z analizowanych latach, z wyjątkiem 2017 r. dla gimnazjów, współczynnik skolaryzacji w szkołach podstawowych i gimnazjach na terenie gminy kształtował się poniżej 100%. Spowodowane jest to tym, że część uczniów uczy się w placówkach oświatowych poza terenem gminy.

W poniższej tabeli przedstawiono średnie wyniki z egzaminu gimnazjalnego przeprowadzonego w latach 2014-2019 na terenie gminy Bytoń.

Tabela 12. Średnie wyniki procentowe egzaminu gimnazjalnego [%] dla szkół na terenie gminy Bytoń w latach 2014-2019

Rok	Część humanistyczna		Część matematyczno-przyrodnicza		Język angielski	
	Język polski	Historia, WOS	Matematyka	Przedmioty przyrodnicze	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
2014	58,15	57,56	35,89	49,52	49,96	24,48
2015	61,00	64,00	47,00	48,00	59,00	40,00
2016	81,00	60,00	48,00	55,00	72,00	55,00
2017	58,00	56,00	37,00	54,00	64,00	39,00
2018	66,00	58,00	50,00	56,00	78,00	58,00
2019	61,00	55,00	27,00	47,00	50,00	31,00

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

Analizując wyniki egzaminów gimnazjalnych na terenie gminy Bytoń w latach 2014-2019 można zauważyć że:

— w części humanistycznej, średnie wyniki procentowe utrzymywały się na względnie stałym poziomie. Wyjątek stanowi rok 2016 gdzie średni wynik z j. polskiego był wyższy o około 20 p.p. niż w innych latach z analizowanego okresu.

Wykres 6. Średnie wyniki procentowe z części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego na terenie gminy Bytoń w latach 2014-2019

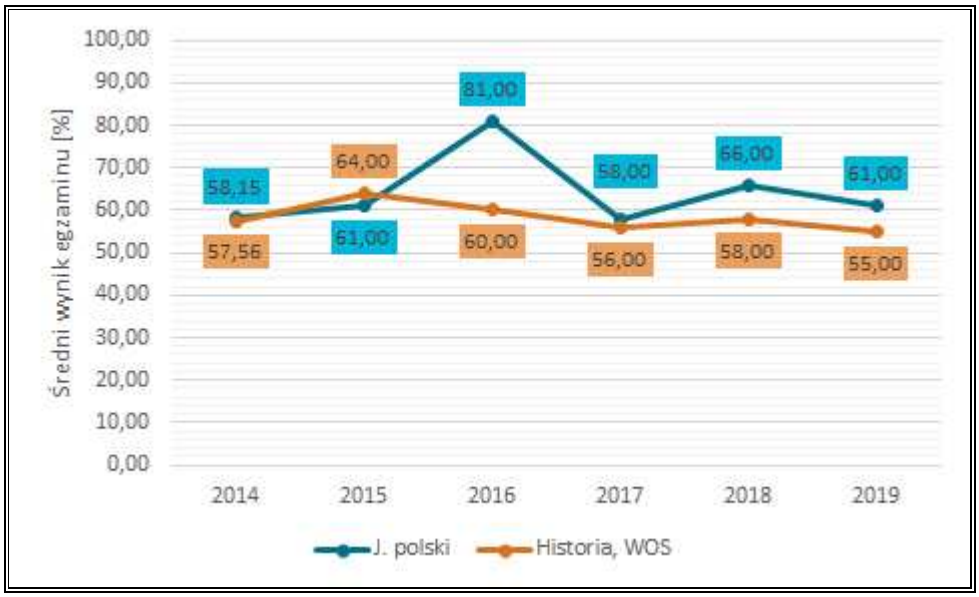

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku

— w części matematyczno-przyrodniczej, w analizowanym okresie, średnie wyniki procentowe dla przedmiotów przyrodniczych (biologia, chemia, fizyka i geografia) utrzymywały się na względnie stałym poziomie. Natomiast wyniki dla części matematycznej ulegały wahaniom, ze znacznym spadkiem w roku 2019, gdzie średni wynik wyniósł 27,00%.

Wykres 7. Średnie wyniki procentowe z części matematyczno-przyrodniczej egzaminu gimnazjalnego na terenie gminy Bytoń w latach 2014-2019

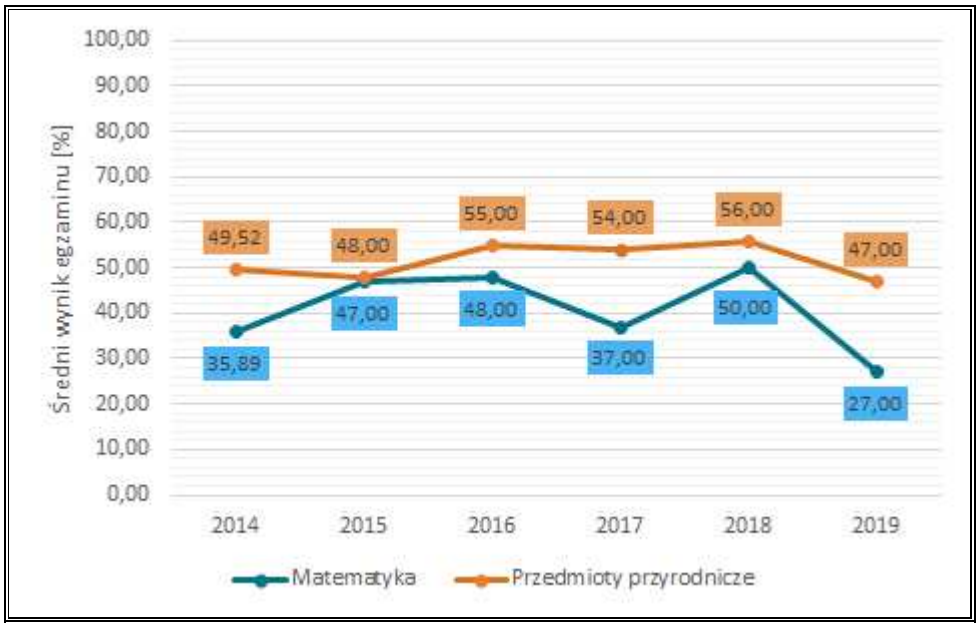

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku

— w części języka obcego nowożytnego, jeżeli chodzi o poziom podstawowy i rozszerzony dla j. angielskiego to średnie wyniki procentowe dla tego przedmiotu na przestrzeni analizowanego okresu przeważnie rosły, notując tendencje wzrostową. Wyjątek stanowi rok 2019, gdzie obserwujemy znaczny spadek średnich wyników procentowych dla obu poziomów.

Wykres 8. Średnie wyniki procentowe z części języka obcego nowożytnego egzaminu gimnazjalnego na terenie gminy Bytoń w latach 2014-2019

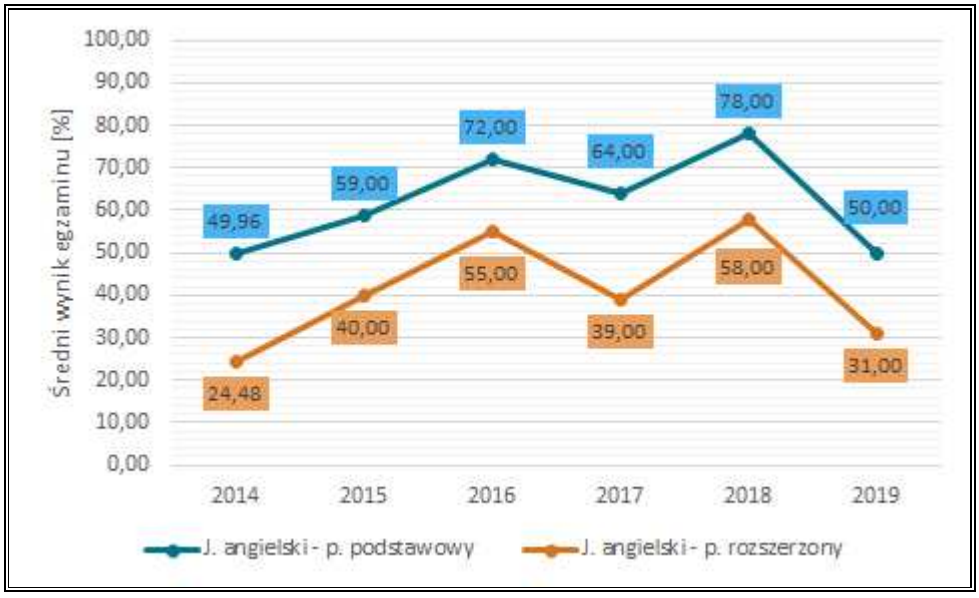

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku

Analizując z kolei wyniki egzaminu ósmoklasisty na terenie gminy Bytoń w roku 2019 z wynikami dla województwa kujawsko-pomorskiego można zauważyć, że:

- w części humanistycznej egzaminu, średni wyniki gminy był wyższy o 11 p.p. od średniej dla województwa.
- w części matematycznej egzaminu, obserwujemy wynik niższy o 4 p.p. od średniej wojewódzkiej,
- w części językowej egzaminu, wynik dla gminy pokrywa się ze średnią wojewódzką.

Tabela 13. Średnie wyniki procentowe egzaminu ósmoklasisty [%]na terenie gminy Bytoń w roku 2019

Rok	Język polski	Matematyka	Język angielski
2019	71,00	37,00	55,00

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

Wykres 9. Średnie wyniki procentowe egzaminu ósmoklasisty na terenie gminy Bytoń i woj. kuj-pom. w roku 2019

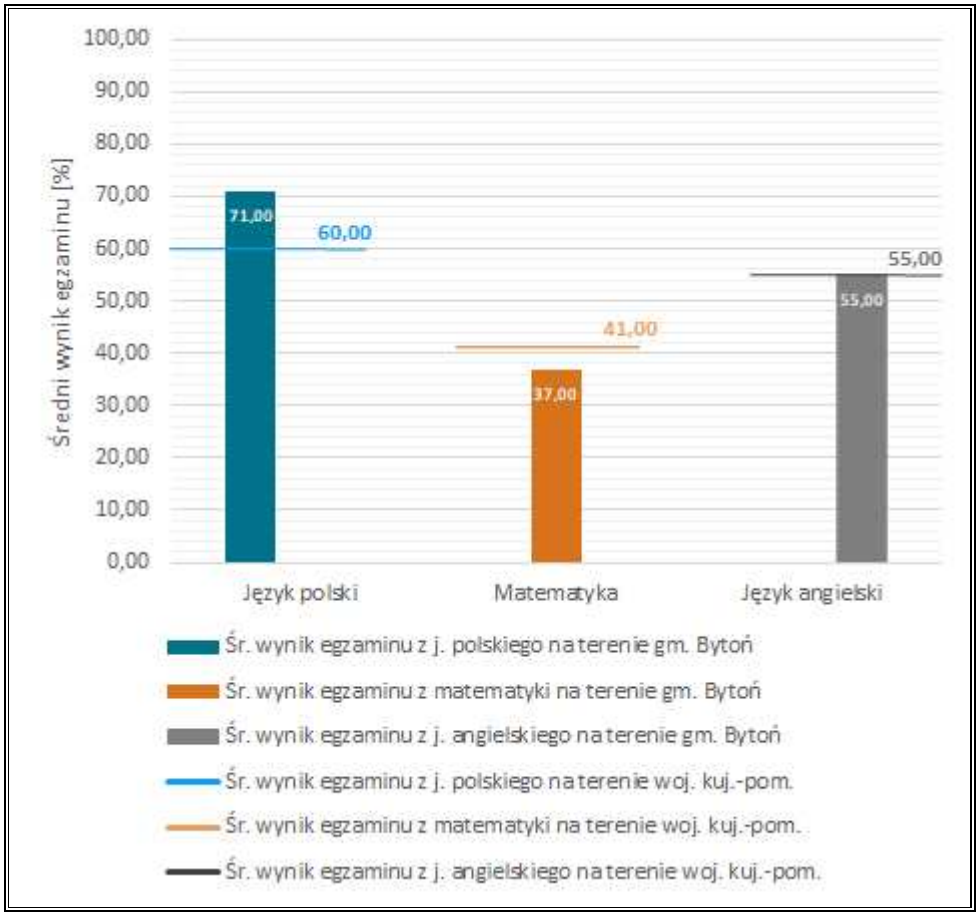

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku

3.1.7. Kultura i sport

Korzystanie z dóbr i usług prowadzonych przez instytucje zajmujące się kulturą i sportem ma wpływ na jakość życia mieszkańców i świadczy o poziomie rozwoju społecznego. Na terenie gminy Bytoń zadania z tego zakresu realizują następujące instytucje:

- Wiejskie Centrum Kultury w Bytoniu,
- Biblioteka Publiczna w Bytoniu.

Ponadto na terenie gminy działają również organizacje i stowarzyszenia, których głównym zadaniem jest zaspokajanie kulturalnych potrzeb mieszkańców oraz kreowanie kulturalnej tożsamości tego regionu. Należą do nich między innymi:

- Klub Seniora „Bytoniacy”,
- Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Bytoń,
- Stowarzyszenie Jestem i Czuję się potrzebny,
- Fundacja Rozwoju Endogennego Patronus Soburtus.
- Koła Gospodyń Wiejskich,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Bytoniu,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Witowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Budzisławiu,
- Gminny Związek Ochotniczych Straży Pożarnych w Bytoniu,
- Zakładowa Ochotnicza Straż Pożarna przy gospodarstwie hodowli zagrodowej w Morzycach.

Placówki kultury i sportu znajdujące się na terenie gminy mają za zadanie prowadzić działalność upowszechniającą kulturę, sport i rekreację. Odbywa się to poprzez rozbudzanie zainteresowań kulturalnych mieszkańców, organizowanie imprez, zajęć kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych, kształtowanie nawyków aktywnego uczestnictwa w powyższych działaniach oraz udostępnianie bazy na działalność sportowo-rekreacyjną.

Ponadto na terenie gminy Bytoń działają następujące kluby sportowe:

- Klub sportowy Polonia Bytoń,
- Kujawskie Towarzystwo Sportowe Polonia Bytoń.

3.1.8. Podmioty wsparcia społecznego

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie z organizacjami społecznymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami

wyznaniowymi, fundacjami, stowarzyszeniami, pracodawcami oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Realizacja zadań wynikających z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej polega w szczególności na:

- przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń,
- pracy socjalnej,
- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- realizacji zadań wynikających z rozeznanych potrzeb społecznych,
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom, które znajdują się w ciężkich sytuacjach życiowych, a w szczególności z powodu:

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Celem pomocy społecznej jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc społeczna powinna w miarę możliwości doprowadzić do życiowego usamodzielnienia osób

i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy. Świadczenie pomocy społecznej powinno służyć również umacnianiu rodziny. Potrzeby osoby i rodziny korzystającej z pomocy powinny zostać uwzględnione, jeżeli odpowiadają celom i możliwościom pomocy społecznej.

Ustawowe zadania pomocy społecznej na terenie gminy, wypełnia Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bytoniu (dalej GOPS).

Według sprawozdania GOPS w Bytoniu za rok 2019, w tym czasie zatrudnionych było 10 osób:

- Kierownik – 1 osoba,
- Pracownicy socjalni – 3 osoby w tym:
  - Starszy pracownik socjalny – 1 osoba,
  - Pracownik socjalny – 2 osoby,
- Pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze – 1 osoba,
- Pozostali pracownicy – 5 osób.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bytoniu jest jednostką organizacyjną i budżetową Gminy, realizującą zadania administracji rządowej i samorządowej z zakresu pomocy społecznej. Bieżące funkcjonowanie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej zapewniają środki finansowe z budżetu gminy oraz środki z budżetu państwa.

Do obowiązków Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bytoniu należy realizacja zadań zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, ustawą o samorządzie terytorialnym, ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, ustawą o ochronie zdrowia psychicznego, ustawą o dodatkach mieszkaniowych, ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawą o przeciwdziałaniu narkomanii, ustawą o Karcie Dużej Rodziny, ustawą o świadczeniach rodzinnych, ustawą o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawą o zatrudnieniu socjalnym, prowadzenie spraw z zakresu profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, ośrodki pomocy społecznej realizują następujące zadania:

1. **Zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym:**

   a) sporządzanie, zgodnie z art. 16a, oceny w zakresie pomocy społecznej,

b) udzielania schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
c) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych,
d) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych,
e) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
f) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
g) przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowego,
h) opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
i) praca socjalna,
j) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
k) prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych,
l) dożywianie dzieci,
m) sprawianie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
n) kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu,
o) pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
p) sporządzanie sprawozdawczości i przekazywanie jej województwu, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego,
q) utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników,
r) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
s) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o oświadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
t) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

2. Zadania własne gminy:

a) przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych,
b) przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze,
c) prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,
d) podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznanych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych,
e) współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach oraz realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

3. Zadania zlecone z zakresu administracji rządowej:

a) organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
b) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną,
c) prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
d) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia,
e) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych także udzielanie schronienia posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a,
f) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia oraz zapewnianie posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
g) wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Zgodnie z art. 36 ustawy o pomocy społecznej, świadczeniami z pomocy społecznej są:

1) świadczenia pieniężne:
   — zasiłek stały,
   — zasiłek okresowy,

- zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
- zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie,
- pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki,
- świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
- wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd;

2) świadczenia niepieniężne:
   - praca socjalna,
   - bilet kredytowany,
   - składki na ubezpieczenie zdrowotne,
   - składki na ubezpieczenia społeczne,
   - pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie,
   - sprawienie pogrzebu,
   - poradnictwo specjalistyczne,
   - interwencja kryzysowa,
   - schronienie,
   - posiłek,
   - niezbędne ubranie,
   - usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy,
   - specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia,
   - mieszkanie chronione,
   - pobyt i usługi w domu pomocy społecznej,
   - pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie – w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych.

W ustawie o pomocy społecznej określone są zadania gminnego ośrodka pomocy społecznej. W szczególności należy do nich zaliczyć pracę socjalną. Zgodnie z art. 45 jest ona świadczona na rzecz poprawy funkcjonowania rodzin i osób w ich środowisku społecznym, jak również na rzecz zapobiegania pogorszeniu się ich sytuacji.

Praca socjalna prowadzona jest:

- z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej;
- ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności.

Celem pracy socjalnej jest umożliwienie, wspieranie lub wywołanie zmiany sposobu funkcjonowania osoby i rodziny oraz jej otoczenia, a także wzmacnianie potencjału osób i rodzin do przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych

Jest to ważny elementem pracy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej prowadzony przez pracowników socjalnych. Do etapów metodycznego postępowania pracy socjalnej należą:

1. Diagnoza i ocena;
2. Wyznaczenie celów działania;
3. Opracowanie planu działania i budowa indywidualnego pakietu usług;
4. Realizacja planu działania;
5. Systematyczne ewaluacja działań;
6. Ewaluacja końcowa.

Źródło: K. Kadela, J. Kowalczyk, Standardy pracy socjalnej Rekomendacje organizacyjne i praktyczne

Pracownik socjalny w pierwszej kolejności przeprowadza analizę sytuacji danej rodziny w oparciu o zasoby oraz jej ograniczenia. Musi dokładnie poznać sytuacje bytowe osób i rodzin, które zgłaszają się o pomoc. Analizę sytuacji rodziny przeprowadza się za pomocą takich narzędzi jak kwestionariusz wywiadu środowiskowego lub innej specjalistycznej dokumentacji, służącej precyzyjnemu opracowaniu diagnozy rodziny. W kwestionariuszu tym znajdują się m.in. takie informacje jak:

- dane osoby z którą przeprowadza się wywiad, dane o rodzinie,
- informacje o członkach rodziny,
- analiza budżetu domowego rodziny,
- sytuacja mieszkaniowa osoby/rodziny,
- sytuacja osób wspólnie zamieszkujących,
- sytuacja zawodowa osoby/rodziny,
- sytuacja zdrowotna rodziny,
- sytuacja osób niepełnosprawnych,
- sytuacja osób uzależnionych od alkoholu lub narkotyków,
- potrzeby osób lub rodzin zgłoszone podczas przeprowadzenia wywiadu
- ocena sytuacji osoby/rodziny i wnioski pracownika socjalnego,

— plan pomocy lub działań na rzecz osoby lub rodziny.

Źródło: J. Krzyszkowski (pod. red.), POLITYKA, POMOC, PRACA, Podręcznik dla pracowników socjalnych, Wybrane aspekty pracy socjalnej

Pracownicy socjalni analizują i oceniają zjawiska, które powodują zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej oraz zajmują się kwalifikowaniem do uzyskania tych świadczeń oraz plan pomocy (projektowanie działań). Ich zakres obowiązków obejmuje także pomoc w uzyskaniu poradnictwa dotyczącego możliwości rozwiązywania problemów oraz pobudzaniu społecznej aktywności i inspirowaniu działań samopomocowych w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób, rodzin, grup i środowisk społecznych.

Wobec powyższego, świadczenie pracy socjalnej może odbywać się m.in. poprzez monitorowanie sytuacji interesantów, poradnictwo specjalistyczne, edukację, pomoc w przygotowaniu do pełnienia określonej roli społecznej. Praca socjalna opiera się również na podejmowaniu różnego rodzaju interwencji np. odebranie dziecka wobec bezpośredniego zagrożenia zdrowia i życia lub wobec osób starszych pozostawionych bez należytej opieki albo doświadczających przemocy domowej oraz występowanie na rzecz osoby/rodziny do innych instytucji, celem objęcia pomocą według ich kompetencji.

W przypadku umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej, pracownik socjalny ma za zadanie monitorowanie ich sytuacji życiowej, edukowaniu w zakresie nabywania właściwych kompetencji wychowawczych, a także ocenianiu oraz opiniowaniu dla organizatorów pieczy zastępczej ich gotowości i motywacji do ponownego przejęcia opieki nad dzieckiem.

Praca socjalna świadczona jest osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód. Może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny lub projekt socjalny. Wykorzystuje się w niej właściwe dla tej działalności metody i techniki, stosowane z poszanowaniem godności osoby i jej prawa do samostanowienia.

Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje osobom samotnie gospodarującym, których dochód nie przekracza kwoty 701 zł zwanej „kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej" oraz osobom w rodzinie, których dochód na osobę nie przekracza kwoty 528 zł, zwanej „kryterium dochodowym na osobę w rodzinie".

Z kolei zgodnie z art. 32 ustawy z dnia 7 lipca 2017 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z systemami wsparcia rodzin zasiłek rodzinny przysługuje osobom, których:

— miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 674 zł,
— w przypadku, gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeśli przeciętny miesięczny dochód

rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 764 zł.

Ustawa o świadczeniach rodzinnych określiła osoby, którym przysługuje prawo do pobierania zasiłku rodzinnego. Są nimi:

- rodzice dziecka,
- jedno z rodziców dziecka,
- opiekun prawny dziecka,
- opiekun faktyczny dziecka,
- osoba ucząca się.

Zgodnie z ustawą o świadczeniach rodzinnych, świadczeniami rodzinnymi są:

1. Zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
2. Świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne,
3. Zapomoga wypłacana przez gminy, na postawie art. 22a i art. 22b,
4. Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
5. Świadczenie rodzicielskie.

Tabela 14. Pomoc społeczna na terenie gminy Bytoń - zadania własne Gminy w latach 2014-2019

Forma pomocy		Liczba świadczeń [szt.]						Kwota świadczeń [zł]					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Zasiłki stale		349	326	313	292	250	231	139 216,00	142 946,00	145 201,00	140 096,00	130 848,00	132 166,00
w tym przyznane dla osoby:	samotnie gospodarującej	251	246	223	219	215	27	114 235,00	123 689,00	126 574,00	122 805,00	123 533,00	123 842,00
	pozostającej w rodzinie	98	80	90	73	35	24	24 981,00	19 257,00	18 627,00	17 291,00	7 315,00	8 324,00
Zasiłki okresowe		1 304	1 285	1 131	949	894	800	556 956,00	529 601,00	485 816,00	392 206,00	369 440,00	334 348,00
w tym przyznane z powodu:	Bezrobocia	979	921	806	671	619	549	414 884,00	376 768,00	343 766,00	261 442,00	246 672,00	235 976,00
	długotrwałej choroby	151	189	174	131	121	122	60 292,00	73 240,00	70 805,00	492 66,00	44 941,00	51 744,00
	niepełnosprawności	93	98	44	**33**	20	13	27 687,00	30 217,00	8 760,00	10 870,00	4 984,00	1 261,00
	możliwości utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego	0	0	0	**0**	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	innego niż wymienione w powyższych wierszach	81	77	107	114	134	116	54 093,00	49 376,00	62 485,00	70 628,00	72 843,00	45 367,00
Schronienie		46	0	65	**0**	76	162	1 150,00	0,00	1 755,00	0,00	760,00	1 896,00
Posiłek		13 841	12 512	8 704	**3678**	597	55	53 455,00	42 461,00	42 906,00	11 370,00	2 070,00	193,00
w tym:	dla dzieci	13 841	12 512	8 704	**3678**	552	55	53 455,00	42 461,00	42 906,00	11 370,00	1890,00	193,00
Ubranie		0	0	0	**0**	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Usługi opiekuńcze		0	0	0	**488**	660	1159	0,00	0,00	0,00	6 840,00	9 188,00	16 093,00
w tym:	Specjalistyczne	0	0	0	0	0	16	0,00	0,00	0,00	0	0,00	800,00
Zasiłki celowe		X	X	X	X	X	X	136 404,00	120 945,00	99 296,00	112 727,00	104 157,00	95 160,00
w tym:	specjalny zasiłek celowy	182	151	209	196	214	142	28 974,00	19 860,00	28 847,00	29 198,00	315 20,00	23 068,00

Forma pomocy		Liczba świadczeń [szt.]						Kwota świadczeń [zł]					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Sprawienie pogrzebu		1	0	0	0	0	0	2 800,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie		0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
w tym:	w naturze	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Zasiłki	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Pożyczka	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Odpłatność Gminy za pobyt w domu pomocy społecznej		0	7	8	14	13	12	0,00	12 336,00	14 007,00	26 278,00	27 328,00	37 457,00

Źródło: Dane GOPS w Bytoniu

Powyższa tabela przedstawia formy pomocy oferowane mieszkańcom gminy Bytoń przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bytoniu. Na przestrzeni lat 2014-2019 liczba świadczeń i ich kwota ulegały wahaniom. Wskaźniki w poszczególnych obszarach form pomocy kształtowały się następująco:

- liczba świadczeń zasiłku stałego zmniejszyła się o 33,81%, a kwota o 7 050,00 zł;
- liczba świadczeń zasiłku okresowego zmniejszyła się o 38,65%, a kwota o 222 608,00 zł;
- największa liczba świadczeń niepieniężnych zarówno pod względem ilości, jak i wysokości środków pieniężnych na nie wydanych, przeznaczona była na posiłki.

W tabeli poniżej przedstawiono dane dotyczące rodzaju i skali pomocy społecznej na terenie gminy, udzielonej przez GOPS.

Tabela 15. Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Bytoniu

Powód trudnej sytuacji życiowej		Liczba rodzin						Liczba osób w tych rodzinach					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ubóstwo		187	192	172	142	108	113	472	479	432	349	249	269
Sieroctwo		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bezdomność		2	3	4	2	2	2	3	3	4	2	2	2
Potrzeba ochrony macierzyństw		28	28	15	9	16	13	133	138	81	53	79	61
w tym:	Wielodzietność	19	20	12	9	13	10	112	115	72	53	70	52
Bezrobocie		137	137	120	100	88	83	346	340	291	241	201	191
Niepełnosprawność		94	80	73	63	57	44	225	177	152	117	97	79
Długotrwała lub ciężka choroba		101	103	89	83	89	77	228	247	193	176	171	149
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych		13	13	10	6	9	5	43	39	37	16	35	16
w tym:	Rodziny niepełne	10	10	6	6	5	1	29	26	20	16	16	3
	Rodziny wielodzietne	1	1	1	0	2	1	8	8	8	0	10	5
Przemoc w rodzinie		0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm		13	16	14	16	18	13	20	22	14	19	23	16
Narkomania		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego		3	2	2	4	1	2	3	2	2	5	1	3
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy		0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Zdarzenie losowe		3	8	1	1	4	2	6	21	5	2	9	4
Sytuacja kryzysowa		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Klęska żywiołowa lub ekologiczna		0	7	0	15	0	0	0	24	0	34	0	0

Źródło: Dane GOPS w Bytoniu

Biorąc pod uwagę liczbę rodzin, główną przyczyną trudnej sytuacji beneficjentów pomocy społecznej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bytoniu jest: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność.

3.1.9. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Gmina Bytoń posiada uchwalony Roczny Program Współpracy Gminy Bytoń z organizacjami pozarządowymi na rok 2020.

Celem programu jest rozwijanie partnerstwa publiczno – społecznego, stworzenie ram dla wspólnych działań, służących definiowaniu i zaspokajaniu potrzeb mieszkańców, wspieranie inicjatyw społecznych (lokalnych) oraz wzmacnianie lokalnej aktywności społecznej raz potencjału organizacji pozarządowych. Wśród celów szczegółowych wyszczególniono:

1) budowanie społeczeństwa obywatelskiego, poprzez umacnianie poczucia odpowiedzialności za wspólnotę lokalną, swoje otoczenie oraz tradycję,
2) podniesienie jakości życia i pełniejsze zaspokajanie potrzeb mieszkańców Gminy,
3) stworzenie warunków do realizacji inicjatyw na rzecz społeczności lokalnej,
4) wykorzystanie potencjału i możliwości organizacji pozarządowych,
5) rozwój wolontariatu,
6) racjonalne wykorzystanie publicznych środków finansowych.

Współpraca Gminy Bytoń z organizacjami pozarządowymi może mieć charakter finansowy i pozafinansowy. Współpraca realizowana jest przy poszanowaniu zasad: pomocniczości, suwerenności, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji, jawności, współodpowiedzialności, zrównoważonego rozwoju i równości szans. Wśród zadań priorytetowych przewidzianych do realizacji w ramach współpracy Gminy z organizacjami oraz z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w roku 2020 wymienia się zadania w zakresie:

- wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu,
- działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży,
- działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych oraz wolontariatu,
- dotrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej,
- działalności na rzecz osób w wieku starszym,
- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
- turystyki i krajoznawstwa,
- porządku i bezpieczeństwa publicznego,
- ratownictwa i ochrony ludności.

Poniżej przedstawiono organizacje pozarządowe funkcjonujące na terenie gminy Bytoń, także te, w których Gmina jest członkiem. Informacje o nich pochodzą z KRS.

- Klub Seniora „Bytoniacy”,

- Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Bytoń,
- Stowarzyszenie Jestem i Czuję się potrzebny,
- Fundacja Rozwoju Endogennego Patronus Soburtus,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Bytoniu,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Witowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Budzisławiu,
- Gminny Związek Ochotniczych Straży Pożarnych w Bytoniu,
- Zakładowa Ochotnicza Straż Pożarna przy gospodarstwie hodowli zagrodowej w Morzycach,
- Ludowy Klub sportowy Polonia Bytoń.

3.2. Problemy społeczne występujące na terenie gminy Bytoń

Problem społeczny jest to zjawisko, które dla większej lub znaczącej części pewnej zbiorowości stanowi fakt uciążliwy oraz wymagający przeciwdziałania. Problemy społeczne mogą stanowić przeszkodę do efektywnego funkcjonowania państwa, bądź nawet uniemożliwiają realizację celów społecznych.

Do najpowszechniejszych problemów społecznych można zaliczyć:

- ubóstwo,
- sieroctwo,
- bezdomność,
- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- długotrwałe i ciężkie choroby,
- alkoholizm i narkomania,
- przemoc w rodzinie.

W celu zniwelowania lub zmniejszenia problemów społecznych państwo oferuje pomoc społeczną. Według ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1507 z późn. zm.) *pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.*

Realizacją zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Bytoń zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bytoniu.

3.2.1. Bezrobocie

Bezrobocie, obok ubóstwa i niepełnosprawności, to jeden z największych problemów gospodarczych i społecznych naszej cywilizacji. W wyniku tego zjawiska diametralnie pogarsza się stan życia osób nim dotkniętych, co wiąże się z izolacją społeczną. Niepokojącym zjawiskiem jest dziedziczenie bezrobocia. Związek przyczynowo – skutkowy wyjaśnia, że w większości bezrobotni rodzice nie są wstanie zapewnić swoim dzieciom odpowiedniego wykształcenia. Ponadto, sami będąc w sytuacji niekorzystnej egzystencjonalnie, często nieświadomie przekazują złe wzorce i cechy charakteru, które powinni wyeliminować. Do wzorców tych należą m.in.: bezradność, pesymizm i brak wpływu na życiową sytuację. W ten sposób upowszechnia się bierność, która prowadzi do trwałego braku zatrudnienia. Najczęściej osoby te mają niski poziom wykształcenia, więc konieczne w tym przypadku są spotkania i zajęcia z psychologiem.

W tabeli poniżej zostały przedstawione szczegółowe dane dotyczące liczby bezrobotnych na terenie gminy Bytoń.

Tabela 16. Liczba bezrobotnych na terenie gminy Bytoń w latach 2014-2019

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stopa bezrobocia rejestrowanego [%]						
Stopa bezrobocia rejestrowanego	14,2	12,2	11,0	10,5	9,7	8,6
Liczba osób bezrobotnych [osoba]						
Ogółem	319	274	244	227	208	184
Kobiety	150	134	124	108	104	104
Mężczyźni	169	140	120	119	104	80
Liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku	42	30	26	31	30	20
Bezrobotni absolwenci – osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki	21	18	12	9	10	7
Posiadający gospodarstwo rolne	18	15	13	10	12	11
Liczba osób bezrobotnych wg wieku [osoba]						
18-24	76	71	59	47	39	30
25-34	103	76	67	70	60	59
35-44	55	52	50	40	48	34
45-54	60	47	41	39	37	37
55-59	21	21	20	22	17	19
60-64	4	7	7	9	7	5
Liczba osób bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy [osoba]						
Bezrobotni do 1 miesiąca	23	18	13	14	15	14

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bezrobotni od 1 do 12 miesięcy	133	117	101	95	94	70
Bezrobotni od 12 do 24 miesięcy	59	47	45	36	23	25
Bezrobotni powyżej 24 miesięcy	104	92	85	82	76	75
Długotrwale bezrobotni	211	180	182	157	135	128
Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia [osoba]						
Wykształcenie gimnazjalne i poniżej	76	67	52	52	45	41
Wykształcenie zasadnicze zawodowe	98	90	87	73	75	63
Wykształcenie średnie ogólnokształcące	27	30	29	25	21	17
Wykształcenie policealne i średnie zawodowe	94	71	58	60	54	49
Wykształcenie wyższe	24	16	18	17	13	14

Źródło: Dane PUP w Radziejowie

Analizując strukturę bezrobocia na terenie gminy należy zauważyć, że:

- Stopa bezrobocia rejestrowanego na przestrzeni lat 2014-2019 zmniejszyła się o 5,6 p.p.,
- Liczba bezrobotnych w latach 2014-2019 spadła o 135 osób, tj. o 42,34%,
- Liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku w 2019 r. w stosunku do roku 2014 spadła o 52,38%,
- Na przestrzeni lat 2014-2019 liczba bezrobotnych absolwentów spadła o 66,67%, a liczba bezrobotnych posiadających gospodarstwo rolne o 38,89%,
- Liczba osób bezrobotnych w analizowanych latach w grupie osób 18-24 spadła o 60,53%, w grupie w wieku 25-34 spadła o 42,72%, w grupie w wieku 35-44 spadła o 38,18%, w grupie w wieku 45-54 spadła o 38,33%, w grupie w wieku 55-59 spadła o 9,52%, natomiast w grupie 60-65 zwiększyła się o 25,00%,
- W przypadku czasu pozostawania bez pracy, w 2019 r. najliczniejszą grupę stanowiły osoby pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy – 200 bezrobotnych, tj. 40,76% wszystkich bezrobotnych,
- Pod względem wykształcenia wśród osób bezrobotnych w 2019 r. największy udział miała grupa osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (34,24% wszystkich bezrobotnych). Najmniej liczną grupą byli bezrobotni z wykształceniem wyższym stanowiąc 7,61% wszystkich bezrobotnych.

Na terenie gminy Bytoń na przestrzeni lat 2014-2019 liczba rodzin objętych pomocą z powodu bezrobocia zmniejszyła się o 39,42% a liczba osób w tych rodzinach o 44,80%.

Tabela 17. Liczba beneficjentów GOPS w Bytoniu korzystających z pomocy z powodu bezrobocia

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	137	137	120	100	88	83

Liczba osób w tych rodzinach	346	340	291	241	201	191

Źródło: Dane GOPS w Bytoniu

Osoby bezrobotne mogą liczyć na pomoc w znalezieniu pracy ze strony Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, który współpracuje z Powiatowym Urzędem Pracy w Radziejowie.

3.2.2. Ubóstwo

Ubóstwo definiuje się jako niedostateczną ilość środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb jednostki. Ośrodek pomocy społecznej jest zobowiązany do pomocy ludziom, których miesięczny dochód nie przekracza kwoty określonej w ustawie o pomocy społecznej na podstawie kryterium dochodowego. Jednymi z najczęstszych powodów ubóstwa są bezrobocie i niechęć podejmowania jakiejkolwiek pracy.

Tabela 18. Liczba beneficjentów objętych pomocą GOPS w Bytoniu z powodu ubóstwa

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	187	192	172	142	108	113
Liczba osób w tych rodzinach	472	479	432	349	249	269

Źródło: Dane GOPS w Bytoniu

Liczba rodzin objętych pomocą z powodu ubóstwa w 2019 roku w gminie Bytoń wyniosła 113 i zmniejszyła się o 39,57% w stosunku do roku 2014. W analizowanym okresie liczba osób w tych rodzinach zmalała o 203 osób.

POMOC W ZAKRESIE DOŻYWIANIA

Na terenie gminy Bytoń od roku 2014 do końca roku 2020 realizowany będzie rządowy program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania" na lata 2014-2020. W jego ramach na terenie gminy ustanowiono Program Osłonowy „Pomoc Gminy w zakresie dożywiania". Celem tego programu było ograniczenie zjawiska niedożywiania dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji. Program ten realizowany jest na terenie gminy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bytoniu. W ramach programu udzielano wsparcia dzieciom oraz uczniom do ukończenia nauki w szkole ponadgimnazjalnych, a także osobom dorosłym. Przyznawane wsparcia mogło być realizowane w formie świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności oraz gorącego posiłku albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych.

PROGRAM „POSIŁEK W SZKOLE I W DOMU"

Od 2019 roku na terenie gminy działa wieloletni rządowy program „Posiłek w szkole i w domu". Celem programu jest zapewnienie posiłku dzieciom, uczniom i młodzieży oraz objęcie pomocą osób dorosłych, zwłaszcza starszych, chorych lub niepełnosprawnych i samotnych, a także wzmocnienie opiekuńczej funkcji szkoły podstawowej poprzez

tworzenie warunków umożliwiających spożywanie przez uczniów posiłku w trakcie pobytu w szkole. Program zaplanowano do realizacji na lata 2019-2023.

DODATKI MIESZKANIOWE I ZRYCZAŁTOWANY DODATEK ENERGETYCZNY

Dodatek mieszkaniowy przysługuje na podstawie tytułu prawnego, powierzchni lokalu oraz kryterium dochodowego. Dochód stanowią wszelkie przychody po odjęciu kosztów uzyskania przychodów oraz po odliczeniu składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i chorobowe. Kryterium dochodowe obowiązujące od dnia 1 marca 2019, wynosi:

- dla gospodarstwa wieloosobowego dochód nie może przekroczyć 125% tj. 1 375,00 zł/ miesięcznie najniższej emerytury,
- dla gospodarstwa jednoosobowego (czyli osób mieszkających samotnie) dochód nie może przekroczyć 175%, tj. 1 925 zł/miesięcznie na osobę.

Kryterium dochodowe ulega zmianie każdorazowo przy waloryzacji świadczeń emerytalnych i rentowych. Decyzje przyznające dodatek mieszkaniowy wydawane są na okres 6 miesięcy.

Ponadto mieszkańcy gminy otrzymać mogą zryczałtowany dodatek energetyczny. Jest on formą pomocy przeznaczoną dla osób otrzymujących dodatek mieszkaniowy mającą na celu częściową rekompensatę kosztów zakupu energii elektrycznej. Wysokość dodatku energetycznego wynosi dla gospodarstwa domowego prowadzonego przez osobę samotną 11,37 zł miesięcznie, dla gospodarstwa domowego składającego się z 2 do 4 osób - 15,80 zł miesięcznie, a dla gospodarstw domowych składających się z co najmniej 5 osób – 18,96 zł miesięcznie.

3.2.3. Problemy osób z niepełnosprawnością oraz długotrwale lub ciężko chorych

Niepełnosprawność to jeden z bardzo poważnych problemów współczesnego świata. Wiąże się on z obniżeniem sprawności funkcji fizycznych, umysłowych bądź psychicznych. Osoby dotknięte tymi schorzeniami są często wykluczane z życia społecznego. Muszą codziennie zmagać się z wieloma problemami, np. niedostosowaniem infrastruktury do ich potrzeb. Niejednokrotnie towarzyszy temu izolacja społeczna oraz trudności ze znalezieniem pracy.

Na terenie gminy Bytoń na przestrzeni lat 2014-2019 liczba rodzin objętych pomocą z powodu niepełnosprawności zmniejszyła się o 53,19% a liczba osób w tych rodzinach – o 64,89%.

Tabela 19. Liczba beneficjentów objętych pomocą GOPS w Bytoniu z powodu niepełnosprawności

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczb rodzin	94	80	73	63	57	44

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób w rodzinach	225	177	152	117	97	79

Źródło: Dane GOPS w Bytoń

Niepełnosprawność kwalifikuje się na podstawie typu choroby i obszaru, jaki ona obejmuje. Orzekanie o niepełnosprawności oraz jej stopniowanie określa Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U. z 2018 r. poz. 2027 z późn. zm.). Rodzaje niepełnosprawności oznaczane są według kodów. Na podstawie tego dokumentu określa się następujące kody dla przyczyn niepełnosprawności:

- 01-U Upośledzenie umysłowe;
- 02-P Choroby psychiczne;
- 03-L Zaburzenia głosy, mowy i choroby słuchu;
- 04-O Choroby narządu wzroku;
- 05-R Upośledzenie narządu ruchu;
- 06-E Epilepsja;
- 07-S Choroby układu oddechowego i krążenia;
- 08-T Choroby układu pokarmowego;
- 09-M Choroby układu moczowo-płciowego;
- 10-N Choroby neurologiczne;
- 11-I Inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego;
- 12-C Całościowe zaburzenia rozwojowe.

Osoby niepełnosprawne egzystują inaczej i potrzebują pomocy zarówno ze strony społeczeństwa, jak i instytucji publicznych. Do podmiotów, które świadczą wsparcie i opiekę osobom niepełnosprawnym z gminy Bytoń, należą m.in.: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bytoniu oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Radziejowie.

Istotnym problemem dla osób borykających się z niepełnosprawnością są restrykcyjne kryteria dochodowe, które decydują o tym, czy osoba niepełnosprawna otrzyma odpowiednią pomoc finansową i materialną, czy też nie. Należy bowiem pamiętać, że niepełnosprawność w rodzinie bardzo nadwyręża domowy budżet, a oferta publicznej i prywatnej służby zdrowia oraz innych podmiotów w zakresie terapii i rehabilitacji jest niewystarczająca. W związku z tym, osoby niepełnosprawne i ich rodziny są zmuszone korzystać z kosztownych usług świadczonych przez prywatne podmioty. Pogorszenie sytuacji finansowej wynika również z rezygnacji z pracy w celu opieki nad niepełnosprawną osobą. Nierzadko mają również

miejsce problemy z powrotem na rynek pracy opiekuna osoby niepełnosprawnej i trudności w znalezieniu opieki nad taką osobą na czas pracy zawodowej.

Warto także podkreślić, że niepełnosprawność w rodzinie nie tylko wpływa na sytuację finansową, ale także na inne sfery życia rodziny. Częstymi problemami, które pojawiają się są: wyczerpanie, wypalenie, depresja, kryzysy małżeńskie (odchodzenie partnerów, z reguły mężczyzn od rodziny).

PRAWO DO ŚWIADCZEŃ OPIEKI ZDROWOTNEJ FINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW PUBLICZNYCH

Na mocy art. 54 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych przyznaje się prawo do świadczeń zdrowotnych. Świadczenia zdrowotne są wydawane na podstawie decyzji administracyjnych i były finansowane przez oddział wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia.

ZASIŁEK PIELĘGNACYJNY

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje niepełnosprawnemu dziecku, osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, osobie, która ukończyła 75 lat, osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia. Przyznawany jest on, aby pokryć częściowo wydatki, które wynikają z konieczności zapewnienia osobie niepełnosprawnej opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Nie jest on zależny od dochodu. Wysokość zasiłku pielęgnacyjnego od 1 listopada 2019 r. wynosi 215,84 zł. Zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje osobie przebywającej w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie, jeżeli instytucja zapewnia nieodpłatnie pełne utrzymanie, osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego, który jest wypłacany przez ZUS i KRUS oraz jeżeli członkowi rodziny przysługuje za granicą świadczenia na pokrycie wydatków związanych z pielęgnacją tej osoby (chyba, że przepisy koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej).

ZASIŁEK RODZINNY

W przypadku, gdy członkiem rodziny jest dziecko z orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 764 zł.

DODATEK DO ŚWIADCZENIA RODZINNEGO Z TYTUŁU KSZTAŁCENIA I REHABILITACJI DZIECKA

Dodatek ten przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, a także osobie uczącej się na pokrycie zwiększonych wydatków związanych z rehabilitacją lub kształceniem dziecka w wieku: do ukończenia 16. roku życia (jeżeli legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności) lub powyżej 16. roku życia do ukończenia 24. roku życia (jeżeli legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności).

SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY

Zasiłek przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, a także małżonkom, jeżeli nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej - w celu sprawowania stałej opieki nad osobą z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności. Ponadto muszą zostać spełnione następujące wskazania: konieczność stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

ŚWIADCZENIE PIELĘGNACYJNE

Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługuje matce albo ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną lub innym osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny (z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności - jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności).

RENTA SOCJALNA

Przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało: przed ukończeniem 18. roku życia; w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej (przed ukończeniem 25. roku życia) albo w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

3.2.4. Problemy osób starszych

Starość to nieuchronny etap życia każdego człowieka, pomimo to pojęcie starości nie zostało jeszcze jednoznacznie zdefiniowane. Za podstawowe cechy starości uznaje się stopniowy wzrost zależności od otoczenia, demencja i szczególnie widoczne postępujące ograniczenie ruchowe. Główne problemy osób starszych to uczucie izolacji i braku przydatności w ukształtowanej hierarchii społecznej, a także samotność i w dużej mierze życie w ubóstwie. Rozpropagowany kult pięknego ciała i młodości prowadzi do spychania na margines osób starszych oraz wykluczenia z życia zawodowego i społecznego.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) za początek starości uznaje 60 rok życia. Wyróżnia trzy zasadnicze etapy starości:

- 60 – 75 rok życia – wiek podeszły (tzw. wczesna starość);
- 75 – 90 rok życia – wiek starczy (tzw. późna starość);
- 90 rok życia i powyżej – wiek sędziwy (tzw. długowieczność).

Według danych GUS na terenie gminy w 2018 roku mieszkało 868 osób starszych, z czego kobiety stanowiły 57,60%.

Tabela 20. Osoby starsze na terenie gminy Bytoń w 2018 roku

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
60-64 lata	223	115	108
65-69 lat	198	96	102
70-74 lata	154	62	92
75-79 lat	121	43	78
80-84 lata	93	36	57
Powyżej 85 lat	79	16	63
Razem	**868**	**368**	**500**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, https://bdl.stat.gov.pl/

WYKLUCZENIE CYFROWE

Osoby wykluczone cyfrowo nie posiadają lub nie mają dostępu do technologii cyfrowych, przez co różnią się z osobami, które w tej sferze poruszają się sprawnie i efektywnie. Warto podkreślić, że korzystanie z Internetu jest mocno związane z wiekiem – im osoby starsze, tym rzadziej z niego korzystają, zwykle z powodu braku umiejętności i przeszkolenia w tym zakresie lub braku chęci. Bardzo dużą skalę tego zjawiska obserwuje się najczęściej w grupach społeczno – ekonomicznych takich jak: emeryci i renciści.

W zakresie wykluczenia cyfrowego kluczowym rozwiązaniem jest konieczne stymulowanie potrzeb i propagowanie rozwijania kompetencji korzystania z Internetu, w szczególności wśród osób starszych. Co więcej, należy ukazywać profity wynikające z tego działania, gdyż to mogłoby sprawić, że problem wykluczenia cyfrowego i odsetek ludzi niekorzystających z Internetu uległby zmniejszeniu.

USŁUGI OPIEKUŃCZE

Usługi opiekuńcze to forma pomocy społecznej udzielana w ramach systemu wsparcia socjalnego. Uzyskać ją mogą osoby samotne, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione. Dzieli się ona na:

- **Usługi opiekuńcze,** które obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.
- **Specjalistyczne usługi opiekuńcze**, które są usługami dostosowanymi do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.

Mieszkańcy gminy Bytoń mogą zwrócić się o pomoc w formie usług opiekuńczych do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bytoniu. Zakres usług, wysokość odpłatności lub jej brak ustali Kierownik Ośrodka na podstawie przeprowadzonego w przedmiotowej sprawie wywiadu środowiskowego.

Odpłatność za świadczone usługi opiekuńcze i specjalistyczne z wyłączeniem usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi reguluje Uchwała nr XVII/106/19 Rady Gminy Bytoń z dnia 9 grudnia 2019 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz szczegółowych warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia z opłat, jak również trybu ich pobierania. Według tej uchwały koszt jednej godziny usług opiekuńczych wynosi 1,50% minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w danym roku kalendarzowym, natomiast koszt jednej godziny specjalistycznych usług opiekuńczych to 3,00% minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w danym roku kalendarzowym.

Odpłatność za specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi reguluje Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych (Dz.U. z 2005 r., Nr 189, poz. 1598 z późn. zm.).

KLUB SENIORA

Na terenie gminy funkcjonuje Klub Seniora, który organizuje różnego rodzaju wydarzenia dla tej grupy społecznej m.in. nordic walking, robótki ręczne, zajęcia kulinarne, zajęcia z dietetykiem, prawnikiem, fizjoterapeutą, psychologiem, pielęgniarką, zajęcia komputerowe, spotkania okolicznościowe dla uczestników klubu, wyjazdy do teatru, kina oraz inne zajęcia prowadzone w ramach działalności klubu. W ostatnich latach na potrzeby klubu została zaadaptowana i wyposażona świetlica wiejska w Stróżewie.

3.2.5. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego

Rodzina to podstawowa jednostka społeczna, na której opiera się istnienie całego społeczeństwa. Jest powołana do rozwoju jednostkowego i najpełniej kształtuje życie człowieka. To najlepsze naturalne środowisko, w którym dziecko jest otoczone opieką oraz ma możliwość rozwijania swoich umiejętności i zaspokajania podstawowych potrzeb.

Właściwemu funkcjonowaniu rodziny może zagrażać bardzo dużo czynników, wśród których istotną rolę odgrywają dysfunkcje społeczne. Główne źródła dezorganizacji rodzin stanowią: przemoc, alkoholizm, narkomania, długotrwałe bezrobocie czy ubóstwo. Takie zjawiska są przyczyną problemów z brakiem integracji i rozwoju przestrzeni sąsiedzkiej. Jeżeli w rodzinie

pojawiają się powyższe dysfunkcje, odpowiednie instytucje i służby zobligowane są do podjęcia na jej rzecz odpowiednich działań. Należy wspierać rodzinę, by przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie.

Zastosowane rozwiązania powinny polegać na kooperacji różnych podmiotów wsparcia społecznego, głównie po to, aby udzielona pomoc dawała jak największe prawdopodobieństwo dobrego rozwiązania problemów rodzin dysfunkcyjnych. Oprócz wsparcia finansowego powinno uwzględnić się również pomoc psychologów, pedagogów czy policji, po to, by walczyć z trudnościami i rozwijać umiejętności wychowawcze rodzin oraz budować więzi rodzinne.

W przypadkach bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych rodziny mogą liczyć na wsparcie ze strony GOPS. W poniższej tabeli przedstawione zostały dane dotyczące liczby rodzin i osób w rodzinach, które korzystały z pomocy społecznej w wyniku bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na terenie gminy na przestrzeni badanego okresu zmniejszyła się o 61,54% i w roku 2019 wyniosła ona 5 rodzin, w związku z tym spadła również. liczba osób w rodzinach o 62,79%.

Tabela 21. Beneficjenci pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na terenie gminy Bytoń

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	13	13	10	6	9	5
Liczba osób w rodzinach	43	39	37	16	35	16

Źródło: Dane GOPS w Bytoniu

Liczba rodzin otrzymująca pomoc z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietności na przestrzeni lat 2014-2019 spadła o 15 rodzin, tj. 53,57%, a liczba osób w tych rodzinach o 54,14%.

Tabela 22. Beneficjenci pomocy społecznej z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności na terenie gminy Bytoń

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	28	28	15	9	16	13
Liczba osób w rodzinach	133	138	81	53	79	61

Źródło: Dane GOPS w Bytoniu

ŚWIADCZENIE WYCHOWAWCZE „RODZINA 500+”

Gmina Bytoń działa zgodnie z realizowanym na terenie całego kraju programem wsparcia dla rodzin wychowujących dzieci „Rodzina 500 Plus”, który reguluje ustawa z dnia 11 lutego

2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U. z 2019 r. poz. 2407). Program polega na wypłacaniu rodzinom świadczeń wychowawczych w wysokości 500,00 zł miesięcznie na dziecko, co ma zapewnić częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Od 1 lipca 2019 roku programem objęto wszystkie dzieci do 18 roku życia bez względu na dochody uzyskiwane przez rodzinę. Świadczenie to można otrzymać, składając wniosek do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bytoniu.

JEDNORAZOWA ZAPOMOGA Z TYTUŁU URODZENIA SIĘ DZIECKA „BECIKOWE"

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka, przysługująca na każde urodzone żywe dziecko zależy od dochodu rodziny, który w przeliczeniu na osobę nie może przekroczyć kwoty 1 922 zł. Drugim warunkiem jest dostarczenie zaświadczenia wystawionego przez lekarza lub położną potwierdzającego pozostawanie kobiety pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porody (wymóg dotyczy tylko biologicznych rodziców). Wyżej wymienione świadczenie przysługuje na wniosek złożony w terminie do 12 miesięcy od dnia narodzin dziecka, a w przypadku gdy wniosek dotyczy dziecka objętego opieką prawną, opieką faktyczną albo dziecka przysposobionego – w terminie 12 miesięcy od dnia objęcia dziecka opieką albo przysposobienia, nie później niż do ukończenia przez dziecko 18 roku życia. Wniosek złożony po terminie pozostaje bez rozpoznania. Wysokość świadczenia wynosi 1 000 zł i jest ono wydawane jednorazowo.

ŚWIADCZENIE PIELĘGNACYJNE

Od 1 stycznia 2010 r. przyznanie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego nie jest uzależnione od spełnienia kryterium dochodowego. Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługuje:

1. matce albo ojcu;
2. innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2019 r. poz. 2086 z późn. zm.) ciąży obowiązek alimentacyjny;
3. opiekunowi faktycznemu dziecka (tj. osobie faktycznie opiekującej się dzieckiem, która wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka):
   — jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie

jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, albo osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Osobie innej niż spokrewniona w pierwszym stopniu, na której ciąży obowiązek alimentacyjny, świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, pod warunkiem, że nie ma osoby spokrewnionej w pierwszym stopniu albo, gdy osoba ta nie jest w stanie sprawować opieki nad osobą niepełnosprawną.

Świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje, jeżeli:

1. osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego;
2. osoba wymagająca opieki:
   - pozostaje w związku małżeńskim,
   - została umieszczona w rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej z dzieckiem, na której ciąży obowiązek alimentacyjny, albo w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu, z wyjątkiem zakładów opieki zdrowotnej;
3. osoba w rodzinie ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury na to dziecko;
4. osoba w rodzinie ma ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego albo do świadczenia pielęgnacyjnego na to lub na inne dziecko w rodzinie;
5. na osobę wymagającą opieki członek rodziny jest uprawniony za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

FUNDUSZ ALIMENTACYJNY

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego jest wypłacane na dziecko, jeśli jeden z rodziców dziecka nie płaci alimentów. Świadczenie wypłaca gmina właściwa ze względu na zamieszkanie dziecka, do ukończenia przez nie 25 roku życia (powyżej 18 roku życia wypłata jest kontynuowana, jeśli dziecko się uczy). Wysokość świadczenia uzależniona jest od wysokości zasądzonych alimentów, jednak nie może być wyższa niż 500 zł na dziecko. Świadczenie jest realizowane w przypadku kontynuowania nauki u dziecka, które ma uznany stopień niepełnosprawności umiarkowany lub znaczny.

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego może otrzymać osoba, która spełnia kryterium dochodowe, które od 1 lipca 2019 roku wynosi 800 zł na osobę w rodzinie. Świadczenia nie będą przysługiwać w wypadku, gdy:

- dziecko zostało umieszczone w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie lub w pieczy zastępczej,
- dziecko zawarło związek małżeński.

Gmina w każdej chwili może wstrzymać wypłatę świadczenia z funduszu alimentacyjnego, mimo że jest ono przyznawane na określony okres czasu. Stanie się to, gdy:

- osoba uprawniona odmówi udzielenia bądź nie udzieli w wyznaczonym terminie wyjaśnień, co do okoliczności mających wpływ na prawo do świadczeń,
- osoba uprawniona odmówi udzielenia organowi prowadzącemu postępowanie egzekucyjne informacji mających wpływ na skuteczność egzekucji lub udzieli informacji nieprawdziwych,
- osoba uprawniona nie podejmuje świadczeń przez trzy kolejne miesiące kalendarzowe.

ŚWIADCZENIE „ DOBRY START”

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bytoniu realizuje rządowy program „Dobry start”. Zgodnie z brzmieniem rozporządzenia Rady Ministrów z 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” (Dz.U. 2018 poz. 1061) świadczenie przysługuje raz w roku w kwocie 300 zł. na dziecko uczące się w szkole, aż do ukończenia przez nie 20. roku życia. Dzieci niepełnosprawne, uczące się w szkole, otrzymują świadczenie do ukończenia przez nie 24. roku życia. Świadczenie to przysługuje rodzicom, opiekunom faktycznym, opiekunom prawnym, rodzinom zastępczym, osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka, dyrektorom placówek opiekuńczo-wychowawczych, dyrektorom regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych – raz w roku na dziecko oraz osobom uczącym się – raz w roku bez względu na dochód rodziny. „Dobry start” nie przysługuje natomiast dzieciom lub osobom uczącym się umieszczonym w domu pomocy społecznej, schronisku dla nieletnich, zakładzie poprawczym, areszcie śledczym, zakładzie karnym, szkole wojskowej lub innej szkole, jeżeli instytucje te zapewniają nieodpłatnie pełne utrzymanie, bądź na dziecko z tytułu rozpoczęcia rocznego przygotowania przedszkolnego (zerówka).

USTAWA „ZA ŻYCIEM”

Jest to ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin. Jednorazowe świadczenie przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu, opiekunowi fatycznemu dziecka bez względu na dochód. Świadczenie to przysługuje z tytułu urodzenia się żywego dziecka posiadającego

zaświadczenie potwierdzające ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu wystawione przez lekarza ubezpieczenia zdrowotnego posiadającego specjalizację II stopnia lub tytuł specjalisty w dziedzinie położnictwa i ginekologii, perinatologii lub neonatologii. Jednorazowe świadczenie przysługuje, jeżeli kobieta pozostawał pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu.

ASYSTENT RODZINY

Asystent rodziny towarzyszy jej przez pewien czas, udziela niezbędnego wsparcia, pomaga wprowadzać zmiany w myśleniu i zachowaniu. Wszystko to ma na celu dostosowanie środowiska rodzinnego do prawidłowego rozwoju dzieci i zapewnieniu im niezbędnego bezpieczeństwa.

Zadaniami asystenta rodziny są:

- prowadzenie poradnictwa i edukacji dla rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej oraz udzielenia informacji na temat pomocy świadczonej przez właściwe instytucje rządowe, samorządowe i organizacje pozarządowe,
- udzielenie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, a dokładnie w znalezieniu pracy, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych oraz zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego,
- współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny,
- sporządzenie planu pracy z rodziną we współpracy z zespołem interdyscyplinarnym,
- monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną,
- sporządzanie na wniosek Sądu opinii o rodzinie i jej członkach,
- współpraca z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą roboczą, na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Od stycznia 2017 roku zgodnie z ustawą z 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz.U. 2019 poz. 473 z późn. zm.) kobieta w ciąży i jej rodzina, w której przyjdzie albo przyszło na świat ciężko chore dziecko; kobiety, które otrzymały informacje o tym, że ich dziecko może umrzeć w trakcie ciąży lub porodu; kobiety, których dziecko umarło bezpośrednio po porodzie na skutek wad wrodzonych, a także kobiety, które po porodzie nie oddadzą dzieci do domu dziecka, mają prawo do skorzystania ze wsparcia asystenta rodziny. Zgodnie z przepisami rodzina jest uprawniona do porad w zakresie:

- przezwyciężenia trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka,

— wsparcia psychologicznego,
— pomocy prawnej, w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych,
— dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej.

KARTA DUŻEJ RODZINY

Karta Dużej Rodziny to rządowy program finansowany ze środków budżetu państwa, skierowany do rodzin mających na utrzymaniu co najmniej troje dzieci, niezależnie od tego jakim dochodem dysponuje rodzina. Posiadacze Karty Dużej Rodziny mogą korzystać z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej czy transportowej na terenie całego kraju. Karta Dużej Rodziny przyznawana jest bezpłatnie, przy czym wyjątek stanowi wydanie duplikatu oraz wydanie karty w formie elektronicznej, w przypadku gdy: członkowi rodziny wielodzietnej, na jego wniosek, wydana już została wyłącznie karta tradycyjna i następnie członek rodziny wielodzietnej wnioskuje o kartę elektroniczną albo członkowi rodziny wielodzietnej, na jego wniosek, udostępniona już została karta elektroniczna i następnie członek rodziny wielodzietnej wnioskuje o wydanie karty tradycyjnej.

Gmina Bytoń realizuje program Karta Dużej Rodziny – Karty wydawane są w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Bytoniu po złożeniu odpowiedniego formularza.

ŚWIADCZENIA RODZINNE

Świadczenia rodzinne realizowane są na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 111), Rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 czerwca 2019 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o przyznanie świadczenia wychowawczego oraz zakresu informacji, jakie mają być zawarte we wniosku, zaświadczeniach i oświadczeniach niezbędnych do ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego (Dz.U. z 2019 r. poz. 1177), Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 lipca 2018 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny i specjalny zasiłek opiekuńczy, wysokości świadczeń rodzinnych oraz wysokości zasiłku dla opiekuna (Dz.U. z 2018 r. poz. 1497).

ZASIŁEK DLA OPIEKUNÓW

W dniu 15 maja 2014 r. weszła w życie ustawa z 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz.U z 2017 r. poz. 2092 z późn. zm.), w której określono warunki nabywania oraz zasady ustalania i wypłacania zasiłków dla opiekunów osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego z dniem 1 lipca 2013 r. w związku z wygaśnięciem z mocy prawa decyzji przyznającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2012 r. poz. 1548 oraz Dz.U. z 2013 r. poz. 1557) z dniem 1 lipca 2013 r.

Zasiłek dla opiekuna przysługuje:

- za okresy od dnia 1 lipca 2013 r. do dnia poprzedzającego dzień wejścia w życie ustawy, w których osoba spełniała warunki do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego określone w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2020 r., poz. 111) w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2012 r. (bez ograniczenia wiekowego powstania niepełnosprawności, ale z zachowaniem kolejności obowiązku alimentacyjnego);
- od dnia wejścia w życie ustawy, jeżeli osoba spełnia warunki do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego określone w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2012 r. (bez ograniczenia wiekowego powstania niepełnosprawności, ale z zachowaniem kolejności obowiązku alimentacyjnego);

ŚWIADCZENIE RODZICIELSKIE

Od stycznia 2016 r. świadczenie rodzicielskie należy do katalogu świadczeń rodzinnych. Postępowanie w sprawie przyznania świadczeń rodzicielskich kończy się wydaniem decyzji administracyjnej.

Świadczenie rodzicielskie to wypłacane po urodzeniu dziecka wsparcie finansowe dla rodziców, którzy nie mają uprawnień do zasiłku macierzyńskiego (nie podlegają ubezpieczeniu chorobowemu). Mogą więc z niego skorzystać m. in. studenci, osoby bezrobotne (niezależnie od tego czy są zarejestrowane w urzędzie pracy czy nie), osoby pracujące na podstawie umów zlecenia i o dzieło oraz rolnicy.

Zasadniczo świadczenie przysługuje matce dziecka. Świadczenie rodzicielskie przysługuje również ojcu dziecka w przypadku:

- Skrócenia okresu pobierania świadczenia rodzicielskiego na wniosek matki dziecka po wykorzystaniu przez nią tego świadczenia za okres co najmniej 14 tygodni od dnia urodzenia dziecka,
- Śmierci matki dziecka,
- Porzucenia dziecka przez matkę.

Świadczenie rodzicielskie przysługuje także:

- opiekunowi faktycznemu dziecka (tj. osobie faktycznie opiekującej się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka) w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – do ukończenia 10. roku życia;

- rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej, w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – do ukończenia 10. roku życia;
- osobie, która przysposobiła dziecko, w przypadku objęcia opieką dziecka w wieku do ukończenia 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – do ukończenia 10. roku życia.

Świadczenie rodzicielskie wynosi 1000 zł netto miesięcznie i jest przyznawane niezależnie od dochodu rodziny.

Świadczenie rodzicielskie nie przysługuje w następujących przypadkach:

- nie otrzymają go osoby otrzymujące zasiłek macierzyński;
- w momencie, gdy jeden rodzic otrzymuje zasiłek macierzyński, drugi rodzic/opiekun nie będzie mógł skorzystać ze świadczenia rodzicielskiego;
- świadczenie nie będzie przysługiwać również wtedy, gdy rodzice/opiekunowie korzystają z tego typu świadczeń z tytułu urodzeniu dziecka w innych systemach niż powszechny system ubezpieczeniowy (np. funkcjonariusze służb mundurowych);
- gdy dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej (w przypadku matki lub ojca lub osoby, która przysposobiła dziecko);
- gdy rodzic/opiekun nie sprawuje lub zaprzestał sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem, np. w związku z wykonywaniem pracy zarobkowej uniemożliwiającej sprawowanie tej opieki;
- gdy w związku z wychowywaniem / opieką nad tym samym dzieckiem jest już ustalone prawo do świadczenia rodzicielskiego, dodatku do zasiłku rodzinnego w okresie urlopu wychowawczego, świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub zasiłku dla opiekuna;
- gdy osobom uprawnionym do świadczenia rodzicielskiego przysługuje za granicą świadczenie o podobnym charakterze do świadczenia rodzicielskiego, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Osoba pobierająca świadczenie rodzicielskie nie może jednocześnie wykonywać pracy, która uniemożliwia jej sprawowanie osobistej opieki nad dzieckiem.

PIECZA ZASTĘPCZA

Obowiązująca od dnia 1 stycznia 2012 r. ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1111 z późn. zm.) reguluje kwestie

związane z pomocą dziecku i rodzinie przez państwo i samorządy. Na terenie gminy systematycznie opracowywany i wdrażany jest na kolejne lata Gminny Program Wspierania Rodziny.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych to zespół planowanych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełnienia tych funkcji. System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadku niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych organ wykonawczy gminy zapewnia wsparcie, które polega w szczególności na:

- analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie;
- wzmocnieniu roli i funkcji rodziny;
- rozwijaniu umiejętności opiekuńczo - wychowawczych rodziny;
- podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny;
- pomocy w integracji rodziny;
- przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny;
- dążeniu do reintegracji rodziny;

Wspieranie rodziny jest prowadzone w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. Wsparcie następuje za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Piecza zastępcza jest sprawowana w formie rodzinnej oraz instytucjonalnej. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje na podstawie orzeczenia Sądu. Objęcie dziecka pieczą zastępczą następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletniości. Osoba, która osiągnęła pełnoletniość przebywająca w pieczy zastępczej rodzinnej lub instytucjonalnej może pozostać w pieczy za zgodą odpowiednio rodziny zastępczej lub dyrektora placówki, nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia. Osoba ta musi spełniać określone warunki:

- kontynuuje naukę szkole, w zakładzie kształcenia nauczycieli, na uczelni, u pracodawcy,
- legitymuje się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności i kontynuuje naukę w szkole, w zakładzie kształcenia nauczycieli, na uczelni, na kursach, jeśli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielnienia, u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego.

Dziecko pozbawione w części lub w całości opieki rodzicielskiej może być umieszczone w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Na terenie gminy Bytoń nie funkcjonuje placówka opiekuńczo-wychowawcza ani dom dziecka.

3.2.6. Uzależnienia

Uzależnienie to odczuwalny przez osobę przymus zażywania określonych środków, które mogą powodować skutki niebezpieczne dla zdrowia lub życia.

Przyczyny uzależnień mogą być:

- psychospołeczne – zaburzone oddziaływanie środowiska rodzinnego i szkolno-wychowawczego, czego przyczyną są różnorodne niepowodzenia w życiu (w sferze zawodowej lub osobistej), co w konsekwencji może doprowadzić do wycofania się jednostki w świat iluzji,
- biopsychiczne – zaburzenia emocjonalne i związana z nimi podatność na uzależnienia, zaburzony rozwój osobowości, nadpobudliwość psychiczna,
- kulturowe – potrzeba odniesienia sukcesu, zbyt mała ilość rozrywek, brak atrakcyjnych zajęć, brak celów i perspektyw, ogólna dostępność środków odurzających, sprzeciw wobec obowiązujących i społecznie akceptowanych systemów norm i wartości.

Najczęściej występującymi uzależnieniami jest alkoholizm i narkomania. Nadużywanie alkoholu, czy sięganie po narkotyki jest bardzo poważnym problemem społecznym, który prowadzi do wzrostu przemocy w rodzinie i przestępczości. Efektem tego może być także izolacja społeczna i problemy finansowe. Niestety te uzależnienia zbierają swoje żniwo wśród młodzieży i dzieci, które zafascynowane panującą modą sięgają po używki. Przeciwdziałanie więc temu zjawisku musi opierać się na współpracy wielu instytucji.

Na przestrzeni analizowanego okresu liczba rodzin otrzymująca pomoc z powodu uzależnień od alkoholu uległa wahaniom, jednak utrzymywała się ona na względnie stałym poziomie i w roku 2019 wyniosła ona 13 rodzin. Natomiast liczba osób w tych rodzinach zmniejszyła się o 20,00%. Uzależnienie alkoholowe jest dużo bardziej powszechnym problemem od uzależnienia od narkotyków wśród rodzin na terenie gminy Bytoń, ponieważ w tym samym okresie nie odnotowano żadnych rodzin pobierających pomoc z powodu uzależnień od narkotyków na jej terenie.

Tabela 23. Liczba beneficjentów pomocy GOPS w Bytoniu z powodu uzależnień od alkoholu i narkotyków

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Alkoholizm						
Liczba rodzin	13	16	14	16	18	13
Liczba osób w rodzinach	20	22	14	19	23	16
Narkomania						

Liczba rodzin	0	0	0	0	0	0
Liczba osób w rodzinach	0	0	0	0	0	0

Źródło: Dane GOPS w Bytoniu

Oprócz najczęściej spotykanych uzależnień, czyli alkoholu i narkotyków, można spotkać się także z innymi, którymi są:

- uzależnienie od dopalaczy, które wykazują działania psychoaktywne, a co za tym idzie, wywołują w organizmie stan odurzenia, euforii oraz bardzo często spotykane halucynacje. Niestety dostęp do tej substancji jest prosty i nawet można je zakupić przez Internet. Do negatywnych skutków stosowania dopalaczy należą: bóle głowy, bóle w klatce piersiowej, zaburzenia rytmu serca, bezsenność, problemy z koncentracją, stany lękowe, które w konsekwencji mogą zakończyć się samobójstwem. Leczenie tego uzależnienia wiąże się z ukończenie programu terapeutycznego i abstynencja, co więcej osoba chora powinna uczestniczyć w tzw. grupach wsparcia.
- uzależnienie od komputera i gier komputerowych, podczas którego osoby (zwłaszcza dzieci i młodzież) wykazują ciągłą potrzebę używania komputera, zwłaszcza do grania w wszelkiego rodzaju gry komputerowe. Bardzo poważnym skutkiem tego jest często nieodróżnianie świata rzeczywistego od fikcji. W ich życiu można również dostrzec problemy społeczne, somatyczne czy psychologiczne, czyli m.in. bardzo widoczne zaniedbywanie obowiązków szkolnych i domowych, zanik więzi rodzinnych czy osłabiona siła wrażliwości moralnej.
- uzależnienie od hazardu, jego znakiem rozpoznawalnym jest nadmierne i regularne uprawianie gier hazardowych. Sytuacja ta prowadzi do zaniedbywania życia społecznego i rodzinnego, a także izolacja osoby, która cierpi na tę przypadłość. Gracz czuje konieczność, by zaspokoić swoją potrzebę w trybie natychmiastowym, co prowadzi do aktów przemocy i przestępstw, których przyczyną jest wewnętrzny przymus zdobycia środków do gry.

Na terenie gminy co roku sporządzany jest Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Aktualnie obowiązujący uchwalony został Uchwałą Nr XVI/94/19 Rady Gminy Bytoń z dnia 25 listopada 2019 roku.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest podstawowym dokumentem określającym zakres i formę realizacji działań związanych z przeciwdziałaniem alkoholizmowi na terenie gminy. Program ma na celu tworzenie spójnego systemu działań naprawczych i profilaktyki zmierzającej do zapobiegania powstawaniu nowych problemów alkoholowych i innych uzależnień, oraz zmniejszeniu tych, które aktualnie występują.

GOPS w zakresie problemów związanych z uzależnieniami świadczy beneficjentom pomoc finansową i niepieniężną dla osób uzależnionych i współuzależnionych, w miarę możliwości zapewnia pracę socjalną, poradnictwo indywidualne oraz informuje o możliwości skorzystania z terapii, czy informuje o poradnictwie specjalistycznym.

W gminie Bytoń funkcjonuje Gminna Komisja Rozwiązywania problemów alkoholowych w Bytoniu. Realizuje ona profilaktykę alkoholową, motywuje osoby uzależnione do podjęcia leczenia, kieruje sprawy do sądu o przymusowe leczenie. Komisja ta realizuje Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii.

Ponadto na terenie gminy funkcjonuje również Punkt Konsultacyjny ds. Uzależnień i Przemocy w Rodzinie Bytoń. Zadania Punktu realizowane są poprzez pracę indywidualną z podopiecznymi lub w ramach tworzonych w miarę potrzeb grup wsparcia.

3.2.7. Bezdomność

Osoba bezdomna to osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

Tabela poniżej przedstawia liczbę rodzin i osób korzystających ze wsparcia GOPS z powodu bezdomności w latach 2014-2019. Ich liczba w tym okresie nie ulegała dużym zmianom.

Tabela 24. Beneficjenci pomocy GOPS w Bytoniu z powodu bezdomności

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	2	3	4	2	2	2
Liczba osób w rodzinach	3	3	4	2	2	2

Źródło: Dane GOPS w Bytoniu

3.2.8. Przemoc w rodzinie

Przemocą w rodzinie można określić zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie lub skierowane przeciw członkowi rodziny, które narusza prawa i dobra osobiste, powodując cierpienie i szkody. Najczęstszymi przyczynami przemocy są: destrukcja podstawowych funkcji rodziny i konflikty rodzinne. Ponadto zjawiskiem często towarzyszącym przemocy w rodzinie jest alkoholizm i narkomania. Ofiarami są zazwyczaj kobiety, dzieci, osoby starsze, rzadziej mężczyźni. Wyróżniamy następujące podstawowe formy przemocy:

- fizyczna – zaliczamy do niej zachowania agresywne, o różnym stopniu nasilenia, odnoszące się do ciała, np. wymierzanie policzków, kopanie itp.,

- seksualna – zmuszanie do określonych zachowań i kontaktów seksualnych (gwałt)
- psychiczna – słowne lub niewerbalne groźby użycia przemocy wobec osoby, ten rodzaj przemocy przejawia się m.in. w zastraszaniu, poniżaniu itp.,
- ekonomiczna – celowe niszczenie czyjejś własności, pozbawianie jej środków do życia czy też stwarzanie warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne dla przeżycia potrzeby, np.: niszczenie rzeczy, włamanie do zamkniętego osobistego pomieszczenia, kradzież, przeglądanie dokumentów, dysponowanie czyjąś własnością, zaciąganie pożyczek „na wspólne konto", itp.

Z naukowego punktu widzenia istnieją dwa rodzaje przemocy:

- przemoc gorąca – charakteryzuje się agresją fizyczną i słowną, związana jest z odreagowywaniem emocji na osobach najbliższych oprawcy;
- przemoc chłodna – pozbawiona gwałtownych wybuchów, emocji, przypomina najczęściej realizację z góry zaplanowanego scenariusza, często stosowana w imię „wyższych celów" np. konsekwentnego wychowywania dziecka.

Źródło: http://www.niebieskalinia.info/; https://www.ms.gov.pl/

Na przestrzeni lat 2014-2019, z wyjątkiem roku 2018, na terenie gminy nie odnotowano rodzin pobierających pomoc z powodu przemocy w rodzinie.

Tabela 25. Beneficjenci pomocy GOPS w Bytoniu z powodu przemocy w rodzinie

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin	0	0	0	0	1	0
Liczba osób w rodzinach	0	0	0	0	1	0

Źródło: Dane GOPS w Bytoniu

Należy zaznaczyć, że przemoc ze strony osób bliskich często związana jest z brakiem poszukiwania pomocy na zewnątrz i usprawiedliwianiem sprawców.

Zjawisko przemocy w rodzinie jest problemem występującym znacznie częściej niż wskazują na to oficjalne statystyki. Niejednokrotnie doświadczenie przemocy, którą stosują bliskie osoby, oddziałuje na mechanizmy psychologiczne, które to powodują, że osoby dotknięte przemocą usprawiedliwiają sprawców. Wynika z tego, że przyjęte statystyki niestety nie oddają rzeczywistej skali problemu. Przemoc w rodzinie bardzo często nazywa się problemem tzw. czterech ścian, ponadto jest procesem chronicznym i najczęściej bagatelizowanym przez osoby, które dotyka.

ZESPÓŁ INTERDYSCYPLINARNY

Zgodnie z art 6 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2020 r. poz. 218), zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są

realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1507, 1622, 1690, 1818 i 2473) lub ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2019 r. poz. 2277), chyba, że przepisy niniejszej ustawy stanowią inaczej.

Osoby z gminy Bytoń, które doświadczają przemocy, mogą zgłosić się do Zespołu Interdyscyplinarnego działającego na terenie gminy.

Zespół integruje działania podmiotów oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie: diagnozuje problem przemocy w rodzinie, podejmuje działania zapobiegawcze w środowisku zagrożonym przemocą, inicjuje interwencje w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie, rozpowszechnia w środowisku lokalnym informacje o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy, inicjuje działania w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Oprócz tego, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bytoniu oferuje pomoc, pracę socjalną, diagnozę i monitoring rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie. Podejmuje interwencje w przypadku zaistnienia przemocy, a także umożliwia uczestnictwo w szkoleniach, podnoszenie wiedzy na temat przemocy.

NIEBIESKA KARTA

„Niebieska Karta" jest dokumentem służbowym wypełnianym przez funkcjonariusza policji, ośrodki pomocy społecznej, gminną komisję rozwiązywania problemów alkoholowych czy też służbę zdrowia w przypadku stwierdzenia przemocy w rodzinie. Z racji tego ze osoby będące ofiarami przemocy domowej są często zastraszane pod naciskiem sprawcy i odmawiają podawania jakichkolwiek informacji przeciw swojemu oprawcy, podejmowanie interwencji w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty" nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Bardzo istotnym faktem jest to, że nie ma możliwości wycofania ani zmiany informacji zawartych w Karcie, nawet na wniosek osoby pokrzywdzonej. „Niebieska Karta" służy dokumentowaniu faktów związanych z przemocą w danej rodzinie i ocenie zagrożenia dalszą przemocą. Może ona stanowić również silny dowód w sprawach sądowych. Założenie karty nie jest złożeniem zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa oraz nie stanowi podstawy do wszczęcia postępowania karnego. „Niebieska karta" jest informacją, że w danej rodzinie dochodzi do przemocy oraz pozwala na uruchomienie dalszych procedur w celu ochrony ofiar przemocy domowej w danej rodzinie.

3.2.9. Przestępczość

Policja jest organem ścigania, który stoi na straży porządku i bezpieczeństwa. Jest to uzbrojona oraz umundurowana formacja służąca obywatelom, podlegająca ministrowi

właściwemu ds. wewnętrznych. Jej głównym celem jest ochrona zdrowia i życia mieszkańców państwa. Również władze gmin są zobowiązane zapewniać obywatelom bezpieczeństwo.

Obszar gminy Bytoń jest pod kontrolą Komendy Powiatowej Policji w Radziejowie. Dodatkowo, na terenie przedmiotowej jednostki samorządu terytorialnego funkcjonują jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych.

3.3. Wyniki badania ankietowego

W celu opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń na lata 2020-2029, na terenie gminy przeprowadzono badanie ankietowe mające na celu rozpoznanie najczęściej występujących według opinii mieszkańców, problemów społecznych oraz kierunków działań prowadzących do ich rozwiązania. Formularz ankietowy składał się z 13 pytań, w tym 12 pytań zamkniętych oraz jednego pytania otwartego. Ankietowani wyrazili swoją opinię również na temat sytuacji społecznej mieszkańców gminy. Pytania dotyczyły dostępu do służby zdrowia, ubóstwa, niepełnosprawności, osób starszych, bezpieczeństwa oraz uzależnień.

Ankietę wypełniło 50 osób. Większość respondentów stanowiły kobiety, których udział w ogólnej liczbie badanych wyniósł 52,00%, zaś udział mężczyzn 48,00%.

Wykres 10. Ankietowani według płci

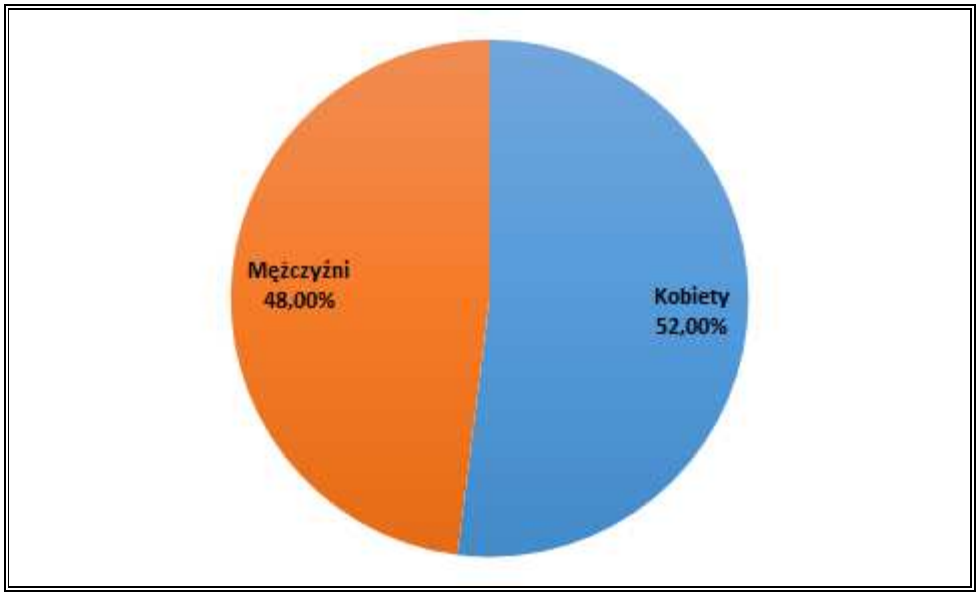

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Największy odsetek ankietowanych stanowiły osoby w przedziale wiekowym 19-30 lat (32,00%), kolejną grupą były osoby powyżej 50 lat (24,00%) a następnie osoby do 18 lat (22,00%) i w przedziale wiekowym 31-50 (22,00%).

Wykres 11. Ankietowani według wieku

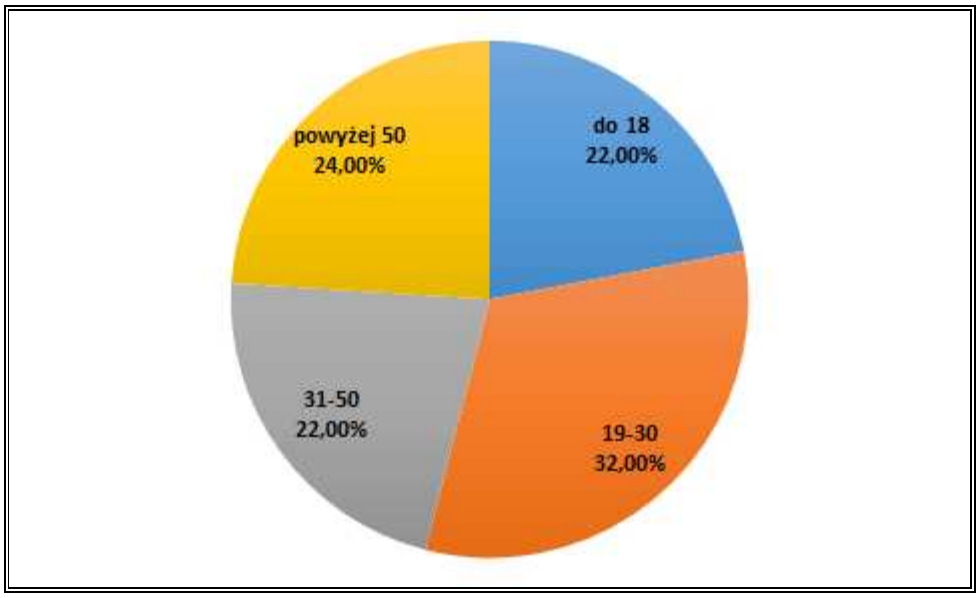

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Największą część respondentów (po 28,00%) stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym oraz zasadniczym zawodowym. Nieznacznie mniejszy odsetek (26,00%) stanowiły osoby z wykształceniem średnim, a następnie były to osoby z wykształceniem wyższym (14,00%). Ostatnią grupę z odsetkiem 4,00% badanych posiadało wykształcenie policealne.

Wykres 12. Ankietowani według poziomu wykształcenia

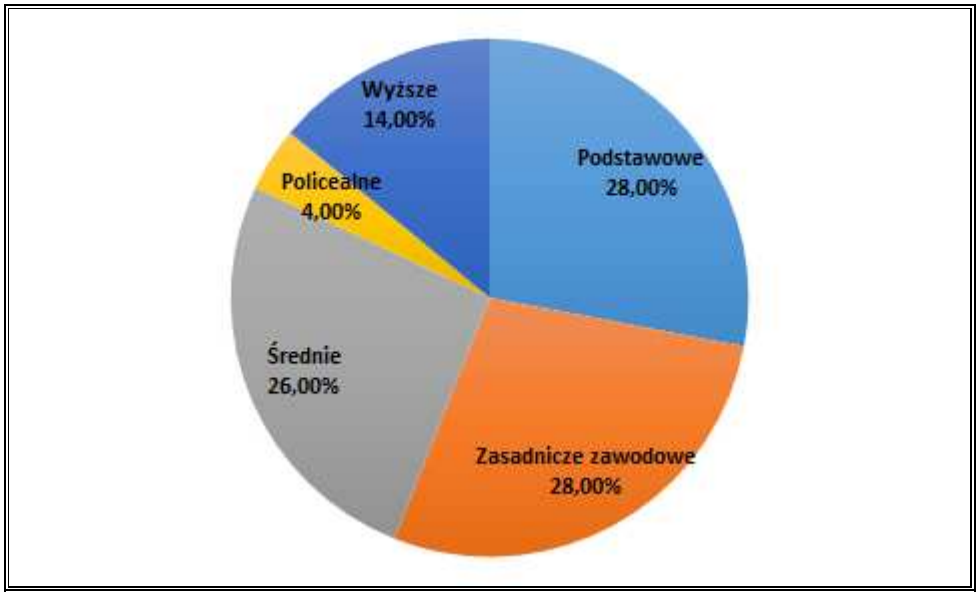

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Największy odsetek ankietowanych (30,00%) stanowili rolnicy. Mniej licznymi grupami byli uczniowie i studenci (22,00%), niepracujący (22,00%), pracujący (14,00%), emeryci (10,00%), a najmniejszą liczbę badanych stanowili przedsiębiorcy (2%).

Wykres 13. Ankietowani według statusu zawodowego

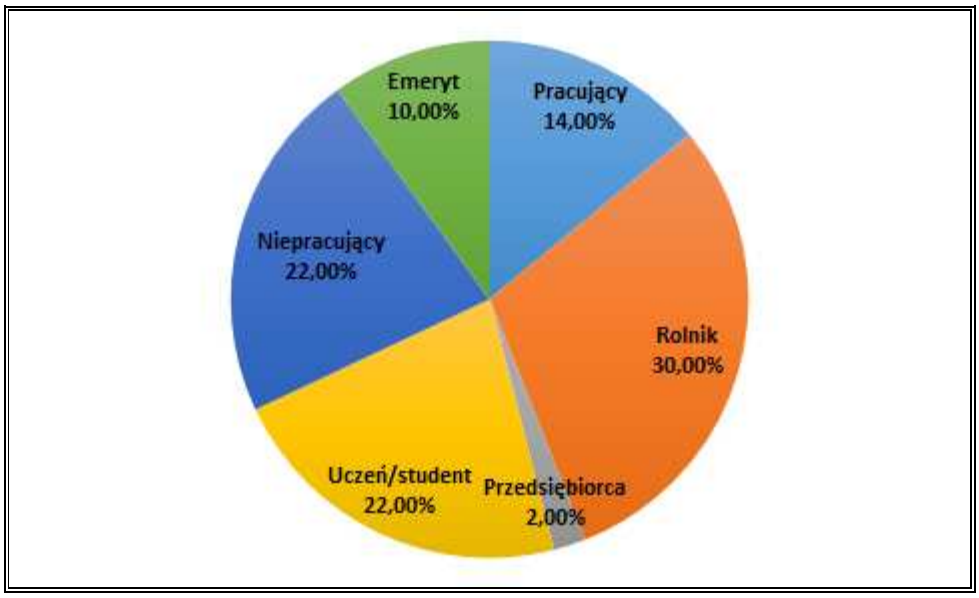

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Największa część ankietowanych (34,00%) określiła aktualne warunki życia w gminie jako raczej dobre. Drugą grupę stanowili respondenci, którzy określili obecną sytuację jako średnią – 24,00%. Nieznacznie mniejszą grupę stanowiły osoby, które określiły obecną sytuacje, jako dobrą (20,00%). Z kolei 6,00% ankietowanych wypowiedziało się na temat warunków najbardziej pozytywnie określając je jako bardzo dobre.

Negatywne odpowiedzi stanowiły łącznie 16% wszystkich odpowiedzi. 12,00% respondentów określiło obecną sytuację jako raczej złą, a 4,00% jako złą. Żaden z ankietowanych nie zaznaczył odpowiedzi, że warunki życia na obszarze gminy są bardzo złe.

Wykres 14. Ocena aktualnych warunków życia mieszkańców

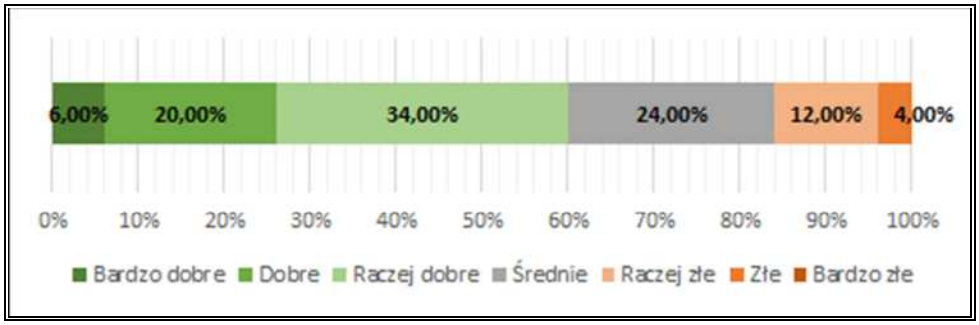

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Zdaniem największej liczby ankietowanych najczęstszym problemem społecznym, na które napotykają się w swoim życiu codziennym osoby niepełnosprawne, są bariery architektoniczne oraz izolacja. Respondenci wskazywali również na takie odpowiedzi, jak: bezrobocie i utrudniona możliwość korzystania ze środków transportu. Zauważono również problemy z zakresu: utrudnionego dostępu do placówek rehabilitacyjnych, braku akceptacji w środowisku lokalnym, problemów psychologicznych oraz utrudnionego dostępu do usług

opiekuńczych. W związku z powyższymi, niezbędne jest prowadzenie na terenie gminy działań w zakresie niwelacji barier, z jakimi na co dzień spotykają się osoby z niepełnosprawnościami i skierowanie dla nich pomocy w celu poprawy ich sytuacji życiowej.

Wykres 15. Problemy społeczne najczęściej spotykające niepełnosprawnych

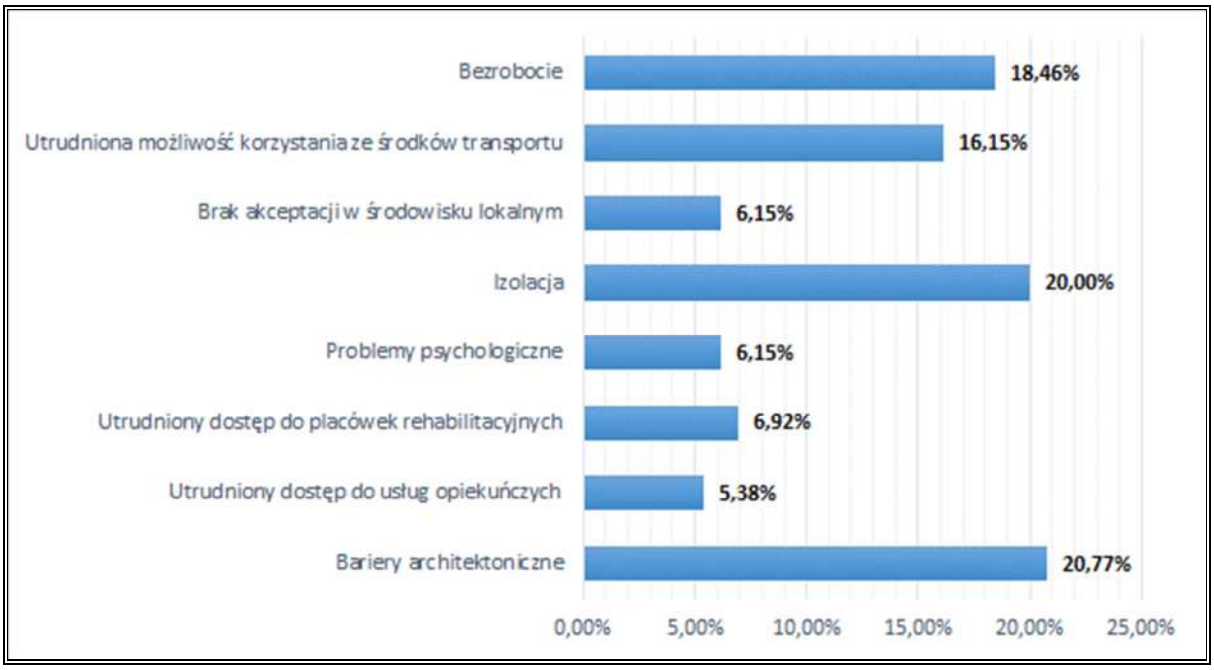

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Pomimo wskazania w poprzednim pytaniu barier, na jakie napotykają się osoby niepełnosprawne, to największa część respondentów (44,90%) nie potrafiła wypowiedzieć się ten temat wystarczalności kierowanej oferty pomocy dla osób niepełnosprawnych. Jedynie 8,16% pytanych stwierdziło, że oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych jest wystarczająca, a 22,45% - raczej wystarczająca. Przeciwnego zdania było 16,33% ankietowanych, dla których oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych jest raczej nie wystarczająca oraz 8,16%, którzy odpowiedzieli, że oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych jest nie wystarczająca.

Wykres 16. Czy oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych (np. dostęp do placówek rehabilitacyjnych) jest wystarczająca?

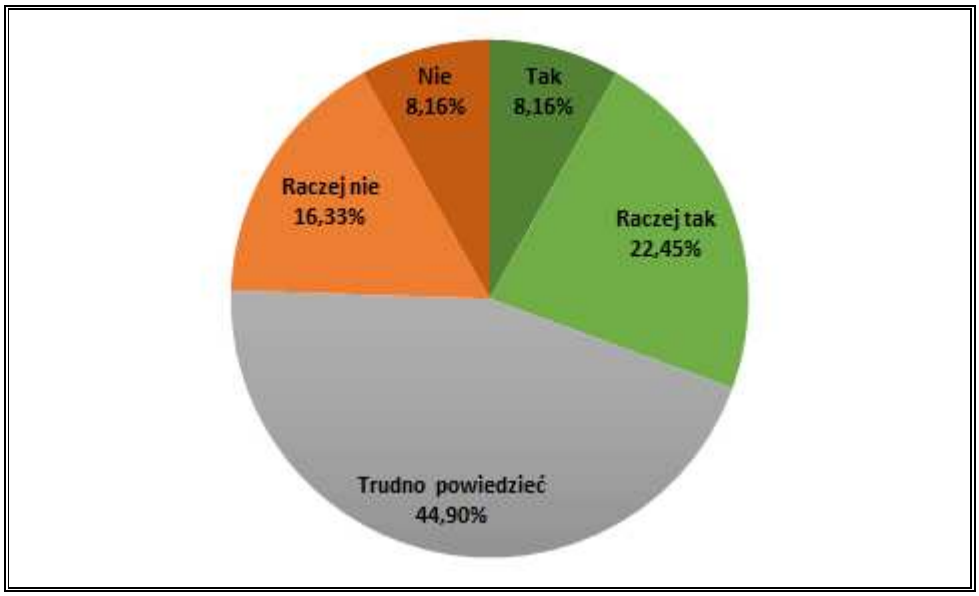

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Dostęp do placówek opieki zdrowotnej został oceniony pozytywnie przez ankietowych, gdyż aż 75,51% zaznaczyło odpowiedź, że jest on wystarczający. Przeciwnego zdania było pozostałe 24,49% pytanych. Osoby wskazujące na tę właśnie odpowiedź, argumentowały to brakiem odpowiedniej ilości placówek, w szczególności rehabilitacyjnych i terapeutycznych.

Wykres 17. Czy dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie gminy jest wystarczający?

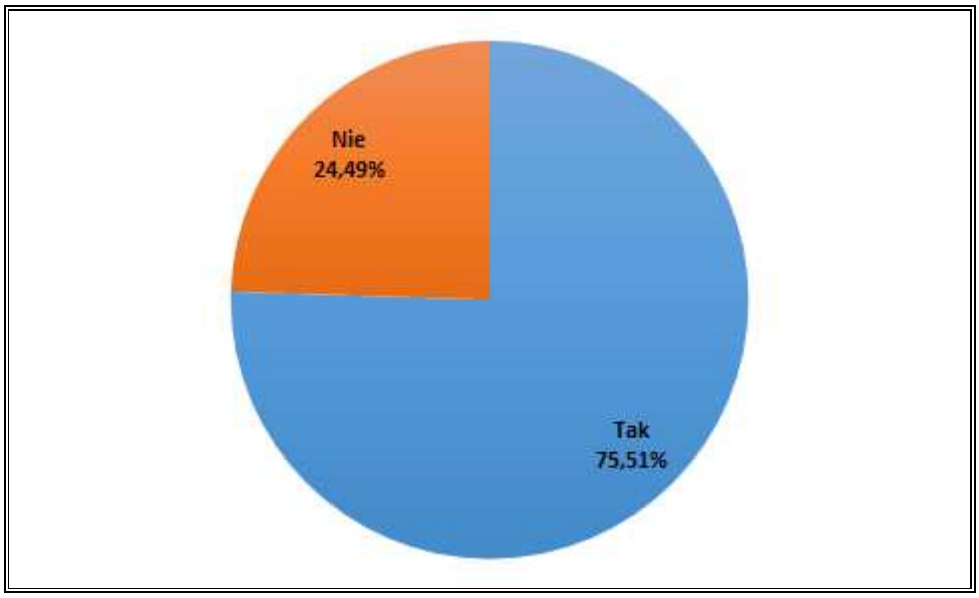

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Największa część respondentów (52,00%) wskazała, że skala uzależnień na terenie gminy Bytoń jest średnia. 20,00% ankietowanych wskazało, że występuje wysoki poziom

zagrożenia uzależnieniami, a 14,00% - niski. Pozostałe 14,00% badanych nie potrafi wskazać, jakie właściwie są problemy gminy w tym zakresie.

Wykres 18. Skala problemu uzależnień na terenie gminy

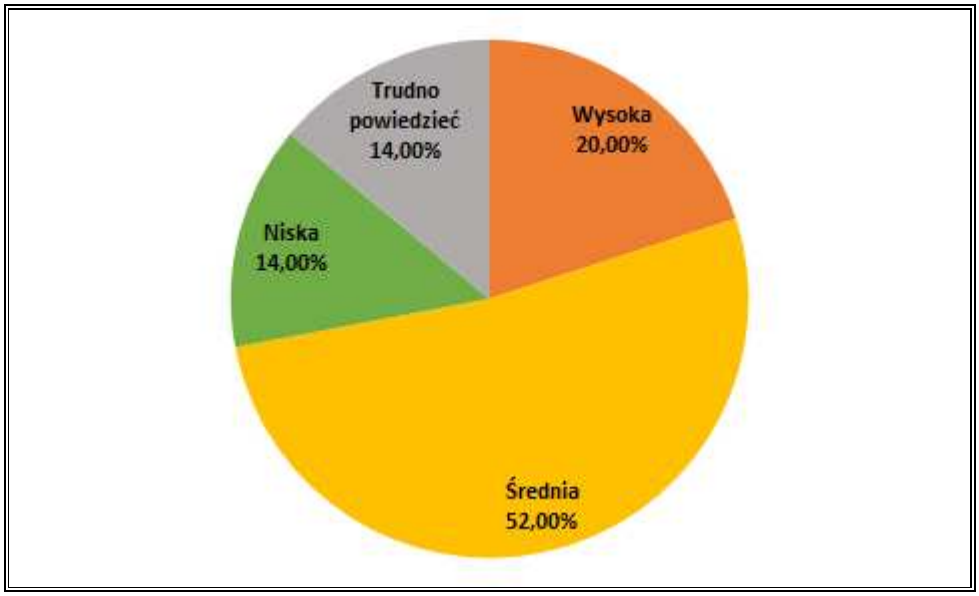

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Kolejne pytanie dotyczyło problemów przemocy domowej na terenie gminy. Poziom wiedzy na temat takich przypadków był zróżnicowany wśród ankietowych. Największa część respondentów, tj. 46,00% nie zna przypadków przemocy domowej, a 14,00% nie słyszała o takich przypadkach. Niewielka część badanych, bo 18,00% wskazała, że zna takie przypadki, a 22,00% badanych wskazało, że o nich słyszało.

Wykres 19. Zjawisko przemocy domowej na terenie gminy Bytoń

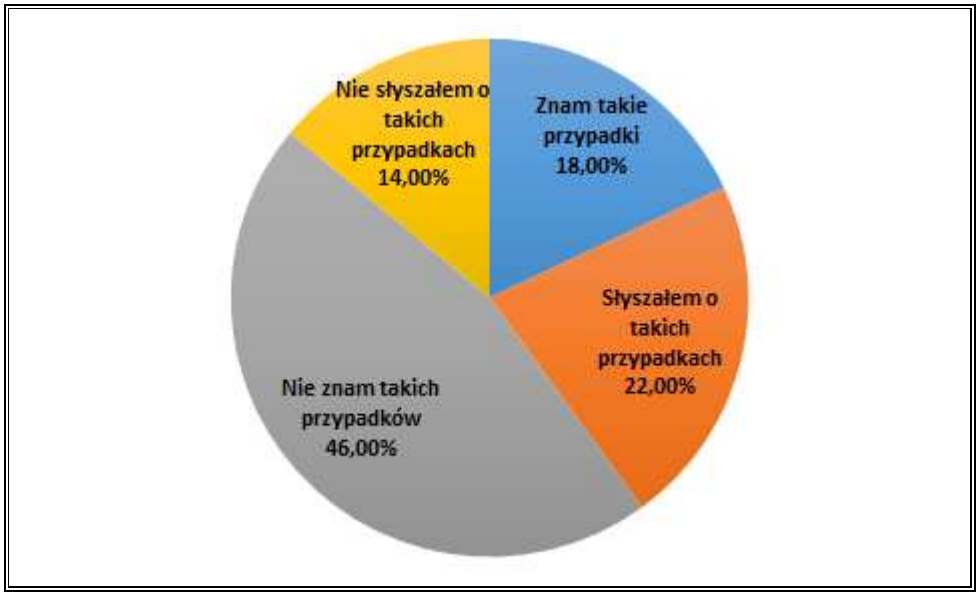

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Wśród dzieci i młodzieży najbardziej dostrzeganym przez ankietowanych problemem jest sięganie przez nie po alkohol i papierosy, co na pewno jest konsekwencją kolejno wskazywanej demoralizacji. Przestępczość i chuligaństwo oraz zaniedbania wychowawcze są również bardzo istotnym problemem, jaki wskazali ankietowani. Duża część respondentów dostrzega dodatkowo problemy związane z bezproduktywnym spędzaniem wolnego czasu. Kolejnymi zjawiskami są: przemoc ze strony rodziców, trudności w przystosowaniu młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze, zaniedbania socjalne (niedożywienie, higiena) oraz sieroctwo.

Wykres 20. Najczęściej dostrzegane zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży

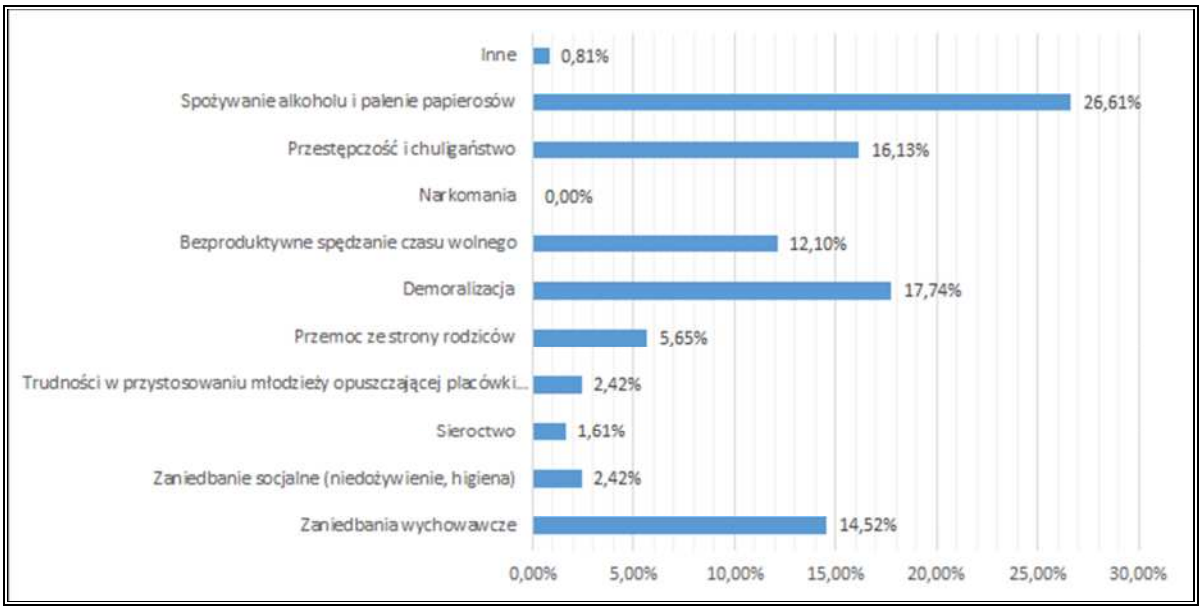

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Na pytania dotyczące poszczególnych kwestii wpływających na jakość życia mieszkańców na terenie gminy, wyłączając osoby niezdecydowane, ankietowani przeważnie stwierdzili, że są zadowoleni z obecnych warunków. Największy poziom niezadowolenia dotyczy udziału mieszkańców w życiu społecznym, organizacji czasu wolnego (koła zainteresować, kluby sportowe) oraz bezpieczeństwa publicznego.

Wykres 21. Zadowolenie ankietowanych z obecnych warunków życia na terenie gminy Bytoń

Poziom opieki społecznej
16,33%
28,57%
38,77%
14,29%
2,04%
0%
10%
20%
30%
40%
50%
60%
70%
80%
90%
100%
Dostęp od opieki zdrowotnej (lekarze specjaliści, ośrodki zdrowia)
6,38%
25,53%
42,56%
14,89%
10,64%
0%
10%
20%
30%
40%
50%
60%
70%
80%
90%
100%
Bezpieczeństwo publiczne
12,50%
25,00%
33,33%
25,00%
4,17%
0%
10%
20%
30%
40%
50%
60%
70%
80%
90%
100%
Warunki mieszkaniowe
17,02%
14,89%
46,81%
19,15%
2,13%
0%
10%
20%
30%
40%
50%
60%
70%
80%
90%
100%
Oferta edukacyjna szkół
14,29%
10,20%
53,06%
16,33%
6,12%
0%
10%
20%
30%
40%
50%
60%
70%
80%
90%
100%

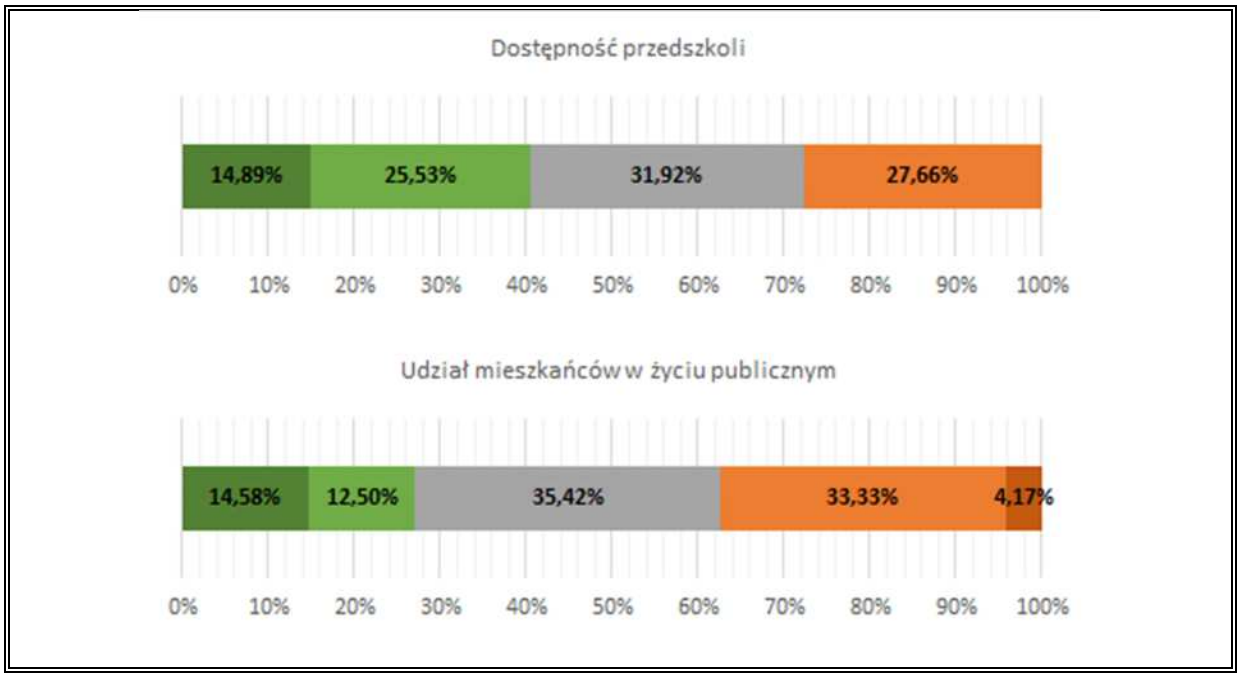

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

W ostatnim pytaniu ankietowani zostali poproszeni o wskazanie działań, które ich zdaniem będą przeciwdziałać negatywnym zjawiskom występującym na terenie gminy. W zakresie wsparcia ubogich respondenci wskazali przede wszystkim na zwiększenie ilości kursów i szkoleń oraz wysokości zasiłków, tworzenie nowych miejsc pracy, pomoc żywieniową oraz doradztwo zawodowe.

Wykres 22. Najczęstsze odpowiedzi respondentów dla działań w zakresie wsparcia ubogich

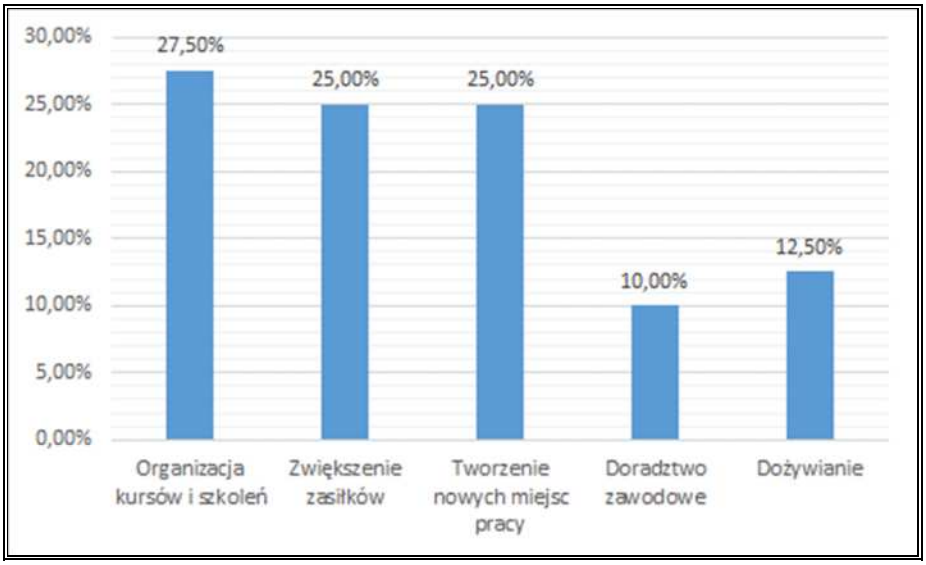

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Zdaniem ankietowanych działaniami, jakie powinny zostać podjęte w zakresie poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnością jest niwelacja barier architektonicznych poprzez budowę podjazdów do sklepów i budynków użyteczności publicznej, pomoc w życiu codziennym i w znalezieniu pracy oraz zwiększenie wysokości zasiłków.

Wykres 23. Najczęstsze odpowiedzi respondentów dla działań w zakresie poprawy sytuacji niepełnosprawnych

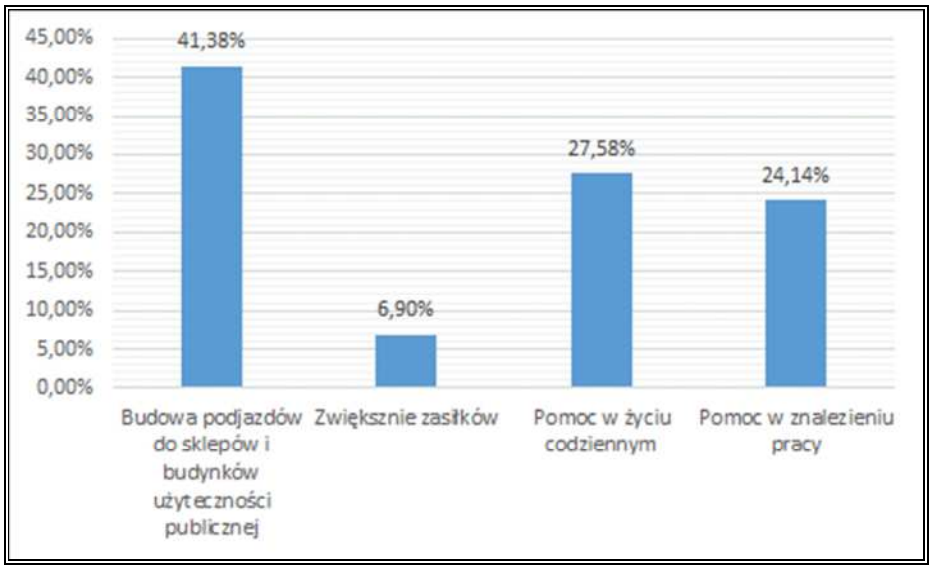

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Ankietowani wskazali, że kluczowym działaniem w zakresie poprawy dostępu do służby zdrowia jest zatrudnienie większej ilości lekarzy specjalistów różnych specjalności. W mniejszym stopniu respondenci wskazywali konieczność skrócenia czasu oczekiwania na wizytę czy badania lekarskie, zwiększenie ilości punktów aptecznych na terenie gminy i zmniejszenie kosztów leków.

Wykres 24. Najczęstsze odpowiedzi respondentów dla działań w zakresie poprawy dostępu do służby zdrowia

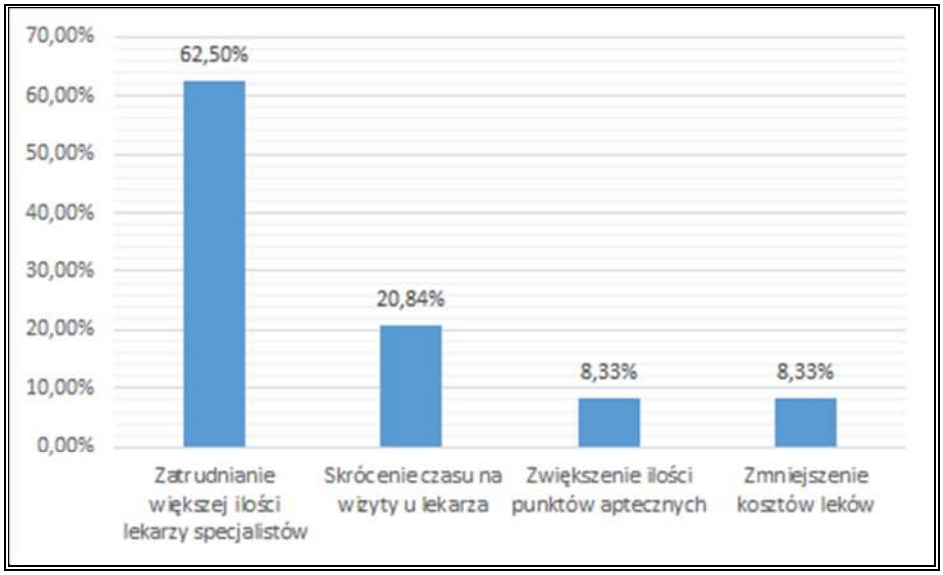

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Jako działania przeciwdziałające negatywnym zjawiskom, na jakie narażone są osoby starsze, wskazano przede wszystkim pomoc w życiu codziennym (w szczególności pomoc w robieniu zakupów oraz załatwiania spraw urzędniczych). Mniejszy odsetek osób wskazał na

pomoc finansową, zwiększenie dostępności do opieki medycznej, organizację czasu wolnego (m.in. klub seniora) oraz stworzenie Domu Pomocy Społecznej na terenie gminy.

Wykres 25. Najczęstsze odpowiedzi respondentów w zakresie działań na rzecz osób starszych

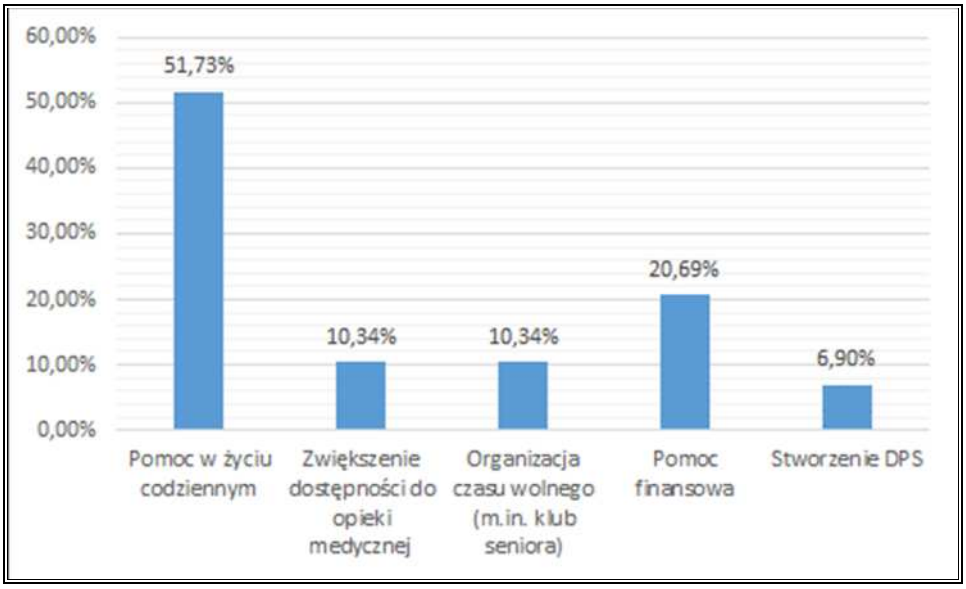

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Zdaniem respondentów na terenie gminy w celu poprawy bezpieczeństwa powinny zostać podjęte działania przede wszystkim w zakresie zwiększenia liczby patroli policyjnych. Pojawiały się również odpowiedzi, że dobrym pomysłem byłaby organizacja działań edukacyjnych dot. bezpieczeństwa (m.in. kampanie społeczne oraz broszury i gazetki informacyjne) oraz powołanie straży gminnej.

Wykres 26. Najczęstsze odpowiedzi respondentów dla działań w zakresie bezpieczeństwa

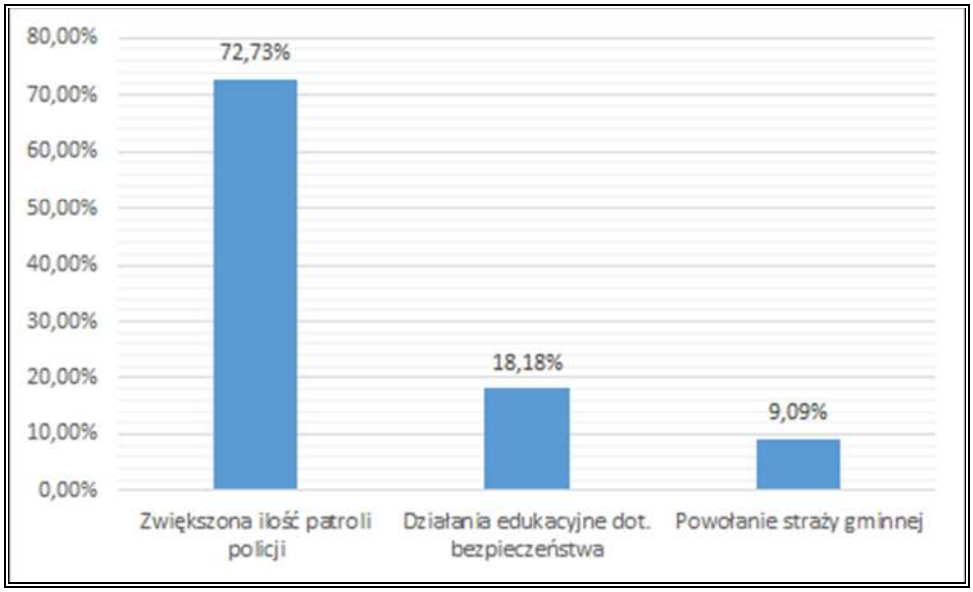

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

3.4. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną z najczęściej stosowanych i najprostszych technik analitycznych. Skrót SWOT pochodzi od czterech angielskich słów: **S**trenghts (silne strony), **W**eaknesses (słabe strony), **O**pportunities (szanse) oraz **T**hreats (zagrożenia).

Powyższe pojęcia należy rozumieć następująco:

- SZANSE – zewnętrzne zjawiska i tendencje, które mają miejsce w otoczeniu, a odpowiednio wykorzystane będą impulsem rozwoju oraz osłabią występujące niekorzystne zjawiska.
- ZAGROŻENIA – wszystkie zewnętrzne zjawiska uznawane jako bariery dla rozwoju Gminy, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. Istnienie zagrożeń musi być przy planowaniu podejmowanych działań.
- MOCNE STRONY – zalety wynikające z uwarunkowań wewnętrznych Gminy, które w pozytywny sposób wyróżniają je spośród innych. Mocne strony mogą być zarówno obiektywnie dane przez naturę, jak i być zasługą lokalnej społeczności.
- SŁABE STRONY – stanowią konsekwencję ograniczeń zasobów i niedostatecznego ukształtowania uwarunkowań wewnętrznych. Mogą one dotyczyć całego Gminy, jak i jego części.

Prawidłowa diagnoza poszczególnych okoliczności pozwoli na osiągnięcie celów, którym służy analiza SWOT. Celem tym jest:

- unikanie zagrożeń,
- wykorzystywanie szans,
- wzmacnianie słabych stron,
- opieranie się na mocnych stronach.

Z uwagi na zagadnienie przygotowywanego dokumentu z zakresu polityki społecznej zagadnienia ujęte w tabeli przedstawiającej analizę SWOT zredukowano do kwestii mających wpływ na politykę społeczną.

Tabela 26. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
— funkcjonowanie GOPS, który umożliwia mieszkańcom pokonanie trudnych sytuacji życiowych, rozwiązanie problemów, okazuje wsparcie, zaspokaja podstawowe potrzeby oraz udziela pomocy psychologicznej dla osób i rodzin, które tego potrzebują; — spadek liczby osób bezrobotnych na terenie gminy; — zapewniony dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej; — funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego; — funkcjonowanie wielu klubów i stowarzyszeń; — spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej; — funkcjonowanie wielu programów pomocy, np. „Posiłek w szkole i w domu”; — wsparcie dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków; — współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy, — podejmowanie istotnych ze społecznego punktu widzenia przedsięwzięć inwestycyjnych, — pozyskiwanie przez Gminę środków pozabudżetowych.	— rosnąca liczba osób w wieku poprodukcyjnym – narastający problem starzenia się społeczeństwa; — ujemny przyrost naturalny w ostatnich latach; — występowanie barier architektonicznych utrudniających osobom niepełnosprawnym dostęp do podstawowych dóbr i usług; — występowanie zjawiska osamotnienia wśród osób starszych; — brak instytucjonalnego wsparcia dla osób niepełnosprawnych takich, jak Środowiskowe Domy Samopomocy czy Dzienne Domy Pomocy Społecznej; — brak placówek wsparcia dziennego dla osób starszych; — utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych, — niska aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
— utrzymanie się pozytywnych tendencji dotyczących podnoszenia poziomu wykształcenia wśród mieszkańców; — dotacje ze środków zewnętrznych; — nowe możliwości udzielenia pomoc osobom potrzebującym; — wzrost jakości usług w zakresie pomocy społecznej; — efekty realizowanych w skali krajowej, wojewódzkiej i powiatowej programów w zakresie polityki społecznej oraz koordynacja tych działań; — kontynuacja i realizacja nowych projektów socjalnych we współpracy z organizacjami pozarządowymi; — rosnąca aktywności i poziom integracji mieszkańców w wyniku realizowanych projektów, — rozwój instytucji pomocowych oraz zwiększenie świadomości uczniów i mieszkańców na temat ich istnienia.	— starzenie się społeczeństwa; — migracja społeczeństwa do większych miast; — bierność osób objętych pomocą społeczną i nasilanie się postaw roszczeniowych; — brak współpracy w kontekście pomocy społecznej między gminami; — konkurencja między gminami w zabieganiu o środki pomocowe oraz lokalizacje inwestycji; — wykluczenie społeczne osób niepełnosprawnych w przypadku braku objęcia ich działaniami w tej kwestii; — izolowanie się osób starszych, — zjawisko ,,dziedziczenia bezrobocia” i wyuczonej bezradności.

Źródło: Opracowanie własne

4.1. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią

Prognoza obejmuje informacje o zasobach, potrzebach, problemach danej społeczności lokalnej, które:

- są wynikiem analizy danych opisujących stan społeczności lokalnej w ostatnich latach,
- biorą pod uwagę tendencje rozwojowe właściwe dla danego kraju, regionu oraz owej społeczności,
- dotyczą okresu, w którym będzie realizowana Strategia, czyli lata 2020-2029.

4.1. Prognoza demograficzna

PROGNOZA PRZYROSTU NATURALNEGO

Na podstawie Prognozy liczby ludności dla gmin i danych zawartych dla gminy Bytoń, która została opracowana przez GUS, prognozuje się, że w latach 2020-2029 liczba urodzeń będzie spadać. Zmniejszy się również, lecz w mniejszym stopniu, ilość zgonów, jednak w dalszym ciągu ich liczba będzie większa niż liczba urodzeń, w związku z czym przyrost naturalny w kolejnych latach będzie ujemny. Szczegóły prezentuje poniższa tabela.

Tabela 27. Prognoza przyrostu naturalnego dla gminy Bytoń do roku 2029

Lata	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
2020	37	44	-7
2021	36	42	-6
2022	33	41	-8
2023	34	41	-7
2024	33	40	-7
2025	33	40	-7
2026	32	39	-7
2027	27	39	-12
2028	27	38	-11
2029	28	39	-11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy ludności dla gmin opracowanej przez GUS

PROGNOZA SALDA MIGRACJI

Zgodnie z prognozą do 2029 roku, liczba osób napływających, jak i odpływających będzie maleć. Prognozuje się, że saldo migracji w dalszym ciągu będzie przyjmowało wartości ujemne.

Tabela 28. Prognoza salda migracji dla gminy Bytoń do 2029 roku

Lata	Napływy	Odpływy	Saldo migracji
2020	21	34	-13
2021	21	33	-12
2022	20	33	-13
2023	20	32	-12
2024	20	32	-12
2025	19	31	-12
2026	19	31	-12
2027	18	30	-12
2028	18	30	-12
2029	18	30	-12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy ludności dla gmin opracowanej przez GUS

PROGNOZA LUDNOŚCI

W kolejnej tabeli przedstawiono prognozę liczbę ludności gminy Bytoń w latach 2020-2029.

Tabela 29. Prognoza liczby ludności gminy Bytoń w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny do 2029 roku

Lata	Liczba ludności			
	Ogółem	w wieku przedprodukcyjnym	w wieku produkcyjnym	w wieku poprodukcyjnym
2020	3 463	609	2 094	760
2021	3 445	609	2 062	774
2022	3 424	607	2 038	779
2023	3 405	616	2 003	786
2024	3 386	609	1 988	789
2025	3 367	609	1 963	795
2026	3 348	592	1 959	797
2027	3 324	575	1 949	800
2028	3 301	574	1 907	820
2029	3 278	567	1 882	829

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy ludności dla gmin opracowanej przez GUS

Wykres 27. Prognoza liczby ludności gminy Bytoń do 2029 roku

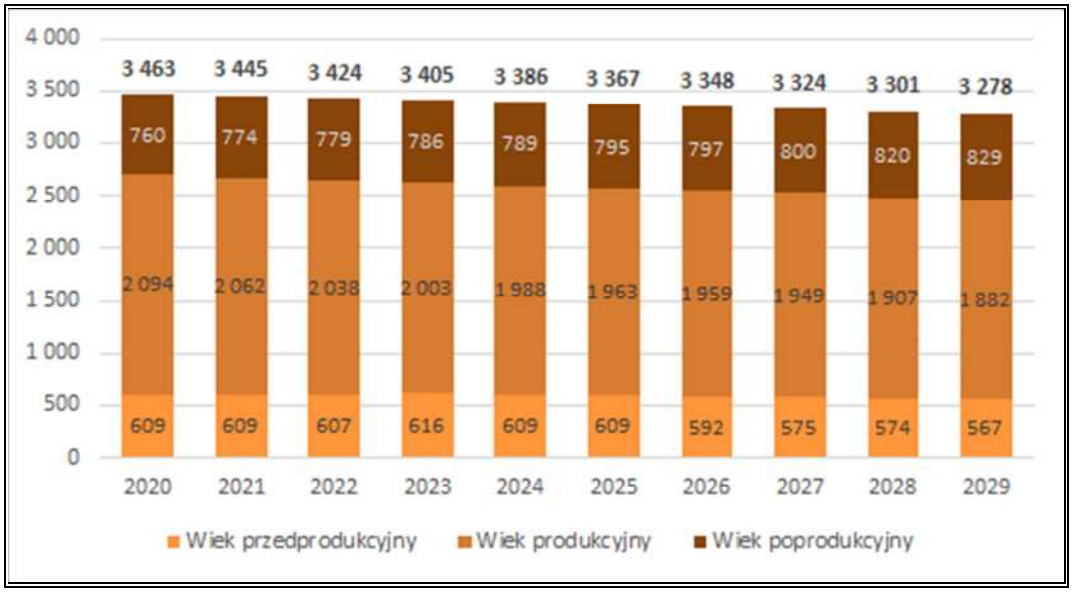

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy ludności dla gmin opracowanej przez GUS

W badanym okresie zaobserwować będzie można spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, a także w wieku produkcyjnym. Rosnąć natomiast będzie liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Liczba ludności wg prognoz w 2029 roku w stosunku do roku 2020 zmniejszy się o 5,34%.

4.2. Prognoza zmian

Przewiduje się, że konsekwencją realizacji działań ujętych w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń na lata 2020-2029* będzie wzrost zaufania mieszkańców, w tym beneficjentów pomocy społecznej w stosunku do placówek pomocowych oraz zmniejszenie obszarów, w których występują problemy społeczne, szczegółowo określone w rozdziale 3.2. niniejszej Strategii.

Tabela 30. Prognoza zmian problemów społecznych na terenie gminy w wyniku realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Problem społeczny	Prognoza zmian
Bezrobocie	— spadek liczby osób bezrobotnych poprzez wzrost aktywizacji zawodowej, — poprawa dostępu do usług świadczonych przez PUP, — zwiększenie szans osób bezrobotnych na znalezienie zatrudnienia poprzez odpowiednie dostosowanie ich kwalifikacji do wymagań rynku pracy, — wzrost kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie.
Ubóstwo	— spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej w wyniku ubóstwa, — poprawa warunków życia mieszkańców Gminy i spadek liczby rodzin ubogich, — zapewnienie odpowiednich warunków egzystencyjnych osobom i rodzinom potrzebującym, — zwiększenie dostępu do rynku pracy, — rozszerzenie działań w formie pracy socjalnej.
Niepełnosprawność	— zapewnienie udziału osobom niepełnosprawnym w wydarzeniach współorganizowanych przez GOPS, — zwiększenie szans osób niepełnosprawnych poprzez reintegrację zawodową i społeczną, — powstawanie kolejnych organizacji pozarządowych na rzecz osób niepełnosprawnych, — podniesienie jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier architektonicznych w miejscach publicznych, — pobudzenie zaangażowania osób niepełnosprawnych w życie społeczne i zawodowe, — zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością, — zwiększenie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
Problemy osób starszych	— poprawa jakości i dostępności opieki zdrowotnej dla osób starszych, — wzrost aktywności osób starszych poprzez zapewnienie im dostępu do rekreacji, kultury i wypoczynku, — rozwijanie środowiskowych form opieki dla osób niesamodzielnych, zależnych, — wzrost liczby osób zatrudnionych przez GOPS sprawujących opiekę nad osobami starszymi, — rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz przemoc w rodzinie	— spadek liczby rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, — spadek liczby rodzin objętych pomocą asystenta rodziny, — rozwój społecznej świadomości na temat zjawiska przemocy w rodzinie, — zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy psychologicznej dla rodzin dotkniętych przemocą.
Uzależnienia	— wzrost liczby zrealizowanych programów profilaktycznych dotyczących uzależnień, — rozwój specjalistycznego poradnictwa, — zwiększenie dostępności do poradnictwa w zakresie uzależnień, — zmniejszenie liczby osób uzależnionych.
Bezdomność	— spadek liczby osób narażonych na bezdomność z powodu bezrobocia, ubóstwa poprzez działania na rzecz pobudzania aktywności zawodowej i rozwoju kwalifikacji, — spadek liczby osób bezdomnych.
Przestępczość	— rozwój społecznej świadomości na temat zjawiska przemocy w rodzinie, — zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy psychologicznej dla rodzin dotkniętych przemocą, — zmniejszenie liczby przestępstw na terenie gminy, — eliminowanie aktów wandalizmu i chuligaństwa poprzez odpowiednie zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży, — zwiększenie aktywności służb publicznych w przeciwdziałaniu

Problem społeczny	Prognoza zmian
	przestępczości, — poprawa bezpieczeństwa wśród pieszych i pasażerów pojazdów.

Źródło: Opracowanie własne

5. Wizja rozwoju społecznego i cele strategiczne

Wizja rozwiązywania problemów społecznych dla Gminy Bytoń została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów strategicznych:

„GMINA BYTOŃ DĄŻĄCA DO NIEKONFLIKTOWEGO ROZWIĄZANIA PROBLEMÓW WSPÓLNOTY, POPRZEZ WŁAŚCIWE DZIAŁANIA ADMINISTRACJI SAMORZĄDOWEJ, STOWARZYSZEŃ I MIESZKAŃCÓW; DOSTRZEGAJĄCA POTENCJAŁ TKWIĄCY W LOKALIZACJI, HISTORII I MIESZKAŃCACH; WSPIERAJĄCA LOKALNE INICJATYWY, W SZCZEGÓLNOŚCI: SPOŁECZNE, KULTURALNE I EDUKACYJNE”

Tak sformułowana wizja pozwala na zdefiniowanie misji, w brzmieniu: Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń jest ***uświadomienie aktualnej sytuacji społecznej oraz wytyczenie kierunków zmian do budowania Gminy wspierającej i właściwie wykorzystującej aktywność oraz potencjał społeczności lokalnej, z uwzględnieniem istotnych uwarunkowań lokalnych.***

W oparciu o dokonaną analizę SWOT, dotychczasowe doświadczenia pracowników GOPS oraz rzeczywiste potrzeby społeczne, wytypowano **następujące obszary priorytetowe:**

1. Wspieranie rodziny;
2. Wsparcie osób niepełnosprawnych;
3. Zdrowie psychiczne;
4. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych;
5. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;
6. Aktywność i integracja społeczna seniorów;
7. Promocja zatrudniania, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu;
8. Wsparcie osób z problemem ubóstwa;
9. Problem przestępczości;
10. Rewitalizacja Społeczna.

Dla każdego z ww. obszarów priorytetowych wyznaczono **cele strategiczne**, które ułatwią realizację wizji rozwoju.

Tabela 31. Cele strategiczne SRPS

L.p.	OBSZAR PRIORYTETOWY	CELE STRATEGICZNE
I.	**Wspieranie rodziny**	**Cel strategiczny 1.** Wspomaganie prawidłowego funkcjonowania rodzin ze szczególnym uwzględnieniem rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji.
II.	**Wsparcie osób niepełnosprawnych**	**Cel strategiczny 2.** Poprawa warunków społecznego funkcjonowania niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.
III.	**Zdrowie psychiczne**	**Cel strategiczny 3.** Diagnozowanie potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi
IV.	**Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych**	**Cel strategiczny 4.** Wspieranie osób uzależnionych
V.	**Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie**	**Cel strategiczny 5.** Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie.
VI.	**Aktywność i integracja społeczna seniorów**	**Cel strategiczny 6.** Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych w społeczności lokalnej.
VII.	**Promocja zatrudniania, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu**	**Cel strategiczny 7.** Wsparcie osób bezrobotnych oraz aktywizacja osób wykluczonych społecznie
VIII.	**Wsparcie osób z problemem ubóstwa**	**Cel strategiczny 8.** Pomoc osobom ubogim i rozwijanie działań na rzecz ograniczenia ubóstwa
IX.	**Problem przestępczości**	**Cel strategiczny 9.** Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców
X.	**Rewitalizacja Społeczna**	**Cel strategiczny 10.** Wzrost aktywności społecznej i integracja wielopokoleniowa mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne

6. Kierunki niezbędnych działań

W celu urzeczywistnienia założeń Strategii, niezbędne jest wskazanie zasadniczych działań w ramach skonkretyzowanych celów strategicznych. Owe działania wyrażono w postaci celów operacyjnych.

Tabela 32. Kierunki niezbędnych działań

Cel strategiczny	Kierunki działań
Cel strategiczny 1. Wspomaganie prawidłowego funkcjonowania rodzin ze szczególnym uwzględnieniem rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji.	— Wspieranie rodziny w podnoszeniu kosztów utrzymania i wychowania dzieci w rodzinie; — Wsparcie rodziny w środowisku oraz pomoc rodzinom w przezwyciężeniu trudności opiekuńczo-wychowawczych; — Rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodzin.
Cel strategiczny 2. Poprawa warunków społecznego funkcjonowania niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.	— Zapewnienie wsparcia psychologicznego i społecznego osobom niepełnosprawnym, w tym z zaburzeniami psychicznymi; — Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej; — Aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych; — Udzielanie wsparcia finansowego rodzinom z niepełnosprawną osobą.
Cel strategiczny 3. Diagnozowanie potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi	— Identyfikacja osób zaburzonych psychicznie i ich potrzeb; — Prowadzenie działań zmierzających do zapobiegania dyskryminacji osób z zaburzeniami psychicznymi.
Cel strategiczny 4. Wspieranie osób uzależnionych	— Prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu uzależnień; — Wspomaganie działalności instytucji i stowarzyszeń działających na rzecz osób uzależnionych; — Zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych.
Cel strategiczny 5. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie.	— Podnoszenie poziomu kompetencji przedstawicieli podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy; — Edukacja społeczności lokalnej nt. przemocy w rodzinie (kampanie informacyjne lokalne i ogólnopolskie).
Cel strategiczny 6. Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych w społeczności lokalnej.	— Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych oraz wolontariatu na rzecz pomocy seniorom; — Zwiększenie aktywności społecznej osób starszych.
Cel strategiczny 7. Wsparcie osób bezrobotnych oraz aktywizacja osób wykluczonych społecznie	— Wspieranie i rozwój aktywności społeczno-zawodowej osób bezrobotnych oraz wykluczonych społecznie.
Cel strategiczny 8. Pomoc osobom ubogim i rozwijanie działań na rzecz ograniczenia ubóstwa	— Udzielanie pomocy w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych osobom potrzebującym; — Kreowanie i realizacja programów na rzecz pomocy osobom żyjącym w ubóstwie.
Cel strategiczny 9. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców	— Podejmowanie działań interwencyjnych; — Edukacja mieszkańców z zakresu przemocy
Cel strategiczny 10. Wzrost aktywności społecznej i integracja wielopokoleniowa	— Zintegrowanie i zapobieganie wyliczeniu społecznemu osób starszych;

Cel strategiczny	Kierunki działań
mieszkańców	— Zwiększenie aktywności edukacyjnej i społecznej mieszkańców; — Pomoc osobom i rodzinom dysfunkcyjnym dotkniętymi problemami społecznymi.

Źródło: Opracowanie własne

Zakłada się, że realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń przyniesie:

— stałą i pełną diagnozę problemów społecznych i ocenę stopnia zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb wraz z ich stałym monitoringiem;
— wzrost aktywności na rzecz rozwiązywania problemów społecznych innych podmiotów, niż jednostki pomocy społecznej oraz poprawę przepływu i wymiany informacji między tymi podmiotami;
— poprawę dostępu do informacji i stałą aktualizację wiedzy o oferowanych usługach społecznych, w tym o charakterze specjalistycznym dla rozmaitych grup adresatów w formie dla nich przyjaznej z wykorzystaniem elektronicznego dostępu do informacji;
— zwiększenie udziału obywateli, wspólnot mieszkańców i organizacji pozarządowych w tworzeniu lokalnych rozwiązań poprawiających jakość życia;
— wzrost atrakcyjności Gminy Bytoń jako przyjaznego dla rodzin z dziećmi i seniorów miejsca życia;
— opracowanie i wdrożenie programów rewitalizacji, w tym społecznej, szczególnie zdegradowanych obszarów Gminy z udziałem samych mieszkańców i podmiotów ich reprezentujących;
— wzrost aktywności własnej obywateli i rodzin na rzecz najbliższego otoczenia lokalnego;
— wzrost liczby osób objętych instrumentami aktywizacji zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej;
— poprawę dostępu do takich ofert dla osób ze szczególnymi ograniczeniami z racji wieku, niepełnosprawności, długotrwałego bezrobocia i niskich kwalifikacji zawodowych.

7. Sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe

Sposób realizacji Strategii

Realizowanie założeń Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych należy do obowiązku władzy wykonawczej Gminy, przy czym bezpośrednim realizatorem celów wskazanych w niniejszej Strategii jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bytoniu.

Programy i projekty muszą być analogiczne z założeniami Strategii oraz tak zaplanowane, by zawierały się w strukturze celów strategicznych, zaś rezultaty realizacji programu lub projektu wpływały na osiągnięcie wizji.

Skuteczne wdrożenie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń będzie opierało się na poniżej przedstawionych założeniach. Konieczne jest wyznaczenie lidera, który będzie pracował nad komunikacją, motywacją i kształtem realizacji zapisów. W procesie wdrażania dokumentu uwzględnić należy również udział zewnętrznych partnerów społeczno-gospodarczych.

Podstawowe założenia:

1. Liderem i koordynatorem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest Gmina Bytoń.
2. Głównym partnerem w jej realizacji jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bytoniu.
3. Przyjęty system wdrożeniowy wyposażony musi być w narzędzia, które m.in. mają służyć systematycznej kontroli i korekcie zapisów niniejszej Strategii.

Plan komunikacji społecznej

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń na lata 2020-2029 jest dokumentem powstałym w wyniku pracy zespołu eksperckiego. Obszary problemowe Strategii zostały przedstawione przed przystąpieniem do jej opracowywania Wójtowi Gminy Bytoń. Po uchwaleniu go przez Radę Gminy, dokument zostanie umieszczony na stronie internetowej BIP Urzędu Gminy i na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy.

Ramy finansowe Strategii

Jednym z najważniejszych warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie. Zakłada się, że ramy finansowe *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń* obejmują lata 2020-2029, gdyż w tym okresie będą realizowane w sposób stały zdefiniowane cele strategiczne i operacyjne.

Przewiduje się, że realizacja proponowanych celów i działań nastąpi przy wykorzystaniu następujących źródeł finansowania:

— środki własne pochodzące z budżetu Gminy finansowane z jego dochodów;

- środki przekazane Gminie z budżetu państwa (dotacje);
- środki funduszu krajowego;
- projekty systemowe i konkursowe w ramach środków rządowych, ministerialnych oraz Unii Europejskiej;
- środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny).

8. Monitoring i wskaźniki pomiaru stopnia realizacji strategii

Proces monitoringu wdrażania Strategii będzie służył identyfikacji osiąganych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami i celami. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii. Będzie ona polegała na gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych.

Realizacja niniejszej Strategii będzie monitorowana również w oparciu o założone wskaźniki obserwacji, w tym m.in.:

1. w obszarze społecznym:
   - struktura demograficzna mieszkańców;
   - przyrost naturalny;
   - saldo migracji;
   - liczba beneficjentów pomocy społecznej;
   - powody korzystania z pomocy;
   - formy udzielanej pomocy.
2. w obszarze gospodarczym:
   - liczba funkcjonujących podmiotów gospodarczych;
   - liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych.

Ponadto monitorowana będzie liczba programów i projektów przyjętych do realizacji, a także ilość środków finansowych przeznaczonych na poszczególne działania zaplanowane w strategii.

Dane do pomiaru wskaźników pozyskiwane będą z: danych statystycznych GUS, jednostek organizacyjnych Urzędu Gminy, Komendy Policji, PUP, ze sprawozdań GOPS i GKRPA, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów oraz od organizacji pozarządowych.

Monitorowanie umożliwi:

- bieżącą ocenę wykonywania programów, osiągania celów i realizacji zadań,
- prognozowanie możliwych zmian warunków realizacji Strategii,

- podjęcie czynności naprawczych i zabezpieczających,
- informowanie lokalnej społeczności o osiągniętych efektach.

Zadaniem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bytoniu będzie sporządzanie raportu monitoringowego, ukazującego stan realizacji Strategii. Będzie on wykonywany na podstawie rocznych danych. Informacja nt. realizacji Strategii oraz osiągniętych efektów przygotowywana będzie przez Gminę Bytoń w formie raportów rocznych. Raport roczny może zawierać również propozycje nowych rozwiązań bądź modyfikację dotychczasowych działań stosownie do zmieniających się potrzeb. Monitoring będzie dokonywany w trakcie prac nad rocznym raportem z wdrażania Strategii, który będzie corocznie przekazany Wójtowi i Przewodniczącemu Rady Gminy. Wnioski z monitoringu i rekomendacje na przyszłość będą stanowić jeden z elementów aktualizacji Strategii.

Rezultaty raportu winny eksponować na podejmowanie działań, których celem będzie zniwelowanie bądź usunięcie nieprawidłowości na etapie wdrażania Strategii. Co więcej, raport będzie stanowił podstawę do wszelkich prac aktualizacyjnych i składania sugestii adaptacji zapisów Strategii w stosunku do zachodzących zmian społeczno-gospodarczych na terenie gminy Bytoń.

Wyznacznikiem realizacji celów strategicznych będzie przede wszystkim stopień zadowolenia osób mieszkających na terenie gminy z jakości życia. Owa jakość będzie sprawdzana na podstawie weryfikatorów zawartych w tabeli poniżej. Oprócz tego, wskaźnikiem monitorującym zachodzące zmiany, będzie również zmniejszająca się liczba beneficjentów pomocy oraz zmniejszanie się strumienia środków na bezpośrednie wsparcie osób, które potrzebują pomocy najbardziej.

Ewaluacja

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości Strategii. W szerokim pojęciu proces ten musi odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy społeczności lokalnej, w wąskim zaś aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji oceny zapisów strategii np. wskaźników realizacji celów i zadań strategii, rozwiązywanie problemów.

Ewaluacji podlegać będzie:

- materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen;
- ocena trafności, skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałość i spójności.

Analiza przeprowadzona zostanie w szczególności pod kątem identyfikacji obszarów ryzyka i barier dla skutecznej i efektywnej realizacji procesów monitorowania i ewaluacji i określenia nowych zagrożeń. Do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samodzielnej oceny stopnia

realizacji Strategii i osiągniętych efektów, dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących z monitoringu, wsparta dodatkowymi narzędziami oceny.

Planuje się stosowanie szerokiego zakresu metod i technik badań społecznoekonomicznych służących pomiarowi efektów oraz wyjaśnieniu mechanizmów interwencji publicznej z wykorzystaniem:

- ilościowych metod badawczych – pozwoli na gromadzenie i analizę informacji liczbowych, poznania częstości występowania badanego zjawiska oraz określenia poziomu zależności, jakie występują pomiędzy różnymi danymi:
- techniki: ankiety, zestawienie danych (np. koszty, ilość świadczeniobiorców, ilość usług);
- narzędzia: tabele, wykresy, diagramy.

Tabela 33. Przykładowe wskaźniki realizacji kierunków niezbędnych działań

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Wskaźniki realizacji działania
Cel strategiczny 1. Wspomaganie prawidłowego funkcjonowania rodzin ze szczególnym uwzględnieniem rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji.	— Wspieranie rodziny w podnoszeniu kosztów utrzymania i wychowania dzieci w rodzinie; — Wsparcie rodziny w środowisku oraz pomoc rodzinom w przezwyciężeniu trudności opiekuńczo-wychowawczych; — Rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodzin.	— liczba rodzin pobierająca świadczenia rodzinne; — liczba rodzin pobierających świadczenie w ramach Programu Rodzina 500+; — liczba rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi objętych pracą socjalną; — liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny.
Cel strategiczny 2. Poprawa warunków społecznego funkcjonowania niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.	— Zapewnienie wsparcia psychologicznego i społecznego osobom niepełnosprawnym, w tym z zaburzeniami psychicznymi; — Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej; — Aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych; — Udzielanie wsparcia finansowego rodzinom z niepełnosprawną osobą.	— liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono wsparcia psychologicznego i społecznego; — liczba udzielonych porad psychologicznych; — liczba klas, grup integracyjnych w szkołach i przedszkolach — liczba obiektów użyteczności publicznej, w których zniesiono bariery architektoniczne; — liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w szkoleniach; — liczba rodzin z osobą niepełnosprawną, którym udzielono wsparcia finansowego; — wysokość udzielonego wsparcia finansowego — liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w spotkaniach integracyjnych.
Cel strategiczny 3. Diagnozowanie potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi	— Identyfikacja osób zaburzonych psychicznie i ich potrzeb; — Prowadzenie działań zmierzających do zapobiegania dyskryminacji osób z zaburzeniami psychicznymi.	— Liczba zdiagnozowanych osób z zaburzeniami psychicznymi; — Liczba zrealizowanych inicjatyw/ spotkań/ warsztatów na rzecz zapobiegania dyskryminacji osób z zaburzeniami psychicznymi.
Cel strategiczny 4. Wspieranie osób uzależnionych	— Prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu uzależnień; — Wspomaganie działalności instytucji i stowarzyszeń działających na rzecz	— liczba zrealizowanych programów profilaktycznych dotyczących uzależnień; — liczba przeprowadzonych kampanii w zakresie uzależnień od alkoholu i innych środków psychoaktywnych;

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Wskaźniki realizacji działania
	osób uzależnionych; Zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych.	— liczba organizacji prowadzących działania na rzecz osób uzależnionych, współpracujących z GOPS; — liczba osób uzależnionych, które skorzystały ze specjalistycznej pomocy punktu konsultacyjnego dla osób uzależnionych; — liczba udzielonych porad i przeprowadzonych rozmów.
Cel strategiczny 5. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie.	— Podnoszenie poziomu kompetencji przedstawicieli podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy; — Edukacja społeczności lokalnej nt. przemocy w rodzinie (kampanie informacyjne lokalne i ogólnopolskie).	— liczba zrealizowanych programów profilaktycznych; — liczba podmiotów zaangażowanych do realizacji zadania; — liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych.
Cel strategiczny 6. Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych w społeczności lokalnej.	— Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych oraz wolontariatu na rzecz pomocy seniorom; — Zwiększenie aktywności społecznej osób starszych.	— liczba osób zatrudnionych przez GOPS sprawujących opiekę nad osobami starszymi; — liczba wolontariuszy zajmujących się osobami starszymi; — liczba projektów zrealizowanych na rzecz osób starszych; — liczba osób starszych objęta bezpośrednią pomocą w ramach projektów; — liczba spotkań integracyjnych.
Cel strategiczny 7. Wsparcie osób bezrobotnych oraz aktywizacja osób wykluczonych społecznie	— Wspieranie i rozwój aktywności społeczno-zawodowej osób bezrobotnych oraz wykluczonych społecznie.	— liczba osób, którym przyznano świadczenie pieniężne z powodu bezrobocia; — liczba osób skierowanych do prac społecznie użytecznych; — liczba osób zatrudnionych w ramach robót publicznych; — liczba zrealizowanych projektów w zakresie ograniczenia zjawiska bezrobocia i wzrostu aktywności społeczno-zawodowej; — liczba mieszkańców, która wzięła udział w projektach;
Cel strategiczny 8. Pomoc osobom ubogim i rozwijanie działań na rzecz ograniczenia ubóstwa	— Udzielanie pomocy w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych osobom potrzebującym; — Kreowanie i realizacja programów na	— liczba osób, którym przyznano świadczenie pieniężne z powodu ubóstwa; — liczba osób, którym przyznano świadczenie niepieniężne z powodu ubóstwa;

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Wskaźniki realizacji działania
	rzecz pomocy osobom żyjącym w ubóstwie.	— liczba zrealizowanych projektów na rzecz pomocy osobom ubogim; — liczba uczestników projektów na rzecz ograniczenia ubóstwa;
Cel strategiczny 9. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców	— Podejmowanie działań interwencyjnych; — Edukacja mieszkańców z zakresu bezpieczeństwa i przestępczości	— Liczba spotkań edukacyjnych w zakresie bezpieczeństwa i przestępczości; — Liczba podjętych interwencji policji na terenie gminy.
Cel strategiczny 10. Wzrost aktywności społecznej i integracja wielopokoleniowa mieszkańców	— Zintegrowanie i zapobieganie wyliczeniu społecznemu osób starszych; — Zwiększenie aktywności edukacyjnej i społecznej mieszkańców; — Pomoc osobom i rodzinom dysfunkcyjnym dotkniętymi problemami społecznymi.	— Liczba osób w wieku poprodukcyjnym, która skorzystała z programów aktywizacji społecznej w ramach programu rewitalizacji; — Udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na obszarze rewitalizacji; — Udział liczby bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na obszarze rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne

OCENA RYZYKA

Dokument Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych poddany został analizie pod kątem zgodności przyjętych postanowień i sposobu ich realizacji. Kluczową okolicznością jest fakt wyznaczenia przez Strategię celów, wskazania działań dla poszczególnych obszarów wsparcia i interwencji, określenia wskaźników stopnia ich realizacji oraz szeroko zakrojony zakres konsultacji tego dokumentu dla wyeliminowania ryzyka sprzeczności z innymi strategicznymi ustaleniami i opracowaniami.

Ponadto przyjęcie tego dokumentu istotnie ograniczy ryzyko planowania zadań budżetowych w sferze społecznej bez uwzględnienia rzeczywiście zdiagnozowanych problemów i potrzeb. Analiza taka przeprowadzana będzie także okresowo z wykorzystaniem danych z monitoringu, a ewentualne stwierdzone ryzyko, w szczególności wynikające ze zmiany zewnętrznych okoliczności i zdarzeń mających wpływ na realizację wyznaczonych celów i zadań na podstawie tego monitoringu i ewaluacji będą mogły być identyfikowane i ograniczane poprzez dopuszczalną aktualizację.

9. Wnioski i podsumowanie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bytoń jest dostosowana do zidentyfikowanych w procesie badawczym potrzeb społecznych. Planowane sposoby ich zaspokajania są kontynuacją istniejącego systemu wsparcia i tworzą możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania.

W związku z powyższym, z jednej strony Strategia proponuje zmianę stosowanych metod tak, by chronić przed zagrożeniami społecznymi, z drugiej zaś wskazuje na konieczność przejścia do prewencji trudnych sytuacji życiowych, tak aby nie dopuścić do ich wystąpienia lub maksymalnie skrócić czas ich trwania.

Cele strategiczne i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zakłada rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej.

W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem.

W ramach wypracowanej Strategii przyjmuje się podejście nastawione przede wszystkim na: wzmocnienie postaw aktywnych, wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej, partnerskich

działań instytucji i organizacji pozarządowych w stworzeniu lokalnego systemu rozwiązywania problemów społecznych.

Analiza problemów społecznych będących przedmiotem niniejszej Strategii zwraca również uwagę na tzw. nowe ryzyka socjalne, czyli trudne sytuacje, nie tylko materialne, które pojawiły się w efekcie zmian zwłaszcza demograficznych.

Zapisy zawarte w Strategii realizowane będą zgodnie z wytyczonymi działaniami, ale w skali i harmonogramie zależnych od możliwości finansowych. Strategia będzie podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców Gminy Bytoń i przepisami prawa. Wielość i różnorodność potrzeb społecznych, przy istniejących ograniczeniach budżetowych, oznacza potrzebę zwiększenia efektywności pomocy społecznej poprzez racjonalne określanie wydatków, maksymalne wykorzystanie istniejącego potencjału oraz stosowanie rozwiązań o charakterze bardziej systemowym niż akcyjnym.

Przyjmuje się w niniejszym dokumencie, że osiągnięcie zamierzonego rezultatu będzie możliwe dzięki:

1. podejmowaniu działań wspierających rozwój przedsiębiorczości mieszkańców oraz ścisłej korelacji tych działań z potrzebą zapewnienia osobom pracującym warunków do wychowywania dzieci,
3. dostosowaniu oferty usług do potrzeb starzejącego się społeczeństwa. Działania będą ukierunkowane na wspieranie rozwoju rynku usług dla seniorów, ale również na ich wszechstronną aktywizację,
4. podniesieniu kapitału społecznego poprzez wzmacnianie potencjału istniejących i nowopowstających organizacji pozarządowych i podmiotów pożytku publicznego, które swoją działalnością wspierają społeczeństwo,
5. wspieraniu działań prospołecznych, wolontarystycznych i samopomocowych oraz rozwijaniu umiejętności współpracy, w tym relacji Gmina – Obywatel,
6. promowaniu i rozwijaniu inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej,
7. doskonaleniu dialogu społecznego poprzez badanie opinii i potrzeb lokalnych, w tym wzmocnienia współpracy z sołectwami,
8. propagowaniu działań profilaktycznych i edukacyjnych dla dzieci i młodzieży,
9. zwiększeniu dostępu do informacji o działaniach w zakresie szeroko rozumianej polityki społecznej oraz wsparciu rodzin i opiekunów osób niepełnosprawnych, chorych i starszych,

10. interdyscyplinarnej i wielosektorowej współpracy z instytucjami i organizacjami mającymi wpływ na budowanie kolejnych narzędzi na rzecz zabezpieczenia potrzeb mieszkańców Gminy.

Realizacja Strategii powinna przyczynić się do dobrej jakości życia mieszkańców Gminy Bytoń, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, osób starszych oraz grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Należy zaznaczyć, że zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej realizowane są za pomocą wszelkich dostępnych kompetencji i możliwości Gminy, natomiast Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wyborem priorytetowych obszarów i kierunków działań, które uznane zostały za kluczowe, a więc umożliwiające najskuteczniejsze i najbardziej efektywne osiągnięcie założonych rezultatów.

10. Spis tabel, wykresów, rysunków

Tabela 1. Liczba mieszkańców gminy Bytoń z podziałem na płeć w latach 2014-2018 16
Tabela 2. Liczba ludności gminy Bytoń w latach 2014-2018 wg grup ekonomicznych 18
Tabela 3. Urodzenia żywe i zgony ogółem oraz przyrost naturalny w gminie Bytoń w latach 2014-2018 18
Tabela 4. Migracja na pobyt stały w gminie Bytoń w latach 2014-2018 20
Tabela 5. Struktura działalności gospodarczej według sektorów na terenie gminy Bytoń w latach 2014-2019 21
Tabela 6. Podział i liczba podmiotów gospodarczych w gminie Bytoń w latach 2014-2019 ..22
Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe na terenie gminy Bytoń w latach 2014-2018.....24
Tabela 8. Zasoby mieszkaniowe (komunalne) gminy Bytoń w latach 2014-2018.....24
Tabela 9. Opieka zdrowotna na terenie gminy Bytoń.....25
Tabela 10. Liczba uczniów na terenie gminy Bytoń 25
Tabela 11. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego na terenie gminy Bytoń.....26
Tabela 12. Średnie wyniki procentowe egzaminu gimnazjalnego [%] dla szkół na terenie gminy Bytoń w latach 2014-2019.....26
Tabela 13. Średnie wyniki procentowe egzaminu ósmoklasisty [%]na terenie gminy Bytoń w roku 2019.....29
Tabela 14. Pomoc społeczna na terenie gminy Bytoń - zadania własne Gminy w latach 2014-2019 39
Tabela 15. Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Bytoniu 41
Tabela 16. Liczba bezrobotnych na terenie gminy Bytoń w latach 2014-2019 44
Tabela 17. Liczba beneficjentów GOPS w Bytoniu korzystających z pomocy z powodu bezrobocia.....45
Tabela 18. Liczba beneficjentów objętych pomocą GOPS w Bytoniu z powodu ubóstwa 46
Tabela 19. Liczba beneficjentów objętych pomocą GOPS w Bytoniu z powodu niepełnosprawności 47
Tabela 20. Osoby starsze na terenie gminy Bytoń w 2018 roku 52
Tabela 21. Beneficjenci pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na terenie gminy Bytoń.....54
Tabela 22. Beneficjenci pomocy społecznej z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności na terenie gminy Bytoń 54
Tabela 23. Liczba beneficjentów pomocy GOPS w Bytoniu z powodu uzależnień od alkoholu i narkotyków 64
Tabela 24. Beneficjenci pomocy GOPS w Bytoniu z powodu bezdomności.....66
Tabela 25. Beneficjenci pomocy GOPS w Bytoniu z powodu przemocy w rodzinie 67
Tabela 26. Analiza SWOT 83
Tabela 27. Prognoza przyrostu naturalnego dla gminy Bytoń do roku 2029 84
Tabela 28. Prognoza salda migracji dla gminy Bytoń do 2029 roku.....85
Tabela 29. Prognoza liczby ludności gminy Bytoń w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny do 2029 roku.....85
Tabela 30. Prognoza zmian problemów społecznych na terenie gminy w wyniku realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych 87
Tabela 31. Cele strategiczne SRPS 89
Tabela 32. Kierunki niezbędnych działań 90
Tabela 33. Przykładowe wskaźniki realizacji kierunków niezbędnych działań.....96

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Bytoń z podziałem na płeć w latach 2014-2018 16
Wykres 2. Struktura wieku gminy Bytoń w roku 2018 17
Wykres 3. Udział poszczególnych grup ekonomicznych gminy Bytoń w ogólnej liczbie ludności w [%] w latach 2014-2018.....17
Wykres 4. Przyrost naturalny w gminie Bytoń w latach 2014-2018 19
Wykres 5. Liczba podmiotów gospodarczych (wg sekcji PKD) w roku 2019 w gminie Bytoń 23

Wykres 6. Średnie wyniki procentowe z części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego na terenie gminy Bytoń w latach 2014-2019 27
Wykres 7. Średnie wyniki procentowe z części matematyczno-przyrodniczej egzaminu gimnazjalnego na terenie gminy Bytoń w latach 2014-2019 28
Wykres 8. Średnie wyniki procentowe z części języka obcego nowożytnego egzaminu gimnazjalnego na terenie gminy Bytoń w latach 2014-2019 28
Wykres 9. Średnie wyniki procentowe egzaminu ósmoklasisty na terenie gminy Bytoń i woj. kuj-pom. w roku 2019 29
Wykres 10. Ankietowani według płci 70
Wykres 11. Ankietowani według wieku 71
Wykres 12. Ankietowani według poziomu wykształcenia 71
Wykres 13. Ankietowani według statusu zawodowego 72
Wykres 14. Ocena aktualnych warunków życia mieszkańców 72
Wykres 15. Problemy społeczne najczęściej spotykające niepełnosprawnych 73
Wykres 16. Czy oferta pomocy dla osób niepełnosprawnych (np. dostęp do placówek rehabilitacyjnych) jest wystarczająca? 74
Wykres 17. Czy dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie gminy jest wystarczający? 74
Wykres 18. Skala problemu uzależnień na terenie gminy 75
Wykres 19. Zjawisko przemocy domowej na terenie gminy Bytoń 75
Wykres 20. Najczęściej dostrzegane zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży 76
Wykres 21. Zadowolenie ankietowanych z obecnych warunków życia na terenie gminy Bytoń 77
Wykres 22. Najczęstsze odpowiedzi respondentów dla działań w zakresie wsparcia ubogich 79
Wykres 23. Najczęstsze odpowiedzi respondentów dla działań w zakresie poprawy sytuacji niepełnosprawnych 80
Wykres 24. Najczęstsze odpowiedzi respondentów dla działań w zakresie poprawy dostępu do służby zdrowia 80
Wykres 25. Najczęstsze odpowiedzi respondentów w zakresie działań na rzecz osób starszych 81
Wykres 26. Najczęstsze odpowiedzi respondentów dla działań w zakresie bezpieczeństwa 81
Wykres 27. Prognoza liczby ludności gminy Bytoń do 2029 roku 86

Rysunek 1. Położenie Gminy Bytoń na tle powiatu radziejowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego 15